

KOPPÁNY ZSOLT

HÉTKÖZNAPI PASSIÓ

**Novellák, elbeszélések
(1980-1987)**

© Koppány Zsolt, 1992

TARTALOM

SZÚNYOGLÁRVA

Horpasz a mellkason

Galambok

Gyermekháború

Mozdulatlan vasak

Játsszunk csirkést!

Cunka

Párbeszéd a végtagokkal

Tánti

Szunyi

Hétköznapi passió

KIÁLTÁS

Jóslat és halál

Krétarajzok a falon

Nyugatról jöttem...

Ostrom az urnában

Kiáltás

Lázcsillapító

Éjjeli kihallgatás

Lenyelt fogak

Telefonok a semmibe

*Édesapám sírjára -
Koszorú helyett*

SZÚNYOGLÁRVA

Horpasz a mellkason

Hároméves volt, de még nem tudott beszélni. Artikulálatlan hangokat is csak akkor hallatott, mikor valaki rányitott a konyhában. Ilyenkor saját széketén átgázolva a gáztűzhely mögötti sarokba menekült, s a látogató felé fűjt, mint egy dühödt, megszorult vadmacska.

Kreuz a csemegeüzlettel volt elfoglalva, Kreuzné meg naponta bejárt a rendőrségre, hogy jelentkezzék: nem csinált-e újabb botrányt? Ő volt az egyik a tanítónők közül, aki nem írta alá a Mindszenty hercegprímás, bíboros, esztergomi érsek halálos ítéletét szorgalmazó okmányt.

Attilát a konyhába zárták, amikor reggelenként munkába menet kiléptek a lakásból. A kisfiú meztelen volt, csak egy kötényt kötött anyja a derekára. Vörösen izzott a falra fölakasztott hőszűrő.

A konyha közepén egy hokedlin volt Attila aznapi élelme; egy bögre kakaó, és egy zacskó olajos nápolyi. Mindennap ezt ette. Csak este, amikor hazaértek a szülők, akkor kapott citromos teát.

A nagymama már nem élt ekkor. Attilával a karján esett össze, szívinfarktus végzett vele, s halálával megszűnt a gondoskodás, a szeretet, a törődés.

A kisfiú hasát már-már szétrepesztette a székrekedés.

Fogacskái feketélltek a lyukaktól.

Próbálkoztak vele óvodában is, de természete elviselhetetlen volt. Hisztériás rohamok, ellopott játékok, megkarmolt gyerekek kísérték útját nap mint nap. Ki kellett venni onnan.

Szörnyen félt az otthoni bútoroktól. Ilyenkor a kulcsokba kapaszkodva a szekrényajtóhoz lapult, hogy ne lássa a gipszarcok színezett tekintetét.

A hatalmas, rojtos lámpaernyők is fojtogatták. A szúrós naftalinszag megköhögte. Az aranyozott képkeretek mögül poloskák „ejtették” le magukat az ágyára; vöröslött bőre a csípésektől.

- Elegem van a gyerekből!! - sziszegte Kreuzné. - Le kéne önteni egy pohár vízzel, attól majd megnyugodna, ne félj!

Férje maga elé bámulva ült a zongoraszéken, könyökével a billentyűkre támaszkodva. - Majd ott nem fogsz hisztizni! Te átok! - rángatta az asszony a kisfiú vékonyka karját, s belökve a konyhába, rácsukta az ajtót.

Egyik nap a Tánti szaladt át Kreuzékhez, hozott magával egy kis ennivalót, bejglit, meg házi rétest, amit együtt nyújtott végtelen hosszúságúra az Ómival, az ágynagyságú asztalon.

A Tántinak volt kulcsa a lakáshoz. Benyitott a konyhába, miután elhúzta a reteszt. Attila fölördít, s szokásával ellentétben a Tántinak rohant, és beleharapott a kezébe. Az idős asszony elejtette a csomagokat, fölszisszent a fájdalomtól, s önkéntelenül reagálva jókora pofont adott a dühödt kisfiúnak. Attila megszeppent, aztán hangosan sírva a sarokba menekült. Ezután már nem volt tanácsos újra megközelíteni. A Tánti a süteményeket betette a kredencbe, s egy cetli-re írta, hogy mi történt. Aztán eszébe jutott, hogy ha elolvassák sorait, egész biztosan megverik Attilát, így aztán összegyűrte a papirost, és eldobta. Micsoda bűz van itt! - emelte föl

fejét, és körbeszimatolt a helyiségben. Nem sokat tétovázott. Egy vizes fölmosóronggyal föltörölte a konyhát, Attila lábait óvatosan kikerülve. - Na, kisfiam, így nem lesz semmi baj. Hát, ez a kakaó már jéghideg... és száraz a nápolyi is...

Kivonat az orvosi jegyzőkönyvből. Az Egészségügyi Minisztériumnak, 1955.

T. Miniszter Elvtárs!

A körzetemben élő Kreuz Attila beteget 1955. november 17-én hozta be édesapja, Kreuz Frigyes, a Csemege Vállalat üzletvezetője; húszéves praxisom alatt nem találkoztam még ilyen beteggel. A gyermek, aki folyó év augusztusában töltötte be a harmadik életévét, egy alultáplált emberek benyomását keltette.

Kreuz Attila mellkasa teljesen be van esve, korához képest fejletlen. Talpon kihordott egy kétoldali száraz mellhártyagyulladást. (A szülők úgy emlékeztek, hogy egyszer sem volt említésre méltó láza.) Erős hashajtókkal sikerült megelőzniünk a bélcsavarodást. Mint kiderült a későbbi rendőrségi szemle során, a gyermek csak kakaót és nápolyit fogyasztott, levegőn sohasem tartózkodott. Saját székletében és vizeletében topogott egész nap. Minden éjjel poloskák támadták meg, teste véres a vakarásoktól. A táplálkozás egysíkúsága vitaminhiányt okozott, a vitaminhiány pedig erős fogínyvérzést.

A rendőrség az ügyet vádemelési javaslattal átadta a bíróságnak. Kérem a T. Miniszter Elvtársat, hogy a kisfiút vegye a Magyar Népköztársaság Kormánya állami gondozásba, s megerősödése végett utalja be a Központi Gyermekklinikára.

*Tisztelettel:
Dr. Grósz Ede körzeti orvos
s. k.*

Dr. Grósz Ede körzeti orvosnak

Tisztelt Grósz Elvtárs,

a Minisztérium fölülvizsgálta az ügyet, s a következő határozatot hozta: a szülők anyagi és erkölcsi egzisztenciája nem megfelelő Kreuz Attila fölneveléséhez, a határozat értelmében - mivel e szkizoid személyiség fejlődésének nem tenne jót az állami gondozás vagy a nevelőszülőkhöz való kiadatás - s abba önként beleegyezve özv. Halmágyi Károlyné, szül. Kreuz Olga, az apa nővére veszi magához a gyermeket az általános iskola első osztályának megkezdéséig. A Belügyminisztérium illetékeseivel történt megbeszélésünkör úgy döntöttünk, hogy ha a szülők érdemben meg tudják indokolni tettüket, az ellenük emelt vádat elejtjük.

Kérem a föntiekben közöltek tudomásulvételét.

Az Egészségügyi Minisztérium Titkársága

Tisztelt Egészségügyi Minisztérium!

Előre is köszönjük, hogy lehetőséget adtak a tények közlésére. Nos, fiam, Kreuz Attila születése óta rendkívül sok problémát okozott nekünk. Az anyatejet nem fogadta be, az emlőket kiköpte.

Később, mikor a szoptatási idő lejárt, szinte semmit sem volt hajlandó enni. Feleségem úgy gondolta, hogy talán örökölhette édesszájúságát, s ezért próbaképpen kakaót főzött neki. A gyermek mohón megivott egyszerre két decilitert. Ezután nápolyit vásároltunk, azt is ette. De semmi komoly ételt nem volt hajlandó elfogyasztani.

Az óvodában sem evett semmit. (Hogy jobb legyen neki, magánóvodába irattuk, kérem szépen!) A játékokat hazahordta, pedig esküszöm, átkutattam a zsebeit, mielőtt elindultunk volna. A többi gyereket összekarmolta, pedig azok semmit sem tettek ellene. Azt se lehet mondani, hogy nem foglalkoztunk eleget a gyerekekkel. Mindig tiszta ruhát adtunk rá, ha valahova elmentünk. Az igaz, hogy nem sokat jártunk el otthonról, bezárkóztanunk élünk mi, kérem szépen, a feleségem zongorázgat néha, vagy a rádiót hallgatjuk. Nekünk ennyi elég.

A poloskákról csak annyit, hogy többször kértünk ciánozást, de újra és újra elszaporodnak, kénytelenek vagyunk a gyerek miatt egész éjjel égetni a villanyt, hogy ezek az élősdiek ne bújjanak elő a képkeretek mögül. A rezsink így ugrásszerűen...

Az író kihúzza a gépből a papírt. Összegyűri. Eloltja a kislámpát. Csak a cigarettaparázs villan meg ütemesen. Zseblámpát vesz ki a középső íróasztalfiókból. Vékony fénycsöváját a falon egy megbarnult fényképre tereli. Nézi a horpaszt a mellkasán.

Galambok

Benhúr azt hitte, álmodik. Pedig ébren volt már. Igen. A galamb élő volt. Ott sétált meg-megbotolva a nyirkos paplan gyűrődésein.

A tánti mosolyogva hajolt fölé. - Tiéd a galamb. - Benhúr még sohasem látott gyorsasággal ugrott ki a forró ágyból, és két ujjal óvatosan megsimogatta a galamb piciny fejét.

Egy kisméretű ketrechen kapott helyet a madár. Benhúr és Donkihóte órákig ültek szótlanul a ketrec előtt, le sem véve szemüket a „csodáról”.

Egy hét után kiterjesztett bal szárnyára billenve, dögölten találták a galambot. Elszomrodtak.

De a szomorúság nem tartott sokáig. Donkihóteék szomszédja, az öreg bádogosmester, Párkány bácsi híres galambtenyésztő volt; több elismerő oklevél és kitüntetés borította konyhája falát. Hátha ő ad egy galambot. Valami szépet. Mondjuk egy gatyásat. Arról épp most tanultak az iskolában élővilágórán. Az öreg azonban nagyon fukar ember volt, és nagyon kegyetlen. Benhúr egyszer lélegzet-visszafojtva megállt az egyik kerítésoszlop tövében, s figyelt. A bádogosmester hatalmas markában egy hófehér, gömbölyded galamb kapkodta fejét ijedten. Párkány bácsi fölnyitotta a kuka födelét, nadrágszárából hosszú pengéjű kést húzott elő, s a madár nyakát a kuka széléhez nyomta. A fehér tollak közül föltörő vér vakítóan piros volt.

Benhúr összeszorult torokkal elszaladt.

Gondolni sem mert arra, hogy Párkány bácsitól galambot kérjen. Egy napon Benhúr Donkihóte anyjával ült a lócán. - Hozd ki a kotlóst Attila, légy szíves. Ott van a sufnyiban! - kérte őt a nő. Benhúr két kézzel kapaszkodott a kiszáradt deszkaajtóba, amely nehezen, recsegve kinyílt. A kotlós vészjóslóan kvartyogott. A kisfiú a tyúk hasa alá nyúlt fejét

elfordítva, nehogy arcába csípjén. Fölemelte a csapkodó szárnyast. Inkább húzta, mint vitte, a lábánál fogva. A tyúk csőre hosszú vonalat rajzolt a porba. - Ügyes vagy - dicsérte a nő. - Levágom, mert nem akarok kiscsibét ültetni. - Azzal szoknyáját fölhúzva térdén, lába közé szorította a kotlóst, hátrafesztett nyakát elvágta az előre odakészített konyhakéssel. Benhúr most már elszánta magát. Szerez egy galambot, és megvédi mindenáron. Elkészönt, és futott Párkány bácsihoz. - Adjon nekem egy galambot, Párkány bácsi kérem... - dadogta. Az öreg kézen fogta és fölvitte a padlásra, ahol a galambdúccok sorakoztak. - Na, jó. Válassz magadnak egyet. - Benhúr mindjárt meglátta a legszomorúbb, gubbasztó madarat.

- Azt kérem.

- Azt, amelyik gubbaszt?

- Azt.

- Tegnap vágtam le a párját. Azért gubbaszt. - Benhúr agyában megvillant a levágott galambfej. Annak vajon melyik lehetett a párja? A bádogosmester benyúlt a rácsos, riglis kisajtón, elkapta a galambot, és átnyújtotta a fiúnak. - Na vidd.

Benhúr az inge alá dugta, és futott vele haza. Anyja összezsapta kezét, amikor meglátta. A galambgané átütött a vadonatúj ingen. A pofon után a fiú kigombolkozott, hogy megmutassa a galambot. A szomorú madár abban a pillanatban fölröppent, s meg sem állt a bádogosmester galambdúccáig.

Párkány bácsi már várta.

- Ha nincs párja, le kell vágnom. Nehogy gubbasszon - dünnyögte magában, s leérve az udvarra, fölnyitotta a kuka födelét.

Gyermekháború

- Egy életünk van!

- Három!

- Jó. Legyen - legyintett Benhúr.

- Menjetez jobbról ketten, én Montekrisztóval balra. Bekerítjük őket.

A rövid hajú lány volt a vezér. Neki csak ennyi volt a neve: Hugi.

Mielőtt elindultak volna, letették a fegyvereket a földre. A fakardokat, a lándzsákat, íjakat és a drótozott végű nyílvevesszőket. Benhúr elfütyülte a magyar Himnuszot. A gazzal benőtt üres telek közepén bújt meg az ellenség. Két kóbor kutya.

Hugi és Montekrisztó eltűntek a nyakig érő gazban.

Benhúr és Donkihóte egyszerre markolták meg a fakardokat, s övükbe dugták, éllel a föld felé.

Hugi megbökte Montekrisztót.

- Nagyot fognak nézni, ha kutyák helyett minket találnak itt! - elbújtak egy gödörben. A kutyák régen elkóboroltak.

Benhúr és Donkihóte a széthajtott ágak és levelek közt megpillantották a lapuló lányt és Montekrisztót.

Benhúr spárgát húzott elő a zsebéből.

Mint az ijedt verebek, amikor fölcsapnak a bokorból! Sikítás. Gyerekkarok hadonásztak a forró levegőben. Sikerült megkötnöni őket. Jókora csomót képezett a sok masni és félmasni.

A térdelő Hugi mellé fektették Montekrisztót.

Benhúr és Donkihóte visszavonultak táborhelyükre. Elégedetten szívták a téglák alá rejtett cigarettát. Köhögtek. Könnyeztek.

Fogolynézőbe indultak egy fél óra múlva. A házsarok mögül váratlanul Hugi ugrott eléjük ijással a kezében. Benhúr lába közé kapott, és összeesett. Donkihóte futtában még egyszer visszaneézett. Megbotlott. Ütőerét fölhasította egy égnek meredő, kettétörött, zöldesen fénylő sörözüveg.

Benhúr a csap alá dugta fütyijét, s beleborzongott, ahogy a jéghideg víz végigfolyt dinnyelétől foltos lábain.

Donkihóte nem sírt. Csuklóját lemosta a zuhogó vízben. Benhúr lepedőnyi rongyot csavart Donkihóte vértől habos sebére.

Futottak az SZTK-ba. Benhúr ökleit lába köze dugva ugrált végig az úton, mint egy kenguru.

Este aztán mindenki hazament. Benhúr bosszúra esküdött. Elfütyülte a Himnusz. Átment Hugiékhoz. Benyitott a vályogfalba ékelt, korhadt faajtón. Hugi lavór fölé hajolva, a két markában fölfordított vízzel fejlődő mellét mosta.

Benhúr megmerevedett.

Elfelejtette, miért is jött.

A lány fölegyenesegett. - Nagyon fáj?

- Mi? Az a kis lövés? Nekem? - megfordult. Duplájára dagadt heréit megmarkolva föl-szisszent. Az ajtóból meg visszaszólt. - Van még két életünk. Te akartad...

Mozdulatlan vasak

Feszültek a vízszintes ágra csavart kutyaláncok, mély sebeket rágva az öreg akácfa kérgén. Lelógó végükön két testes vaskarika függött, s még a felnőtt embernek is ugorfia kellett egy kicsit, hogy elérje.

Benhúr és Donkihóte elgondolkodva nézték a mozdulatlan vasakat.

- Mit játsszunk? - kérdezte Donkihóte, s tudta, barátja mindjárt kitalál valami képtelenséget.

- Megvan! - ütött Benhúr a homlokára. - Nekifutunk, és lendületből kell elkapni a gyűrűt! Aki messzebb ugrik oda - mutatott a fa mögötti frissen fölászott kertre -, az a győztes.

Benhúr kezdte a vetélkedést. Fölugrott, elkapta a gyűrűt, lendült vagy kettőt és röpült. Lehuppanva a fekete földre elégedetlenül csóválta a fejét. - Te jössz.

A másik fiú jóval túlugrotta őt. - Csalsz! Ugorj még egyszer. Én közelebből futottam neki!

Donkihóte nevetett, nekifutott és ugrott. Talán még messzebbre, mint az előbb. Benhúr már-már sírt a méregtől. - Jó. Egy null oda. Na, most ugyanezt fél kézzel... te kezd.

Donkíhóte töprengett: vajon melyik kezével ragadja meg a vaskarikát? Bal karján nemrég hasította föl ütőerét a sörösüvegdarab. Döntött. Nekifutott, jobb kezével fölnyúlt a gyűrű felé. Sikerült! Fájdalmában el is engedte abban a pillanatban. Puffanás. Benhúr diadalmasan hajolt a nyöszörgő Donkíhóte fölé. - Na látod! Ez nem megy. Egy egy az állás.

- Nagyon fáj... - sóhajtott Donkíhóte, és fölemelte balját. Kézfeje alkarjába csúszott, a szilánkokra tört csont majd kiszúrta vékonyka bőrét. Kreuzné épp egy lavór vizet lódított az udvarra.

- Attila! A jóisten áldjon meg! Mit műveltél már megint?

- Én csak...

Az SZTK-ban visszaillesztették a sérült kezét. Benhúr szótlanul ült a konyhában, s várta a barátját; csak az anyja érkezett haza.

- Mi van vele?

- Na, te csak hallgass! A barátod aztán nem nyafog! Négyen húzták a karját, és még csak nem is szisszentett. Te, istenátka! Szégyelld el magad...

Benhúr sírni kezdett, szipogott hozzá és azt hajtogatta, hogy ő nem akart semmi rosszat.

- Édes kisfiam, most szépen átmész és bocsánatot kérsz a barátod apukájától. Elmondod neki, hogy te voltál a hibás, mert a végén még megverik azt a szerencsétlent. Na, eredj!

Benhúr lehajtott fejjel kullogott a szomszéd ház felé. Mit mondjon? El is felejtett kopogni. Félt. Donkíhóte, hátát a vastag váncosokhoz támasztva, ült az ágyban, jobb tenyerében begipszelt karja fehérlett. Benhúr feléje lépett, de az apa elállta útját. - Mit akarsz? Örökké a játék, igaz? Nézd meg! Ez lett belőle...

- Szeretnék... szóval bocsánatot kérek. Az én ötletem volt.

- Az apád legalább lekevert egy jókora frászt?

- Még nem jött haza. Dolgozik. Ne tessék haragudni. Majd imádkozni fogok, hogy hamar meggyógyuljon... - bökött ujjával az ágy felé, és azzal köszönés nélkül kiszaladt a szobából.

Otthon aztán mindent megígért, hogy soha többé semmilyen csibészséget! Egy hét múlva Donkíhóte ágyának szélére ült. - Nyúlj a zsebembe! Na! Bátran! - amaz remegő kézzel kotorászott Benhúr farzsebében. Három tojásforma töltött csokoládé akadt a markába.

- Neked hoztam. Egyél.

- Kösz. Vetted?

- Vetteem? Loptam... öltözz! Van a közértben még annyiféle finomság! Te majd előremész, én addig...

Játsszunk csirkést!

Ara, a szomszéd kislány csukott szemmel feküdt a nyugágyon. Benhúr óvatosan bújt a lány testétől megfeszült vászon alá, s minden erejét összeszedve megemelte, majd nyomban vissza is ejtette az alvót.

Ara sikkantott egyet, majd megdörzsölte a szemét. - De hülye vagy!

Benhúr nem sértődött meg; nagyot nevetett, s orrát a lány hajába dugva súgta a fülébe: - Gyere, játsszunk valamit!

- Mit?

- Hát... játsszunk csirkést!

- Csirkést?

- Igen. Majd elmondom...

Benhúr és Ara ugrándozva, egymást lökdösve taposta mezítlábasan a Duna felé vezető út forró porát. A sárgásszürke folyam el-elragadott néhány, a gumigyár kerítésen kitüremlett, selejtes luftballont. A part elhagyatott volt, csak az apró gyíkok sütkéreztek a hatalmas kövek közt, rá sem hederítve a két hangoskodó gyerekre.

- Na, hogy legyen? - kérdezte Ara, s törökülésbe csavarintotta pihés lábait.

- Te leszel a csirke, s én a gazdaasszony. Leváglak és megebédellek.

- Elvágod a nyakam? - húzta végig mutatóujját az álla alatt.

- Állj kézen! Majd megfogom a lábadat. - A kislány engedelmeskedett, kézállásba lendült. Benhúr elkapta a lábát, s a térdénél átfonva karját, nagyot nyögve megemelte. - Tárd szét a szárnyadat, mint a csirke!

Ara dús, vörös haja, mint hatalmas kakasfarok, szétterült a levegőben. Szép ívű nyakán gömbölyödni kezdtek az erek, különösen az az ér, amely a kulcsontja felől futott hirtelen és éles kanyarban a bal fültövéhez. Benhúr remegve szorította magához a kislány testét, s ágyéktája kellemesen bizsergett. Nem bírta tovább: mindez pedig egyetlen percig sem tartott. Leengedte a lányt. - Nem tudlak levágni - lihegte.

- Most én lógtatlak! - mondta váratlanul Ara, aki egy évvel idősebb volt Benhúrnál, no meg erősebb is, s azzal kirántotta a megszeppent kisfiú alól a lábát, s összefogta az orra előtt kalimpáló bokáit. Benhúr kétségbeesve hadonászott, karmolászta a lány lába szárát, de ahogy szemébe villant a bugyi fehér csíkja, megint elöntötte a bizsergés, nem bánta az egészséget, pedig úgy érezte, menten szétpattan a feje. Ugyanebben a pillanatban Ara letette őt a földre, belemarkolt göndör hajába és húzta hátrafelé, amíg a nyaka meg nem feszült. Kezében az a bugylibicska csillant, amely mindig ott fityegett a kisfiú alumíniumcsatos nadrágszíján.

- Én már vágtam igazi csirkét is! - kiáltotta győztesen, s a bicska életlen felével nyiszálni kezdte Benhúr nyakát.

Cunka

- Mi az, hogy vidék? - kérdezte Attila, s kikönyökölt a robogó vonat ablakán. - Ahol már nincsenek házak... az a vidék... - mondta bizonytalanul Emi, mint akit meglepett a gyerek kérdése.

Sárga búzatáblák rohantak az ablak előtt, s fák ágai csapódtak a félig lehúzott üveghez. Attila szívószállal bambit szürcsölgetett. Nyolcéves volt, s most először szakadt el a várostól életében. Emire volt bízva a felügyelete, Attila szülei a lelkére kötötték, hogy úgy vigyázzon a gyerekre, mint a szeme fényére.

Egy tanyára utaztak, a Duna-Tisza közé, ahol csak homok volt, s kis foltokban gyér legelők. A vasútállomásról busz vitte őket tovább a tanyára. Esteledett. Forró júliusi alkonyat vert vörös csíkokat a földön háttal ülő ég derekára.

Megállt a busz.

Mezítláb léptek a puha aszfaltra.

A tanya frissen meszelt falai messziről virítottak.

Elindultak a letaposott gyöpön. Egy kislány futott eléjük. Két aransárga copfja vígan röpködött. Lihegve megállt. Lehajtotta fejét. Emi emelte meg az állát, de így sem nézett Attila szemébe. - Kreuz Attila vagyok... - előzte meg a fiú, látva a kislány zavarát.

- Őt úgy... úgy hívják, hogy Cunka - törte meg a rövid csöndet Emi, a kislány nővére.

- Ez a rendes neve? - kérdezte csodálkozva Attila.

- Nem - húzta ki magát Cunka. - Balogh Erikának hívnak.

Emi a két gyerek közé állt.

Megfogta kezüket.

A tanya patkó alakban ékelődött a kukoricatáblába. Középen volt a nyári konyha, benne kemence, ahol azokat a szép, magas kenyereket sütötték; a lakóházzal szemben az istállók voltak malacokkal, tehénnel, libával, kacsákkal és tyúkokkal. Minden hófehér volt. A nádtető vastagon takarta az épületek tetejét. Az udvar közepén gémeskút egyensúlyozott, s néha meg-megbillent, ilyenkor orra egészen eltűnt a kútgyűrűben.

Attila mozdulni sem tudott a látványtól. Cunka előreszaladt. A nyári konyhából bajszos, magas, szikár, napbarnította arcú férfi lépett ki, mögötte fekete ruhás, fejkendős, idős asszony.

- Csókolom apuka! Ő a Kreuz Attila! - mutatott Emi a fiúra.

- Adjisten fiam! - nyújtotta kezét a férfi - Balogh Mihálynak hínak. - Aztán az asszony is bemutatkozott, s mindnyájan bementek a nyári konyhába. Az öreg egy jókora, kövér kenyeret tett az asztalra.

- No, hogy hívják ezt? - kérdezte, és a kenyérre mutatott.

- Kenyér. Hát hogy hívnák másképpen? - Attila érezte, incselkednek vele.

- Nem úgy van az! Könyér! Értöd-e? Könyér. - Attila nem nagyon értette ezt, de esze gyorsan vágott, mint a borotva.

- És a bögrét hogy mondják errefelé? Mert a városban se begre!

- Hát... bögre az bögre... - nyögte ki az öreg, fejét vakargatva.

Attila átöltözött. Elpirult, mikor kiküldte Cunkát az udvarra. Hiába mondta Emi, hogy gyerekeknél nem lényeges az ilyesmi. A fiú akkor is szégyellte magát. Otthon mindig egyedül öltözött. Fürdönadrágot húzott, a kislány félmeztelenre vetkőzött, s fodros, térdig érő szoknyát kapcsolt a derekára.

- Játszunk hunyót?

- Az milyen? - kérdezte szégyenlősen Cunka.

- A fal felé fordulsz, számolsz magadban százig, én meg addig elbújok. Akkor azt mondod: aki bújt aki nem, megyek! És akkor megkeresel. Ha nem találsz rám, föl is adhatod. Na, menj a falhoz!

A kislány apró tenyerével letakarta szemét, és félhangosan számolni kezdett. Aztán óvatosan kikukucskált a szétnyitott ujjai közti résen. Láttá, hogy a fiú eltűnik a csűr mögött, s a libák ijedten gágogva szétszaladnak. - Aki bújt aki nem, megyek! - kiáltotta Cunka, és a csűr felé szaladt. Attila a kukoricásban guggolt kifulladásra, a nagy levelek láthatatlanná varázsolták.

- Helyes kislány. Szegény. Sosem fog rám találni - gondolta magában, s széthajtotta a zizegő leveleket. A kislány ott állt a gémeskút mellett, és sírt. - Gyere elő...! Tessék előjönni! Föl-
adom! Te győztél... csak gyere elő.

A fiú nem mozdult. Álmodozott. Itt mindig nyár van - gondolta. De jó lehet ennek a Cunká-
nak. Csak hát, nincsen strand. És ez nagy hiba. Nem lehet fürdeni. Lubickolni. Mégis...
mégis... gyönyörű...

Mire visszament az udvarra, már nem találta Cunkát.

A kislány cukorrépát hajított a disznóknak, a lucskos, elhasznált almot vasvillával a trágya-
dombra hordta. A fejkendő asszony háromlábú kisszékre ült, térdei közé sajtárt szorított, s az
egyetlen Szekfünek becézett tehén tőgyét bezsírozott ujaival egyenletesen húzogatni kezdte.
Az illatos meleg tej vékony sugárban spriccelt az edénybe, egyre nőtt a hab, majd kicsordult a
szélén. Attila az ajtófélfának támaszkodott, szájtátva nézte a furcsa mozdulatokat. A tehén
farkával igyekezett elhessegetni a legyeket. Az egyik csapás a fiú arcát érte, úgy, hogy meg is
szédült és elesett. Arca földagadt, és viszketett a bőre, mint a csaláncsípésnél.

Cunka tett rá vizes borogatást a nyári konyhában, s felnőttesen súgta Attilának, hogy mire
katona lesz, meggyógyul. Az asszony szűrőn keresztül egy kannába öntötte a frissen fejt tejet,
s a főnnakadt szőrszalakat és egyéb szöszmötöket a szűrőből kicsapta az udvarra. - Kérsz-e? -
Attila bólintott. Hasas csupor került le a köcsögfáról, s a még mindig meleg tej vidáman
eregette habját, s rajzolt hófehér bajuszt a kisfiú orra alá. Egy húzásra kiitta a rengeteg tejet,
aztán majszolni kezdte a kéttenyényi vajaskenyeret. - Én köpültem. Házi vaj. Szép sárga,
ugyé? - mosolygott az asszony, s kibogozta álla alatt a fejkendőt.

A fiú Cunkával aludt egy ágyban. Hűvös volt az éjszaka. Az anginhuzatú dunyha penészsze-
mély álomba préselte az egy szál gatyában fekvő gyerekeket.

Attila úgy érezte, hogy szinte semmit sem aludt, mikor sürgés-forgásra lett figyelmes.
Mindenki talpon volt már, Cunka egy nála nagyobb söprűvel húzta össze a szemetet a döngölt
földpadlón. Aztán föllocsolt, de a főlzálló por így is a plafonig ért.

- Na fiatalúr, ugorjon ki az ágyból, mert öt óra, indulnak malacot legeltetni. Mög aztán a
hasára süt a nap! - Balogh Mihály állt az ágya mellett csizmában, betűrt nadrággal, lobogó,
fehér ingben. - Kifelé, no! ha mondom. Oszt gyereünk reggelihő.

Dolgozni kell!? Nyaralni jött, nem disznókat terelni! De mit volt mit tenni? Ha ez a kislány
kibírja...

- Amíg lemögy a nap... addig kell vigyázni a kismalacokra. Ahun már lekaszáltak, a tarlón,
akad elszórt kalász. Kemény lögyön a hasuk, mire lemögy a nap... - emelte fel mutatóujját
Balogh Mihály.

A két gyerek a tíz kismalaccal mezítlábasan elindult a lekaszált holdak felé. A tarlóra lépve
Attila fölszisszent.

- Cunka, ez szúr!

- Csúsztasd a lábad, s akkor olyan, mintha gyöpon járnál. Így ni! - s mint a sífutók, vagy a gyorskorcsolyázók, nekivágott a végtelennek tűnő sárga óceánnak. A fiú félve követte, s úgy tett, mintha már ki tudja hányszor megjárta volna a tarlót.

A kismalacok aprókat röffenve, ügyesen kikerülve a szűrő töveket, összeszedeggették az elhullajtott kalászokat.

Az ebédet az öregasszony vitte ki nekik. Jóízűen falatoztak, s Attila kétszer is repetát kért. A kismalacok leheveredtek egy szénaboglya tövében, volt, amelyik a hasán feküdt, volt, amelyik az oldalán.

Egy hét után elfogyott a tarlóról a kalász.

Attila ráncolt homlokkal gondolkodott, mit is lehetne tenni.

Aztán átvillant agyán az *ötlet*. Pár méterrel arrébb ott a petrence! Cunka és Attila egy-egy botot dugott a gabonacsomó alá egymástól olyan félméternyire, és megemelték. Áthozták a malacokhoz.

Volt megint kellő élelem.

- Nem lesz ebből baj? - kérdezte Cunka. - Merthogy nem a miénk...

- Ugyan! A malacoknak enniük kell!

A petrence valódi tulajdonosa másnap érkezett haza a tanyára, és amikor meglátta, hogy a gabonának se híre, se hamva, láthatóan nagyon ideges lett.

- Mit esznek a malacok, Cunka lányom? Honnét a sok kalász?

- A tarló közt csipegetnek... ami elhullott... azt - dadogta Cunka és lehajtotta fejét.

- Találtunk egy gazdátlan petrencét! Azt eszik! Mi a baj vele? - Attilát a sűrű pisszegéssel sem lehetett lehalkítani. A vörös arcú gazda megmarkolta mind a két petrencésrudat.

- Na, pusztuljatok innét, gané puják, mert elkötöm a kutyát is! - Futottak mindketten, ahogy a lábuk bírta, előttük a visító, fülüket lobogtató kismalacokkal.

Attila hamar megszokta ezt az életet. Kíváncsi volt mindenre. Egy dolog zavarta: le kellett feküdnie ebéd után. Cunka ezt szó nélkül viselte, de Attila nem szokott hozzá soha. Addig sem tud játszani? Na, nem... ez képtelenség. Ez lehetetlen.

Mikor már nem kellett a malacokra vigyázni és bent maradtak a tanyán, az első csendespihenőkor Attila kiosont a szobából. Szekfű, a tehén állkapcsát oldalvást mozgatva egykedvűen majszolta a hersenő füvet. Rövid láncra volt eresztve. A karó jó mélyen a földbe volt szúrva. A kisfiú megveregette az oldalát, aztán megfogta a jámbor állat szarvait és a szemébe nézett. Mintha könnyeket vélt volna fölfedezni a szomorú szemekben! De nem! Hogy is tudhatna sírni egy állat? Meg aztán nem is nagyon lehetett rá oka. Ehetett, ihatott, este megszabadították a kisebb hordányira nőtt tőgyét édes terhétől, s ha kedve támadt, sőt is nyalhatott, amely mindig ott volt a jászol fölött egy lapos bádogedényben.

Attila dermedten nézte a tehén szemeit, s Szekfű érdes nyelvével megnyalta a kisfiú arcát, aki ijedtében hátraugrott. A kötelező pihenés vége előtt Cunka is kiosont a fiúhoz, átszaladtak a tehén hasa alatt, húzogatták a tőgyét, lefröcskölték egymást a meleg tejjel.

Cunka kézen fogta Attilát és húzta magával, egészen a sekély esővízgyűjtőig, amely a gyermekeknek hatalmas tónak tűnt, a kiálló fűcsomók pedig megközelíthetetlen, lakatlan szigeteknek.

Köveket hajigáltak a vízbe.

- Sikló! - visította Cunka, és elszaladt.

- Gyere vissza! Fejbe vágtam egy kövel! Na! Ne félj! Gyere már! - A kislány nehezen állt kötélnek, de aztán visszaballagott a vízpartra, s most már együtt dobálták a siklónak vélt, mozdulatlan faág bütykös végét. Aztán kiskacsák totyogtak a vízhez, olyan látványt nyújtott a gombostűfejnyi tó, mintha egy hatalmas, kerek kádban szétszórt, apró és sárga szivacsok úszkálnának a vízen.

- Dobjuk föl őket! - hozakodott elő ismét Attila egy képtelennek tűnő ötlettel.

- Hát ezek kicsik még! Nem tudnak röpdülni!

- Te buta! Ha megnőnek, akkor se röpdülnék! Mert háziállatok.

- Akkor... hogy... hogy akarod földobni őket?

- Így ni! - kiáltotta Attila, s már ott is volt a tenyerén a fűjtató, sárga kis szivacs. Majd földobta, úgy, hogy ujjbőgyével előbb adott löketet a kiskacsa hasának, mint a csuklójával, s a pelyhes állat négyszer-ötször szaltózva a levegőben nagyot csattanva eltűnt a vízben. A kislány sírva fakadt, s csak akkor hagyta abba a bögést, mikor a kiskacsa ismét kidugta fejét, s kecsesen úszni nem kezdett a part felé.

Másnap csütörtök volt. Ilyenkor ment az öregasszony a városi piacra, megvenni ezt-azt, ami nem termett meg a tanya körül. A két gyerek egyedül maradt a tanyán. A folyton ugrándozó kutyát elkötötték, a tehén a gémeskút előtti vályúból szürcsölte a hús vizet.

Balogh Mihályné még visszanézett, aztán eltűnt vele a busz. A gyerekek leültek a küszöbre. Egymásra néztek.

- Hurrá...! Huuurrrááá! - kiáltozták szinte egyszerre, s kirohantak a gyöpre. Attila megragadta Szekfű láncát, mely legalább tizenkét méter hosszan kígyózott a fűben. Vállára kapta a súlyos láncot és a karót, s nagyokat lépve elindult az esővízgyűjtő felé. Jó ideje ment már, s a lánc egyre könnyebb lett a vállán, „milyen jámbor ez a tehén, nem rángat, nem tiltakozik, jön szó nélkül” - gondolta, s egy féltéglával leverte a karót ott, ahol a legnagyobbak látták a fűvet.

Visszanézett.

A tehén nem volt a lánc végén.

Ott állt a vályú mellett, szürcsölte a vizet tovább, szorgalmasan, s a fejét rázta. Attila visszaroht. A rövid vezetőlánc vége a vályú falát verdeste. Nem volt összeerősítve a hosszú lánc végével. Attila tanácstalan volt, Cunkának nem akart szólni, szégyellte volna, ha egy lány oldja meg helyette ezt a kis semmiséget. Apró fadarabot ütött a két láncszem közé. Most meg a tehén nem akart mozdulni. Úgy állt a vályú mellett, mintha legalábbis betonból volna kiöntve; hiába volt minden könyörgés. Szekfű hallani sem akart a kipányvázásról. A kisfiú dühösen a földhöz vágta a láncot, s magára hagyta a csökönyös állatot.

Cunka ezalatt a padláson söpörte össze a szétgurult búzaszemeket. A nyárikonyhában találkoztak.

- Meg kéne lepni édesanyát! - sóhajtotta Cunka. - Főzzünk valamit! Jó?

- Mit? - kérdezte Attila csodálkozó arccal. - Én csak teát tudok főzni, meg... esetleg tejbegrízt. Meg frankkávéból tejeskávéba valót.

- Hát ez nagyszerű! Főzzünk tejbegrízt! Ehun van e!

- Ez nem az... - Attila körbeforgatta a zacskót. - Ez búzadara, vagy mi...

- Buta!! Az a gríz! Hozok tejet! Aztán ha kész, leszórjuk kakaóval...

A két gyerek roppant izgalommal kezdett a „főzéshez”.

Egy jó negyed óra múlva ott gőzölgött az étel a két andráskeresztre erősített deszkán. Megszórták porcukorral meg kakaóval, s letakarták a konyharuhával, nehogy belepjék a legyek.

Elmúlt már három óra, mikor Baloghné megérkezett. Cunka elébe szaladt. - Csináltunk meglepetést anyukának! Ott van ni, a nyárikonyhában! Nézze csak meg anyuka!

A gyerekek óvatosan lépkedtek az idős asszony nyomában.

Baloghné lerántotta a konyharuhát a gőzölgő tálról.

- Nahát! Mi a csuda! Hát ez mög melyötöknek jutott az eszébe?

- Én találtam ki, Attila megfőzte... - vágta rá Cunka. A tejbegríz kicsit csomósra sikerült, de azért jóízűen ették. Az öregasszony az utolsó falat után már ment is a csűrbe, kukoricát és marharépat hajított a jószágoknak; pár perc múlva kipirulva rontott a nyári konyhába.

- Hun a Szekfű? Hun a tehen!? - Attila szeme előtt tótágast álltak a tárgyak. A kemence hátukon fekvő kenyeret köpködött, s a teli csuprokból mind kifolyt az aludttej. Nagyon lassan emelte föl a fejét. - Én... - hebegte - ki akartam pányvázni... de a lánc... aztán meg nem jött az istenért se... ott van a vályúnál... azóta is iszik... - Baloghné karjánál fogva rángatta ki az udvarra a megszeppent kisfiút. A kútnál csak a kutya heverészett, s a vályút csörgő-szárazra szívta a nap.

A széles sávban letört kukorica mutatta az utat, s mindhárman a Szekfű keresésére indultak. Attila félmeztelen testére vérvörös csíkokat rajzoltak az ide-oda csapódó kukoricalevelek.

- Megvan a lánc! - kiáltotta fűjtatva Attila. Fölkapta a végét, és eszeveszetten húzta, minden félelmét és dühét beleadva. A lánc végén csak a kis fadarab fityegett. A kisfiút rázta a sírás. Leguggolt egy kukoricaszár tövébe. Szégyenében legszívesebben elbújt volna a föld alá. Az öregasszony és Cunka már régen elhagyták őt. A kislány kétségbeesve könyörgött anyjának, hogy ne bántsa az Attilát, s ne árulja el a történeteket az apjának, mert abból botozás lesz, de legjobb esetben is körmözés.

Beesteledett közben, s a Szekfű békésen dörgölődött a csűr oldalához. Az öregasszony és a kislány holtfáradtan léptek ki a kukoricából, s mikor meglátták a tehenet, egymásra néztek s elkezdtek nevetni. Attila egész máshonnan, a tanya túloldaláról keveredett elő, összekaszabolt felsőtestét még mindig rázta a sírás. Csak akkor hitte el, hogy nincs semmi baj, mikor a csuporból kortyolni kezdte a frissen fejt tejet.

Ismét elmúlt egy hét.

Meggyújtották a tarlót.

Attila már azt is megszokta, hogy nincs vécé, minden ember a kukoricásba jár, s a papír nem más, mint egy jókora kukoricalevél.

- Te Cunka... a lányok miért ülnek le pisiléskor?

- ???

- Hát állva egyszerűbb! - azzal elővette apró hímvesszőjét, s lepisilte a ház oldalát.

- De ügyes vagy... - álmélkodott Cunka. - Én nem tudok így pisilni...

- Dehogynem! Na, próbáld ki... sokkal kényelmesebb...

- Jó, de akkor fordulj el... ha sikerült, szólok. És akkor idenézhetsz. Jó? - a kislány terpesztett lábbal szemben állt a falhoz. - Megy... idenézhetsz! - Cunka állva pisilt. Attila odaugrott és meglökte egy kicsit, aztán elszaladt. A kislány sietve fölhúzta bugyiját és utána szaladt.

Belebámultak a gémeskútba.

Attila leengedte a vödört. Nagyot csobbant a mélyben. Míg a súly el nem hagyta a vizet, könnyeden haladt a fiú kezében fölfelé a karvastagságú farúd, aztán hirtelen ólommá nehezült, s visszazuhan. - Hú, de nehéz... - sóhajtott Attila, és megtörölte homlokát. Föl is hagyott a további kísérletezéssel.

Hanem ott a víz fenekén jól kivehetően kecskebékák úszkáltak. - Ki kéne halászni egyet - indítványozta a fiú.

- A szemedbe pisil és megvakulsz! - így a lány.

- Biztos, hogy kecskebéka?

- Biztos.

- Akkor nem pisil szembe. Csak a varangy. Én még csak varangyot láttam.

- És a szemedbe pisilt?

- Persze - mondta Attila, és szájába vett egy kevés vizet a kút melletti teli vödörből, úgy, hogy a kislány nem láthatta. Mutatóujjával meghúzta a szeme alatt a bőrt, s közel hajolt Cunka arcához. Mikor az jól a szemébe nézett, arcába fújta a permetszerű vizet.

A kislány nagyon megijedt, s az ijedségtől sírva fakadt. Ráadásul rálépett egy hatalmas kecskebékára, amely a fű közt megbújva sütkérezett a kútkáva tövében. Bőgve rohant a nyári konyhába. Nem bírta ki, hogy sokáig üljön a lócán, úgyhogy kisomfordált az udvarra, s várta, hogy Attila bocsánatot kérjen tőle. Persze a fiúnak eszébe sem jutott ilyesmi. A békát piszkálta egy bottal.

- Az előbb léptem rá véletlenül - szipogta Cunka.

- Kiszúrom a hasát... - azzal teljes erőből beledöfte a botot a hanyatt fekvő, ájulást színlelő hüllőbe. Kifröccsentek vékony bőre alól a belek, s nem mozdult többé. Cunka újra sírva fakadt. - Hogy lehetsz ilyen kegyetlen? - kérdezte, a fiúra emelve nagy, barna, könnyes szemét.

- Bepiszkolja a kutat. Csak azért. Pfuj...

Azt hitte, hősies volt a tett. De aztán émelyegni kezdett a gyomra, s nem tudott többé a kibelezett békára nézni.

Az öreg Balogh Mihály egy téeszbe járt dolgozni, traktoros volt, s csak a hétvégeken utazott vissza a tanyára. Ilyenkor rendszeresen támolgott az italtól, szidta az öregasszonyt, s látni sem bírta a gyerekeket. A nyári konyhában ült, az asztalt ütötte, követelte ebédjét a lóhalálában futkosó feleségétől.

A gyerekek papás-mamást játszottak.

Cunka egy tányér hideg vízbe pucolta a borsót, Attila megterítette a hálósobában az asztalt; behordtak oda mindenfélét. Cukorrépát, csöves kukoricát, bádogkanalat. Előkerült egy nagy fazék is, valahonnan a padlásról. Megtöltötték vízzel, s a fiúnak újabb képtelen ötlete támadt. - Főzzünk meg egy tyúkot! - s meg sem várva a választ, zavarni kezdte a ház mögött kapirgáló tyúkokat. Az egyik nagyon szelíd volt, s ahogy közelített feléje, nyomban leült. Fölkapta, s rohant vele a szobába. Megfogta a csirke lábát, s ahogy otthon látta anyjától, elengedte csap-

kodó testét. Széttárt szárnyakkal beletörődve helyzetébe, a csirke mozdulatlanul lógott. A fiú így fejfelé lefelé beleengedte a hideg vízbe. - Na, most leforrázom... - ezt már nem bírta ki a szárnyas, és iszonyú rikácsolással, szétfröcskölte a vizet, sántikálva kityegett a szobából.

- Eltört a lába! - kiáltott föl Cunka. - Nehogy anyuka észrevegye. Nagyon ki fogunk kapni... - a sántikáló csirke elvegyült a többiek között, de aztán pár nap múlva le kellett vágni, mert tényleg eltört a lába, s a gyerekek úgy tettek, mintha sosem látták volna a szerencsétlen állatot.

A játék itt még nem fejeződött be, mert Attila azt javasolta, hogy legyen karácsony, díszítsenek föl egy fát... csak hát nem volt fenyő... Cunka a nem messze elterülő kis kertre mutatott. Ember magasságú kender kapaszkodott a földbe.

- Törj egy szépet! - biztatta Attilát.

A fiú letört egy kétméteres kendert.

Szekfű leláncolatlanul állt az itatóvályúnál.

Attilára nézett. Megfordult. Fejét leszegve, lassú ügetéssel megindult a kert felé. Pár méter után vágta be. Attila ijedtében elhajította a kendert, s már a nyakában érezte Szekfű forró leheletét. Szaladt, ahogy csak bírt. Aztán megállt. Visszanézett. A tehenet csak a kender érdekelte. Szaglászta, körbesétálta. Szájába vette, és eltűnt a kukoricásban.

Úristen! Megint a hajsza? A letört kukoricaszárak nyomában? És itthon van az öreg. Részeget. Attila válla közé húzta a fejét, és visszakullogott a hálószobába.

- Megint elment a Szekfű... - sóhajtotta.

- Mi...?

- Meglátta a kendert, megzavart... aztán eltűnt a kukoricásban...

- No, csak ne tudja meg édesapám... mindnyájunkat agyonveri... engem a karnissal ver... avval szokott... - nem is tudott többet szólni a kislány, mert belépett Balogh Mihály, és szó nélkül leakasztotta a karnist az ablak fölé. Nem is nézte, hogy hová üt. Csak ütött. A kislány szívszorítóan sírt, egyre hangosabban, egyre fülsiketítőbben.

Attila közéjük ugrott.

- Énmiattam ment el a Szekfű! Ne üsse a Cunkát... - kiáltotta, s minden erejét összeszedve belekapaszkodott az öreg cséphadaró karjába.

Abbahagyta a verést. Szeme piros volt a vértől. Belesápadt a dühbe. Attila felé fordult, aki a reszkető, csuromvizes kislányt ölelte magához.

- Oszdán te törted-e le a kendert?

- Én. Karácsonyfát akartunk csinálni. Meglátta a...

- Melyik kezeddal törted?

- Melyikkel is? - Attila kezeire nézett. - Hát a jobbal...

- Akkor nyújtsd ki a kezéd! - s ahogy kimondta, fölkapta a sarokban heverő söprűnyelet, s a fiú kezére ütött. Attila fölordított a fájdalomtól, s ahogy lendült újra a bot, ki is szaladt a szobából.

Elbújt a kukoricásban. Már föl-föllibbent a nyári konyhában a petróleumlámpa fénye, amikor Cunka földagadt, vézna felsőteste az elbóbiskolt kisfiú fejéhez ért.

- Gyere be nyugodtan. Elment az édesapám. Elment dolgozni...

- Édesapa...? hm... érdekes... - egymást támogatva, szinte beestek a nyári konyhába. Az öregasszony szó nélkül, de láthatóan homályos szemekkel tett vizes borogatást a kékülő hurkákra.

- El se ment a Szekfü... a letört kender miatt... nem szabad. Annyit dolgozott vele édesapád. Mög köll böcsülni... - elfordult, kifújta az orrát, és sebtében végighúzta a kendőt mindkét szemén.

Szinte rohantak a napok. Mindenén átgázolva, mintha valaki üldözné őket. Cunka kézen fogta Attilát, s azt javasolta, járják be a környéket. Mezítlábas talpukat szúrták az út földjébe döngölt éles kövek. Az út fölé szederfák hajoltak, szinte kínálták roskadásig telt ágaikon a lila, rózsaszín és fehér gyümölcsöket.

Legalább öt kilométert gyalogoltak, mikor megpillantották az útkanyarulatban a hosszan elnyúló, földszintes, hulló vakolatú iskolaépületet.

- Három tanterem van - magyarázta Cunka. - Nagyon sokan járunk ide a környékről.

- És elfértek? - kérdezte a fiú naiv csodálkozással.

- Tudod úgy van, hogy az egyik padosorban ülnek az elsősök, a másokban az ötödikesek. És mindenki tanulja a magáét. A másik teremben a másodikosok és a hatodikosok, a harmadikban...

- Hányas voltál az év végén?

- Kítűnő - hajtotta le a fejét Cunka, mintha szégyellné.

- Én nagyon kikapok, ha négyegész-öt alatt leszek. Majd biztosan mondani fogják, hogy vegyek példát rólad... mert te korán kelsz, megeteted az állatokat, aztán eljössz ideig gyalog...

- Télen busz hoz ide minket. Rendes a sofőr bácsi. Összeszedi a tanyasi gyerekeket.

- Tudod Cunka, nagyon jó itt nálatok... de nincsen strand...

- Mi az a strand?

- Nagyon szép. Van négy medence. Gyerekeknek van egy, akkor van nagy, mély medence, szörnyű hideg a vize. Aztán egy ideig érő - feje búbjára bökött - langyos vizű, és egy gyógy-medence. Oda nagyon beteg, öreg emberek járnak. Van bambi... meg fagyit... Cunka! Ettél már fagyit?

- Fagyit? Mi az?

- Ropogós tölcsérbe jéghideg gombócokat tesznek. Csokisat, eprest... meg puncsot... nyaaamm... - s már ott is érezte szájában a szétolvadt fagylalt édes ízét.

Cunka csodálkozva nézte, s nagyon szerette volna megkóstolni az ismeretlen édességet.

- Majd már elmegyek egyszer hozzátok...

- Jó lenne... elvinnélek mindenhová... te, Cunka - terelte el a szót - te miért nem beszélsz ő betűvel?

- Mert itt az iskolában mindenki e-vel beszél, meg a tankönyvekben sincs semmi ő betűvel írva. Meg aztán azt mondta a tanító néni, hogy ez tájszólás... és hogy ez nem igazi beszéd...

Elindultak hazafelé.

- Van itt egy tanya a közelben... már tavaly se lakott ott senki. Nem nézzük meg? - kérdezte Cunka fölvidult arccal.

- Ha akarod... tőlem... gyerünk! - s a két gyerek kézenfogva, ugrándozva elindult a szántóföld szélén.

A tanya valóban elhagyatott volt. A gaz a gyerekek melléig ért. Két épület állt a szederfák alatt. Az egyik istállóféle, a másik, amelynek ajtaját - mint megduzzadt hordót az abroncs - három vaspánt szorította végükön fel kilós lakattal az ajtófélfát helyettesítő gerendához, talán lakás lehetett, mélyén a tiszta-szobával.

Attila két kézzel kapaszkodott a lakatokba, de azok még csak nem is csikordultak. Cunka legyintett, félrehúzta a fiút és azt javasolta, hogy az istállóba nézzenek be, mert ott nincs ajtó, csak a gatz kell valahogyan kihúzkodni, mert még a végén elnyeli őket.

Bekukkantottak.

A sarokban egy fölismerhetetlen állati tetemen nyüzsögtek a zöld legyek. A jászol oldaláról vagy tizenkét szemből álló lánc csüngött le, a vége úgy nézett ki, mintha dühödten lerágták volna. A fél méter vastag vályogfalban a hatalmas lyukak darazsaknak nyújtottak meleg otthont. A padlózatból bokornyí gaz tört fölfelé, talán a széthullajtott, bomlásnak indult gané táplálta még gyökerét.

Ijesztő volt a látvány, Attilát mégis valami furcsa melegség járta át. Kaland volt. Igazi kaland.

Cunka sikoltása vágott léket a csöndbe.

- Vipera!

- Mi? - Attila bárgyú arccal fordult felé.

- Vipera! Fussunk!

A homokban egy legalább nyolcvancentis hulló billegett, csillogott a bőre, s villás nyelve ki-be szaladgált lapos fejéből.

Futottak.

Egyre kisebb lett mögöttük a tanya.

Aztán egészen eltűnt.

- Biztos, hogy vipera volt? - kérdezte Attila a veszélyhelyzeten kívül rekesztve magát.

- Az, ha mondom! - vágta oda Cunka dühösen. - Hidd már el!

- Jól van, na! Én még sosem láttam viperát. Azért kérdem...

Szó nélkül lépegettek egymás mellett a végtelennek tűnő szántáson.

- Arra - mutatott a távolba Cunka - cigányok laknak. Sárból tapasztják a kunyhóikat, és sündisznót esznek.

- Mit?

- Sündisznókat. Meg macskát. Cigányok.

- Ugyan! Ne mondj ilyet! A tüskék föl vágnák a gyomrukat...

- Olyan erős... - itt egy pillanatra elgondolkodott - a savjuk, hogy mindent szétmar. Hát a tyúk is megeszi a maltert, ha kiesik egy darabka a téglák közül! Meg földet is csíp a kukorica mellé.

Attila jobbnak látta ha nem vitatkozik a lánnyal, mégiscsak ő tudja jobban, ő él itt. Lehajtotta a fejét, lemaradt egy kissé, s játékosan Cunka fenekére vert. Boldogok voltak. Könnyedén jártak a gyöpön, a fűszálak úgy érezték, mintha víz öntené el őket, s Krisztus lépkedne fölöttük.

A két gyerek előtt, a kukoricásban eddig megbújt Balogh-tanya hirtelen fölugrott, de csöppet sem ijedtek meg, mert a nyitott, pislákoló ablakok frissen fejt tej szagát lehelték, s már nagyon éhesek voltak.

Másnap levél jött, hogy szülei a hét közepén leutaznak meglátogatni őt, s ottmaradnak vasárnap estig.

A fiúban azért maradt valami szorongás. Ha Balogh Mihály elmeséli, hogy... ha Cunka panaszkodik valamiért... ha az öregasszony elmondja, hogy őmiatta kellett levágni a sánta csirkét... akkor kevés lesz még egy jeles átlag is! Kevés lesz minden; hogy mindent megevett, hogy a frissen fejt tejet félliterszámmra itta, hogy a hatalmas szelet vajás-zsíros-túrós kenyeret úgy tömte magába egy-egy fárasztó nap után, mint aki még sosem evett ilyet, csak vágyott rá.

- Jaj, csak közbejönne valami! Csak döglene be az az átkozott motorbicikli. Jaj, meg ne tudják...! - sóhajtott.

Eljött megint a csütörtöki nap. Baloghné fogta szatyrát, és szokása szerint elindult, be a községbe, a piacra. Az öreg Balogh Mihály már egy hete nem volt otthon, csak a hétvégére várták hazaérkezését. Kiküldetésben volt egy másik megyében. A gyerekek vidáman ébredtek, a délelőtti illatok, s a késő nyári színek az udvarra csalogatták őket.

Nem jutott semmi új az eszükbe. A főzést illetően. Aztán Attila azt javasolta, főzzenek teát, az a legegyszerűbb, csak a vizet kell fölforralni, s egy kevéske mézzel, a sok-sok citrompótló tablettával a világ legfinomabb itala válik belőle.

- Játsszunk addig valamit! - javasolta Attila. Úgy is lett. Kisétáltak az országútra. Naponta két busz járt errefelé. Egy kora hajnalban, egy pedig délután, három körül. Azzal szokott hazajárni Balogh Mihályné.

- Építsünk barikádot! - indítványozta minden átmenet nélkül Attila. Cunka értetlenül nézett rá.
- Mi az a bari... vagy micsoda? - kérdezte dióbarna, mindig kíváncsi szemét tágranyitva.

- Hát... nekem is csak úgy olvasta édesapám egy könyvből. Ezeket a köveket - mutatott az úttest földjébe döngölt éles bazaltra - fölszedjük, egymásra rakjuk, s elbújunk mögé, s várjuk az ellenséget.

- És ez mire jó?

- Nem tudom. De megpróbálhatjuk - meg sem várta a választ, s már szaladt is szerszámokért. Cunka lehajtott fejjel várta be a loholó fiút. - Te, nem lesz ebből baj?

- Ugyan, mi baj lehetne? Ha nincs benne semmi érdekes, visszatesszük az egészet. Jó dolog, hidd el... különben nem írták volna róla abban a könyvben...

A Nap már átbukott a holtponton, mire a gyerekek térdéig ért a köhalom. Egy lélek sem járt arra ilyenkor. Csönd volt. Akár egy régen bezárt temetőben. Úgy tűnt, hogy még a madaraknak sincs kedvük csicseregni. Az út szélétől egy kicsit beljebb, a tanya felé egy ember magaságú karón furcsa madárijesztőt lökdösött a szél. Lábánál fogva egy nagy testű varjú imbolygott, keményre száradva. Széttárt szárnyaival úgy tűnt, mint egy zuhanó repülőgép, amely

hirtelen megáll a levegőben. Nemrég még ébenfekete tolla immár halványszürkén hol fölborzolódt, hol elsimult. Elvágott nyakán föl-alá futkároztak a legyek. Attilát mindig megborzasztotta a látvány, ki is kerülte az „akasztófát”, akárhányszor elment mellette.

- Főzzük meg akkor a teát - határozta el a fiú, s meg sem várva a választ, megindult a nyári konyha felé.

- Hát... nem sok érdekesség volt ebben a micsodában... - sóhajtott Cunka.

- A barikádban?

- Igen.

- Jól van, na! Ahhoz tudod harcolni is kellene valaki ellen. Az úgy van, hogy az, aki építette a kőrakást, elbújik a társaival mögötte. Amikor jön az ellenség, akkor megdobálják őket. Vagy puskával lönek. Úgy olvasta apu, hogy ez biztos védelem. De ha akarod visszatehetjük a köveket a helyükre.

- Akarom... nehogy valami baj legyen...

- Ugyan! Neked mindig tele van a bugyid... mindjárt megfőzzük a teát, aztán visszacsinálunk mindent.

A tea hamar megfőtt. Jó sötétre sikerült, de amikor Attila citrompótlót szórt bele, arany-sárgává tisztult a gőzölgő folyadék.

- Menjünk? - kérdezte és egy konyharuhával letakarta a bögrét.

Attila anyja és apja már jó ideje száguldottak a puszta felé a csillogó-villogó vadonatúj P 10-es motorkerékpáron. Kreuzné átfogta hátulról férje hasát, nyakát pedig egészen behúzta. A kerekek vadul ugráltak, a teleszkópok néha teljesen eltűntek tokjukban.

Élesen kanyarodott az út.

Az óriási csattanás után Kreuzné vagy tíz métert bukfacezett a levegőben, és tompa puffanással az árokba gurult. A megkergült motor továbbszáguldott, most már oldalra dőlve, a kétségbeesett Kreuzzal nyergében.

A hirtelen támadt csöndben csak a két összetört ember jajgatása hallatszott.

Eltelt egy jó fél óra, mire Attilának rászánták magukat, hogy visszacsinálják a barikádot. A távolból két fehér folt közeledett feléjük. Az egyik folt motorkerékpárt ráncigált, amelynek első kereke nem mozdult többé. Kreuzné bal karja sínbe rakva fehérlett, bal szemöldökén kapsok éktelenkedtek.

- A rosseb a fajtájukat! Főúton ekkora gödröt! - hörgött Kreuz, s vérző mutatóujjával megigazította a gézturbánt a fején.

Cunka Attila oldalába csípett, s mindketten lassan az út felé emelték fejüket. A játékbarikád sértetlen volt. - Főztünk teát... szép sárga... - sóhajtotta Attila, s összemosolygott Cunkával.

Ahogy kavargatták a teát, a csöndet Kreuz dörgő hangja repesztette meg. - Na, fiatalúr! Négyegész-három! Az úristenit! Magatartásból hármás! Szorgalom hármás! A Cunka mért tud kitűnő lenni!? Mi? - Hatalmas pofont adott Attilának, aki nem bánta az egészet, s noha folytak a könnyei az ütés nyomán, nem volt nála boldogabb ember a határban.

Párbeszéd a végtagokkal

Egyetlen álma volt: valami híres sztárrá válni egy csoda folytán, s megbocsátani a többieknek, akik annyi aljasságot elkövettek ellene.

Senki sem értette.

Bosszút állni nem akart.

Otthon azt hazudta, hogy az arcán lévő kék foltokat akkor szerezte, mikor ügyetlenül a lépcsőre lépve megcsúszott, s nekiesett a korlátnak. Másnap a vécében mindenki előtt letolta nadrágját. Vastagon tekeregtek a szivárványhurok altestén.

Az órákon nem figyelt. Álmodott. Firkálta a könyveket. Egyetlen ép ábra nem maradt; a történelemkönyvben a nagy példaképek nyíllal átlőve, fél szemmel meredtek rá a gyűrött lapokról. Oroszt tanultak attól az évtől, a cirill betűk egészen megbabonázták. Egy szót sem tanult meg abban az évben. A tanárnőt figyelte, nagyokat nyelt, mikor a nyújtózkodó fehér köpeny láthatóvá tette a rejtélyes harisnyakötőket.

Ha a folyosón rendetlenség vagy fecsegés végett fekete négyszögre állították, s ezt az osztályfőnöknő észrevette, mindig megkérdezte: - Pofont akarsz, vagy intőt?

Mindig pofont „akart”. Inkább egy hétig csengjen a füle a hatalmas tenyértől, mint az otthoni verés, apja vértelen szájából bugyborékoló szitok, mellyel szemére veti fölösleges létezését.

Abban az időben kezdett megférni a hittanoktatás az úttörőmozgalommal. Iskolaidő után voltak az órák a Nagytemplomban, amely titokzatos volt, és homályos, hideg és szinte beláthatatlan. Sekrestyében szorongtak a hallgatók, kezükben füzettel és színes ceruzákkal, szájátva hallgatták János atya gyönyörű meséit. Le kellett rajzolni a tízparancsolatot, a kánai menyegzőt, az utolsó vacsorát.

Csillagos ötöst kapott valahányszor.

Ott sem figyelt. Rajzolgatott. Összefirkálta a szenteket.

Főnt járt a mennyben, onnan, a magasból morzsányi volt minden, elmosolyodott, ahogy meglátta apját kisfiúvá zsugorodva, amint tehetetlen dühvel csapkod a nádpálcával az ég felé. János atya a családlátogatáson panaszt tett a gyerekre, hogy nem figyel, hogy gúnyt űz az Istenből és annak szent tanításaiból, s hogy van esze, csak nem nőtt be a feje lágya.

Azt a verést sosem felejtette el, amit akkor kapott.

Kisírt szemmel rohant a templomba, kapuit vadul belökte, föl akart, följutni mindenáron a toronyba, megrántani a harangkötelet, hírül adni valamit, azt a fájdalmat, mely a mellébe szúrt, s amitől elcsuklott a hangja.

A lépcsőfordulóban dermedten megállt.

Egy koporsó volt a falnak támasztva a ráfestett kereszttel lefele.

A fiú fölsikoltott, s visszarohant a hajóba; már látta ezt a koporsót. Igen. Ez volt fölállítva az oltár előtt, a gyászmiséken. Letérdelt az oltár elé. Keresztet vetett. Imádkozott.

- Istenem, te vagy az egyetlen, aki meghallgatsz engem. Ugye, meg kell halnom, hogy találkozhassunk, hogy ne legyek terhére senkinek itthon és az iskolában. Mondd, mit tegyek? Ha segítesz, mindennap imádkozni fogok, pedig, tudod, nagyon félek a templomban, olyan nagy és hideg... s a képek... igen, a képek, mintha néznének örökké... ha elmegyek a padok között, a szobrok is utánam néznek, a Kis Jézus is majd kiesik a Szent Antal kezéből a kíváncsiságtól.

Miért van ez? Mondd, miért van ez? Én nem akarok semmi rosszat! - elaludt a sírástól. A sekrestyés ébresztette föl.

Otthon a kertben, az ecetfa alatt beszélgetett a szomszéd lánnyal, aki csupán egyetlen esztendővel volt idősebb nála, de a külsők alapján lehetett volna tíz év is ez a különbség.

- Te hiszel Istenben? - kérdezte a lány némi gúnnal szavaiban.

- Igen. Te nem?

- Én nem! Hülyeség. Hidd el, ha Isten lenne, már rég elütötte volna egy űrhajó. Tudod, az űrhajók olyan magasan repülnek, hogy Isten nem tud elbújni előlük. Hidd el, az egészet a János atya találta ki. Isten nincs...

- Isten nem az égben van, te buta! Itt, belül, - mutatóujjával mellére bökött - ő a lélek, ha nem tudnád... - de nem sok meggyőződéssel mondta ki ellenérvét. Gyűlölte János atyát, elhitte hát a lány „fölvilágosítását”. Néha azért belopódzott az oltár elé, a sötétben kitapogatta, hogy hová térdeljen, s halkán bocsánatot kért a hitetlenségért.

Mint már az lenni szokás, őt kapták rajta az utolsó mozdulaton, a többiek, valami belső vezényszóra, egyszerre hagyták abba a „kínzást”, mikor észrevették a közelgő tanár jöttét. Ő volt a hibás akkor is, mikor óra előtt bezárták a tábla melletti nagyszekrénybe, s elkeseredésében jókorát rúgott az ajtajába belülről, s a lendülettől pont az osztályfőnöknő meglepetéstől tágra nyílt szeme előtt a padokig gurult.

Jött a jókora pofon.

Sosem lett áruló.

Hobbikba kezdett. Narancspapírokat gyűjtött és cserélt lázasan. Képes volt fél napokat könyörögni egy-egy „ritkaságért”. Térképeket rajzolt, belemerült a földrajztudományba, lassan mindent tudott a Föld országairól, hegyeiről és folyóiról, városairól és kincseiről. Aztán a biológiába ugrott fejest, boncterem tervén dolgozott, szövetkezvén a szomszéd lánnyal, persze apja hallani sem akart a padlás föltúrásáról, állatok miszlikekbe vagdalásáról.

- Ahelyett, hogy tisztességgel tanulnál, rajzolgatsz marhaságokat! Az eszed sosem ott jár, ahol kellene!

Úrrá lett rajta a szorongás.

Nem volt csúnya fiú. Csak sovány. Zongorázni lehetett volna hullámozó bordáin. Kerek orrlyukai úgy néztek az ég felé, mint a háztetőből kiálló kémény. Arca a rozsdabarna szeplőkkel úgy festett, mint egy októberi kert, szabálytalanul lehullott levelekkel.

Beszélgetni kezdett végtagjaival.

Kérdéseire más-más hangon válaszolt a jobb kar és a bal láb, s másképpen megfordítva. Először odahaza, a cseréptető, futónövényekkel elbarikádozott udvari vécében hívta segítségül végtagjait. Beakasztotta belülről a kallantyút, újságpapírt terített az ülődeszkára, s úgy, letolt nadrággal üldögélt ott, a tökéletes magányban, sokszor egy órát is. Először olvasgatott, fölszabadultan lapozgatta az inge alatt kicsempészett képeslapot, aztán zsebeinek fölös tartalmát a tátozó sötét lyukba ürítette; maradék tízórait, kitépett ellenőrzőlapot, az órák alatt egymásnak firkált leveleket, s egy-két nyögdicsélő versikét.

- Tudod Jobb Kéz, holnap dolgozatírás lesz, segíts hát, mert most dől el, hogy kettes leszek, vagy hármas. Mielőtt észrevenné az apám, le kell vágni a körömöt. Ez vonatkozik a Bal Kézre is.

- Mindent megteszek, amit csak lehet... bízzál bennem - suttogta tenyerével a fiú felé a Jobb Kéz.

- Szkanderozni hívtak az osztály legerősebbjei. Benned van az egyedüli reménységem, Bal Kéz. Te már sok nagyszájú hőst letettél minden erőlködés nélkül. Ha holnap nyersz, megígérem, hogy mindennap bekenlek kézvédő krémmel.

A Lábaknak másnap a fociban kellett helytállniuk, no és pontosan rúgni, ha verekedésre kerülne a sor.

És sikerült a dolgot.

Szkanderban nem győzött, de senki sem tudta legyűrni ortopéd módon jóval erősebb Bal Kezét.

Verekedés nem volt. Csak verés. Sosem tudott visszaütni. Rúgásra emelkedő lába ártalmatlanabb volt egy csecsemő rugdalózásánál.

A focimeccsen szokás szerint suta volt, csak akkor tudott cselezni, mikor senki sem állta útját, gólt csak hébe-hóba rúgott, általában a véletlen folytán. Ilyenkor ő volt a Pelé, a néger sztár, s ez önbizalmat adott, koronát érzett a fején addig a pillanatig, míg az osztály egy emberként szidni nem kezdte, s le nem cserélték.

Otthon első útja ismét a vécébe vezetett, ahol megkezdte a végtagok „kihallgatását” és „eligazítását”. Először hosszan nézett egy pókot és a karmai közt lihegő zöld légy haláltusáját. Aztán a falat bámulta, a vakolattalan, malterhurkás téglafalat. Híres színész volt, akit nem ereszt az újságírók és a fotóriporterek gyűrűje. Leül és nyilatkozik. Elmondja, hogy mennyi-mennyi szenvedésen ment át, míg sztár lett. Csakis önmagát hibáztatja megalázottságáért, mert úgy véli, az emberek nem tudják „mit cselekszenek”. És hogy a szeplők miatt sok kellemetlensége támadt. De most már ez nem számít, világszerte ünnepelt filmszínész.

Odakintről apja köhögéstől ingerelt szavai hallatszottak.

- Na, mi az? Belefutadtál?

- Nem... még nem vagyok kész. Mindjárt... - válaszolt fölébredve, erős szívdobogással. Még hosszú percekig beszélgetett barátaival, s apja újra beszólt, fenyegetőbb hangszínnel, most már igazi félelmet keltve benne.

- Meghülyültél, édes fiam?! Magadban beszélsz órák hosszat a vécében? Igaza volt a tanárnőnek! Sámli kellett volna csinálni helyetted, arra legalább le lehet ülni...! Mész most rögtön az Ómihoz!

Az óma, apjának nagynénje a másik utcában lakott, s nagyon félt attól a lakástól a fiú. A szoba, mintha a múlt századból csöppent volna ide, a hatvanas évek külvárosi utcájába. Az udvari fal vastagsága vetekedett a végvári, ostromokhoz szokott falakéval. A sarokban sparhelt állt négy lábán komoran, tetején a megrepedt öntvényen át, mint lüktető ér, látszott a tűz.

- Ómika, hideg az ágy... - mondta könyörgő arccal a fiú. Az idős asszony szó nélkül faszenet tett a vasalóba, majd lóbálni kezdte, mígnem a szén fölizzott. Várt egy pillanatot, és a vasalót a dunyha alá dugta. Nagyot reccsent az ágytámla, mikor mindketten belefeküdtek, s elhelyezkedtek a sárgult lepedőn.

Félt itt az Óminál.

Nem tudott elaludni. Kétségbeesve fordult kezeihez.

- Félek... nagyon félek... - suttogta alig hallhatóan, s jobb kezével erősen megmarkolta balját, hogy fájdalmában fölszisszent. Az Ómi megfordult a hangra. De nem nyitotta ki a szemét.

- Mit csináltok? Meg vagytok örülve? Legalább ti tartsatok össze! - emelte föl hangját, s térdei közé szorította az engedetlen kezeket. - Holnap legyetek hősök! Elégetjük az ellenőrzőt, mielőtt apám meglátná. Majd azt hazudom, hogy elvesztettem, s most bizonyítványosztás előtt nem fognak újat adni. A grundon széttépitek, s meggyújtjátok a lapjait. A Lábaknak nincs különösebb feladatuk. Csak bírják erővel a guggolást, amíg meggyullad az az átkozott ellenőrző, amit egyik szemétkosárból a másikba dugtam; remélem, nem kell többé bujkálnia... szesvasztok. Próbáljunk meg aludni... holnap nehéz napunk lesz - befordult a fal felé, de továbbra sem tudott aludni. Újra jöttek a csontvázak, és vigyorogtak. Reggel csuromvizesen ébredt. Megtapogatta maga mellett az ágyat. Ómi sehol sem volt. Kiszaladt az udvarra, aztán gondolt egyet, visszarohant, fölöltözött, s úgy mosdatlanul és fésületlenül rohant a grundra.

A gaz között guggolt.

A Jobb Kéz egy doboz gyufát szorongatott.

A papírlapok összegyűrve heverték egymáson. A szél erősen fúj. Nem gyulladt meg egyetlen szál gyufa sem.

- Ássátok el! Kaparjatok egy gödröt! Gyorsan!

Kezei pillanatok alatt elásták az ellenőrző összes lapját. Aztán egymáshoz verődtek, megpucolódva a ragacsos agyagtól.

Az Ómi közben apjánál üldögélt és elmesélte, hogy a kisfiú a saját kezeit szolongatta, aztán valami tűzről beszélt, meg a grundról. S valami furcsa hangon valaki válaszolt a kérdéseire. Javasolta, hogy a gyereket orvoshoz kellene vinni. Talán láza is van, ki tudja... Apja legyintett, s azt mondta, hogy „nyugodjon meg, Ómika, a gyerekek kutya baja...”

Tánti

Füstölgő gyárkémény.

Villaszerű ház. A veranda oszlopai. Mögöttük nyitott lakás. Az oszlopok fokozatosan eltűnnek.

Félhomályos szoba. Idős, ezüsthajú nő fekszik az ágyban. Vékony keze olvasót morzsolgat. A kékeszöld ereken lassan haladnak a rózsafüzér szemei. A kislámpa fénykörében hatalmas, farostlemezre kasírozott kép: El Greco *Bűnbánó Magdolnája*.

Az éjjeliszekrényen ezüstgyűrű, vekkeróra, törött, ovális tükör. Szalvétán almás pite. Harapás hege. A morzsák közt legyek verekszenek.

Kreuz és felesége a konyhában veszekszik.

- Elfelejtetted, mit mondott a nővérem? Elege van Attilából! Azt mondta, tűzzem a kalapom mellé! Szerinte nem is mi neveltük... - Kreuz vértelen arccal kiabál. - Én szó nélkül türtem a dolgait, de betelt a pohár! Mi kell még neki? Minden vasárnap itt ebédel, ha tésztát gyúrsz, neki is jut...

- Jól van már... őneki is megvan a maga baja...

- Szólsz neki, mert ha én szólok...

- Csstt! - Kreuzné kinéz az ablakon. - Jön. Vigyük ki az asztalt.

A Tánti teszi be maga mögött a kaput.

Kreuz és felesége épp az asztalt hozzák. Szétnyitható, fényezett. A házzal szemben, a gyér főre teszik.

- Szervusz Tánti - mosolyog Kreuzné. - Mindjárt leforrázom a tésztát.

Kreuz leteríti az asztalt. Tányért hoz, evőeszközöket. Egymás mellé teszi a kanalat, a kést és a villát. Sört tölt a poharakba. A nagy akácfa egyik ágán egy táskarádió bömböl. Magyar nótát sugároznak. A ház nyitott ablakában, képernyővel kifelé egy Tavasz típusú televízió, rajta horgolt kézimunka, s egy Delacroix *Villámlástól megrettent* lovát utánózni próbáló giccs: egy ágaskodó, festett porcelánló.

A kanalak ütemesen merülnek a súlyos aranykarikákkal terhes húslevesbe.

- Attila hol van? - kérdezi a Tánti.

- Semmi közöd hozzá... - mormogja maga elé Kreuz.

- Elment kirándulni az osztállyal - válaszol gyorsan Kreuzné.

- Még rossz társaságba keveredik - aggodalmaskodik a Tánti.

- Magyar ember nem beszél ebéd közben... - jegyzi meg epésen Kreuz.

- Apus...

- Ugyan, hagyd. A kedves öcsém nem tudja, hogy nem vagyunk magyarok - nevet föl a Tánti.

- Hát mi az istenek vagyunk? - emelkedik föl a székről Kreuz.

- Mintha nem tudnád! Apánkat nem ismerted... törte a magyart...

- Szedjél répát, Tánti! Jó puhára főtt. Remélem... rögtön hozom a marhahúst. Leves után, tormával... az sok vért csinál... Én - mosolyog zavartan Kreuzné - úgy vagyok vele, hogy a főtt marha után nem kívánom a második fogást...

A Tánti elejti a kanalat.

Gyomrához kap.

- Fáj? - ugrik föl Kreuzné.

- Egy csomó... úgy érzem, mintha egy csomó lenne itt. Minden nyelés iszonyú görcs - a Tánti arca szürkén csillog.

- Mióta?

- Vagy két hete. De most már kibírhatatlan.

Fojtott bőfögések. Ebéd utáni fogpiszkálás.

Kreuz leszedi az asztalt.

- Segíték elmosogatni - áll föl a Tánti.

- Isten őrizzen! Neked pihenned kell. Holnap meg menj el az orvoshoz... - Kreuzné visszanyomja a Tántit a székre.

- De, de, de! Én segítek. Már különben sincs semmi bajom - a Tánti meggörnyedve megy Kreuzné után.

Kreuzné mosogat, a Tánti törölget.

- Rettentő ideges a férjem. Mikor Attilát üti, elfehéredik, elkékül a szája, s az Isten se szedi ki a kezei közül.

- Ilyen volt fiatalon is. Kitették a polgáriból, mert félholtra vert egy nála magasabb és erősebb fiút. Mégis szerette mindenki. Csak akkor szörnyeteg, ha ideges. Akkor beleköt mindenbe. Így volt ez, mikor nálam lakott annak idején. El kell viselni. Nem iszik, nem kártyázik, csak a cigaretta... Istenem! Azt kibírod te is. Valld be, nem tudnál nélküle élni...

- Hát... nem tudom... furcsa...

Attila fut egy fás, sárga keramitköves úton. Egészen közel ér. Tizenhat éves, korához képest fejletlen. Hirtelen nagy szemekben esni kezd az eső. A fiú még gyorsabban fut, meg-megcsúszik a síkos utcakövön.

Benyit a kórház ajtaján. Alig éri föl a kilincset.

- Csókolom. Halmágyi Károlynét... tessék nekem megmondani, melyik szobában van?

- Nincs látogatás - fogadja hidegen a portásnő.

- A Tánti... tessék engem fölengedni... vagy lessék lehívni... vár a TÁNTI!

- Na...! Jó - a portásnő végigböngészi a névsort. Rábök.

- Megvan! - fölemeli a telefonkagylót. Tárcsáz. - Halló... nővérke drága, küldje le leszszíves a Halmágyinét... igen... özvegy Halmágyiné.

A Tánti és Attila a kórház ajtajában.

- Ki kell mosni a fületem. Nagyon félek, Tánti. Ugye fájni fog?

- Ugyan! Egy spriccelés az egész. Semmi! Ne félj, Attikám.

- Majd jövök! Anyu küldeni fog húslevest. Csókolom, Tánti... - szalad, vissza-visszanéz, integet.

Attiláék lakása. Fényezett szekrény, nagy fotelek, két rekamié. A hatvanas évek stílusában. Attila egyedül van a lakásban. Leül kis íróasztalához. Térképet rajzol. Szól a rádió. Egy hangjátékot közvetítenek. Attila fölugrik, elcsavarja az állomáskeresőt. - Hallgassuk a Zerkovitz-dalt és azért, kedves Bözsi nevű hallgatóink ne sírjanak... - Attila lehalkítja a rádiót, de azért feszülten végighallgatja a zenét. Némelykor fölhangosítja - Bözsi ne sírjon, Bözsikém drága, feledjen el... ilyen az élet, Bözsikém édes, feledni kell... - visszaül, tovább rajzol. Minden moccanásra fölkapja fejét. Besötétedik. Attila fél.

- Ne félj, Attikám... ne félj... egy spriccelés az egész...

- Tánti! - Attila rémulten fölugrik. Rajta kívül senki sincs a szobában.

Attiláék udvara. Háza. Attila apja, anyja az udvaron ülnek a kerti székeken, uzsonnáznak. Attila nem tudja kinyitni a kaput, aztán idegesen belerúg. A kapu kivágódik.

- Hé! Na! Na! Na! Finomabban nem lehet, fiatalúr?!

- Be van dagadva ez a rohadt kapu! Csókolom...

- Akkor rugdodsz, ha a tiéd lesz ez a ház! Addig legyél szíves egy kicsit finomabban. Megértetted!!? A kutyaúristenit!

- Apu, én... - Attila beszaladt a lakásba.

- Hagyd a fenében - csitítgatja az apát Attila anyja. Attila a kis íróasztalnál ül.

- Majd visszakapjátok még ezt. Visszaadom, ha addig élek is... várjatok csak...

Attilának ülnek az asztalnál. Reggeliznek. Attila kevergeti a tejeskávét.

- A vakolat is lehullik, úgy kevered azt a rohadt kávé! - kiabál az apa. - Tedd bele az isten szerelmére azt a kanalat kocogtatás nélkül! Megértetted!?

Attila leszedi az asztalt. Elmossa a bögréket, kanalakat.

Beszélgetésre lesz figyelmes. Hallgatózik.

- Megműtik. Egy fél évig élhet még, azt mondta az orvos. Kiveszik a háromnegyed gyomrát - sóhajt anyja.

- Elindult a sor. Igaza volt Alfrédnak.

Attila elejti a mosogatórongyot.

- Elindult a sor... a sor...

Egy évvel korábban a Tántiék háza. Együtt laknak a testvérek. Külön lakásokban. A közép-sőben a Tánti. A jobb oldaliban a másik tánti, a bal oldaliban az egyik nagybácsi, akivel Attila sokat járt csónakázni a Dunára, s az udvar másik oldalán, a házra merőlegesen egy lakás a másik nagybácsié.

Bogárhátú Volkswagen fordul be az udvarra.

A Tánti a kocsinhoz szalad.

- Meghalt! - sírva fakad. - Meghalt! Ó Alfréd! Szegény Feri...

- Elindult a sor - mondja egyszerűen Alfréd bácsi.

A Tánti átöleli Attilát, s bemennek a lakásba.

- Mennyit csónakáztunk a Feri bácsival. Végig a Dunán - sóhajt a fiú.

A tizenhárom éves Attila lép ki a csónakházból. Mögötte a nagybátyja, Feri bácsi. Aztán jön a Tánti is. Mindhárman beszállnak a csónakba. Hosszú oldalmotoros csónak. Feri bácsi kötelet csavar a motor tárcsájára, megrántja. Nem indul. Aztán újra az előbbi művelet. Most sikerült! Túráztatja a motort. Kis ívben, lassan kikanyarodnak a csónakkikötőből. Attila belemártja kezét a vízbe, hol jobbra, hol balra fordítja, utánozván a kormánylapát mozgását. A Tánti sütkérezik.

A csónak egyenletes sebességgel szeli a vizet. Attila hanyatt fekszik, a Tánti lekeni napolajjal.

- Ugye, most nem fogok leégni? - a fiú nem bírja sokáig ebben a mozdulatlanságban, fölül, nézi a motort, Feri bácsi fürkésző tekintetét.

- Feri bácsi, hadd vezessem én a csónakot!

- Na, gyere kukacka! Ha oldalról jön a hullám, menj rá a hajó orrával, mert különben fölborulunk.

- Jusszuszná, csak az hiányozna! - aggodalmaskodik a Tánti.

Megint a Tántiéek háza. A Tánti és Attila szomorúan ülnek a kisszobában. Az idős asszonyt nagyon lesújtotta Feri bácsi halála.

Ráncai mintha kisimulnának, de aztán ismét gyűrött lesz az arca.

- Lejátszom a boci-bocit - azzal Attila fölugrik, bemegy a nagyszobába, leül a zongorához, fölnyitja, s jobb kezével lepötyögteti a boci-bocit. - Én vagyok Fischer Annie... nevet Attila, aztán újra játssza. Lassan föláll, a vitrinhez megy, ámulattal nézi a kis elefántcsont szobrocskát, amely történetesen épp egy elefántot ábrázol, s amelyet minden Tántinál töltött délutánon megcsodál.

Kórházfolyosó. Attila fut, fejét hol jobbra, hol balra kapva. Keresi a szobát. A Feri bácsi haldoklik.

- Nénéi kérem, hol fekszik a Feri bácsi... bocsánat... - továbbbszalad, majd vakon, kifulladásra benyit egy szobába. A fehér vaságyakon rendben összehajtogatott paplanok, párnák. Az ágyak alatt kisuvickolt ágytálak. Csak a sarokban levő három ágyon fekszenek.

Két férfi könyökölve beszélget. A harmadik a semmibe mered.

- Feri bácsi! - kiált Attila. A két férfi a fiú felé fordul.

- Rokona vagy, kisfiam?

- Igen. Feri bácsi! - Attila odalép a semmibe meredő férfi ágyához. Lehajol, megcsókolja a homlokát. Megfordul. Kirohan. Becsapja az ajtót. Még hallja a megjegyzéseket a rosszneveltségét illetően.

Attiláék lakása. Attila benyit. Apja, anyja a kisszoba közepén állnak.

- Hol az úristenben voltál? Apád halálra idegesítette magát. Már a rendőrségre akart menni!

- Feri bácsinál... a kórházban...

- Valaki megkért rá? - fordul felé az apja. - Látogatáskor lusta volt a fiatalúr, igaz? - egy pofont kever le Attilának. A fiú makacsul hallgat.

- Se tej nincs itthon, se kenyér. A dolgoddal törődnél inkább! - anyja is ad egy pofont. A fiú villámgyorsan kiszalad, ki a kapun, át az úton, keresztül a grundon, ahol valamikor a grundkapitány tisztsége jutott rá. Egészen a gyárkerítésig szalad. Lekuporodik, arcát tenyerébe rejti. Sír. Föláll, bemászik egy betoncsőbe, rövid idő múlva cigarettát hoz, és gyufát. Szájába teszi, meggyújtja, szív belőle, köhög, nagyot szív, megkönnyezi.

- Belement a műtétbe?

- Mit tehetne mást? - válaszol Attila anyja az apának.

- Lehet, hogy tovább élne, ha nem bolygatná a gyomrát, de teljesen el van záródva a nyelőcső vége, és a reggeli... - elmosódnak a mondatok, mert közben Attila kioson az udvarra, füvet tépked a nyulaknak, száraz kenyérhajat présel az etető rácsai közé.

- Mi baja lehet a Tántinak? - kérdezi magától. - Az orvosok azért vannak, hogy meggyógyítsák. Meggyógyul! Igen, meggyógyul!

A kórház. A Tánti sápadtan fekszik, orrában csövek, vénájába sós víz csordogál.

Attila a Tánti mellett ül az ágy szélén.

- Ugye nem fáj a fülmosás?

- Egy spriccelés az egész - nevet Attila. Körülnéz a kórteremben. Az egyik ágy körül spanyolfal. - Miért van körbekerítve az az ágy?
- Mert ott vetkőznek-öltöznek... - a Tánti hirtelen elhallgat, nem is tudja, miért hazudott Attilának. A spanyolfal mögött egy idős asszony holtteste fekszik.
- Jobban tetszik lenni? Anyu küldött húslevest. Nagyon finom. Aranyszínű, sok-sok hajszaletéttel... - Attila tekintete egy fényképre vetődik, melynek csücske az éjjelilámpa alá van téve.
- Ki ez a bácsi?
- A férjem volt. De hiszen az ő képe lóg a zongora fölött, otthon.
- Ő fiatal... - mutat Attila a képre.
- Igen. Akkor még nem ismertem. Ötvenöt éves volt, amikor elvett feleségül. Tolókocsiban, megfagyott lábakkal. A két keze is akár két kilapított béka. Istenem... - Attila feszülten nézi a Tántit.

- Én vitéz Halmágyi Károly vezérőrnagy, a második magyar hadsereg tábornoka vagyok! Kikérem ezt a hangot! - az idős ember tolókocsiban ül egy falusi ház udvarán. Szemben két férfi fekete bőrkabátban, kalapban, fölhajtott gallérral. Körben tyúkok kapirgálnak, a távolból gágogás hallatszik.
- Nézze, tábornok úr - mondja az egyik bőrkabátos szinte szarkasztikus gúnnyal -, ön, ha jól értettem ugyebár, a Horthy-hadseregben szolgált, nos...
- Mi köze hozzá? - vág közbe Halmágyi. - Egyébként akkor, amikor ön hátulgombolós kised volt, nem volt még más hadsereg. Kénytelen voltam abban a seregben szolgálni, ami éppen volt. S mivel a Ludovikán végeztem, nem léphettem a szovjet Vörös Hadseregbe...
- Fogja a száját, mert elvittem! Megértette?
- Ugyan hová, ha szabad érdeklődni? Kistarcsára, esetleg Vácra? Gondolja el, micsoda kényelem vár rám, Szibéria után. A brjanski erdő után, a fagyhalál után! Gondolja csak el!
- Lesz Ön még nagyon kicsi mélyen tisztelt... - ebben a pillanatban lép a Tánti az udvarba, kezében egy pár csirke lóg, fejük az asszony térdéhez verődnek, szárnyuk széttárva, mint a segítségért kiáltó emberi karok.
- Önök kicsodák?
- Csókolom a kezét, asszonyom. Szabó Kálmán zászlós, ha megengedi - megcsókolja a Tánti kezét, miután az leteszi a csirkéket a fűbe.
- A kék vagy a zöld ávó? Kiket üdvözölhetek Önökben?
- Ugyan, ugyan, ávó; a helyi rendőrségtől vagyunk. Bizonyos rosszindulatú hírek szivárogtak be a tanácselnök elvtárs asztalára... a férje ugyebár... mint katonatiszt a múltból, tetszik engem érteni...
- Semmit sem értek! A férjem egy nyomorék ember! Nem látják? Mit akarnak tőle?
- Bocsásson meg, mi csak...
- Nincs mi csak... - a Tánti betolja férjét a nyitott ajtón. Kijön az udvarra. - Nézzék... - halkabban, udvariasabban beszél - ha valami probléma van az urammal... szóval engem vigyenek el... ne őt...

- Ugyan kérem, mi nem viszünk el senkit, mi tulajdonképpen a rendőrségtől azért jöttünk... bizonyos pletykák... tetszik engem érteni... - a szavak elmosódnak, a Tánti a kapuig kíséri a két férfit, a zászlós ismét kezét csókol, az asszony nagyot sóhajt, lehajol a két összekötözött lábú csirkéhez, fölemeli és ráteszi a lócára őket.

Bemegy a házba, kést hoz, és egy edényt. Egy fehér zománcedényt. Az egyik csirke lábát térdei közé szorítja, fejét hátrahajtja, összefogja szárnyaival, letépkedi a tollat a hátrafeszített nyakról, s egy-két húzással elvágja. Zenél a késpenge az élő húsba hatolva. A másik csirke csapkodni kezd. A vér egyenletesen csöpög. Néhány kósza tollpihét kavarr a szél. Megnémul az udvar. Mint a városokban megáll a nép, a villamosok, a buszok, az autók, ha meghal valami jelentős, nagy ember. A kerítés résein át látni, amint szalad egy gyerek, s be-bekukucskál.

- Ugye Tánti, nagyon nagy rang, ha valaki vezérőrnagy?

- Nagyon nagy... - sóhajt a Tánti. - Fincsi a húsleves, Attikám, mondd meg a mamának, isteni ez a húsleves... aranyleves...

- Tessék a látogatást befejezni kérem, vége a látogatásnak... - hallatszik az ügyeletes nővér kérlelhetetlen hangja. Betegek ölelnek betegeket. Attila elköszön, az ajtóban visszafordul, integet, csókot dobál. A Tánti fáradtan zuhan a párnára.

Attila kilép a csipős hidegbe.

Gallérját fölhajtja. Köd nehezül az útra. Sötét van.

- Nagy rang, ha valaki vezérőrnagy... - mondja magának Attila. Aztán szinte kiabálva - A Tánti férje tábornok volt. Tábornok!!! Megfagyott a keze, lába! - a járókelők megfordulnak a fiú után, aztán elnyeli őket a köd.

Attila ül az iskolapadban. Arcát tenyerébe temeti. Félálomba szenderül. A sugdolózás, a hangoskodás, a tanár szavai zsongássá olvadnak fejében.

- ...emelt négyzetek területének összege....

- Állj! Hadd folytassa Kreuz tanuló! - szakítja félbe a matematikatanárnő a felelő mondatát. - Nem hallja, Kreuz tanuló!! Attila fölugrik. A többiek hangosan vihognak. - Nem hallja? Folytassa, kérem!

- Területének összege... - hosszas csönd. Attila lehajtja fejét.

- Na jó... mondja el a Pitagorasz-tételt.

- Azt tudom... de hiszen azt tudom, tanárnő kérem, én... én - Attila kirohan az osztályból, le az emeletről, az igazgatói iroda előtt lassít. Benéz a kulcslyukon. Anyja áll az irodában, aztán leül. Az igazgató föl s alá sétál.

- Nézze, asszonyom... a fia tulajdonképpen nagyon rendes fiatalember. Kissé gyerekes, de majd csak benő a feje lágya. A Tánti állapotával ne zaklassák.

- Mit tudja ő, mi a rák! - vágja rá anyja.

Attila főlegyeneseedik. A kijárat felé tántorog.

- Kivették a csomót a gyomrából! - mondja magának. - De buta az anyu!

Attila lakása. Attila anyjával beszélget. Kissé félszegen, bármikor várva a lebernítést.

- A Tánti nagyon beteg - mondja az anyja.

- Anyu! Nem érti... kivették azt a csomót!! Ha nincs csomó, nincs az a rák! Nem?

- Sajnos nem így van. Na, mindegy. Vidd át ezt a levest, hátha megeszi. Jó erős húsleves... - a fiú fogja az edényt, siet a Tántihoz. Nagynénje két utcával lakik arrébb. Tánti az ágyban van, egy hete, hogy kiengedték a kórházból. Az *Én népem*-et olvassa Nyírőtől. Leteszi a könyvet, Attilára mosolyog.

- Na, mit hoztál, svihaxni tóbiás?

- Fincsi levest, Tánti kérem. Most vette le a tűzről az anyu. Van benne kanál is. - A Tánti remegő kezekkel, az ágyban fölülve kanalazza a fazékból a levest. Attila hosszasan nézi a kezét, a kanalat.

- Az utolsó cseppig megettem. Nagyon finom volt, Attikám... önts bele egy kis vizet, aztán majd lelötybölöm, hogy tisztán vidd át!

- Elmosom én, Tánti. Tessék csak pihenni. Jó a könyv?

- Jó - hirtelen könnybe lábad a Tánti szeme. - Meg fogok halni!

- Tánti! Ne tessék ilyeneket mondani! - Attila hisztérikusan nevet. - Aki ilyen jóízűen eszi a levest, az mitől halna meg?

- A tegnapi vacsorát ma reggel hánytam ki - mondja hűvösen.

Attila összerázkódik.

Elmosogatja a fazekat. A Tánti közben elszenderül. Megcsókolja a homlokát. A kislámpát lekapcsolja. Fölnéz a Greco-képre. Éppen hogy csak látni a Madonna körvonalait, de keze alatt a sárgás koponya egy kicsit jobban világít.

Január elseje van. Az utcák üresek. Alszik még szinte mindenki. Attila a temetőben ül a Feri bácsi sírján. Letakarítja a havat a fejfáról.

„Élt hatvankét évet.” Attila fölugrik, s minden útjában levő sírnál megáll, lesöpri a havat a fejfáról, elolvassa az írásokat.

A Tánti lakása. Attila a nagszobában áll a vitrin előtt. Kezébe veszi, forgatja, lapogatja a elefántcsont szobrocskát.

A Tánti szól be.

- Gyere, nézzük a tévét. - Attila az ágy szelére ül. A *Jó estét nyár, jó estét szerelem* című filmet adják. Az első részt. A Tánti a film felénél elszunnyad. Aztán hirtelen felül, megigazítja a párnát a feje alatt. Attila remegő hangon megszólal.

- Újévkor kimentem a temetőbe. Egy szál magam. Borzasztó hideg volt. A szél fújta a havat. Alig találtam meg Feri bácsi sírját.

- Nincs rajta márvány, ugye?

- Semmi. Csak a puszta föld. És fa fejfá.

- Nem gondolja senki. Ilyen lesz az én sírom is. Csupasz és kietlen. Neked se fogok hiányozni, Attikám.

- Hogy mondhat ilyet a Tánti? - fölugrik, kikapcsolja a tévét.

- Én, én mindent megteszek, hogy a Tánti fölgyógyuljon. Mindent. Bevásárolok, hozok levest mindennap, kitakarítok...

- Minden hiábavaló, Attikám. Meg fogok halni. - Erősen öklendezni kezd, Attila előkapja a lavórt az ágy alól, fogja a Tánti homlokát. Nagynénje hány. A húsleves jön ki belőle. Ugyanúgy, mint amikor Attila áthozta.

- Jaj, Istenem, jaj, jaj... - A Tánti lassan megnyugszik. Attila elköszön, hazamegy. Nem jön szemére álom. Fölkel, kibotorkál az előszobába. Fölkapcsolja a villanyt, nézi meztelen, véna testét a nagy falitükörben. Tizenhetedik évében van. Szemöldökén és haján kívül nincs szőrzete.

Osztályterem matematika óra előtt. Nagy a zsvaj. Attila is bekapcsolódik a röhögésbe.

- Te Kreuz, két hónap múlva összeírás. Úgy hallottam kiherélik azokat, akiknek nincs szőr a brokiján! Javaslom, hogy rajzolj oda valamit...

Röhögésbe fullad a hecc.

Attila valóban megijed. Szünetben kimegy a vécére, magára húzza az ajtót, nézegeti magát.

- Nőj ki, te átkozott.

Aznap egy orvos látogat el az osztályhoz, nemi fölvilágosítás céljából. A doki ősz hajú, magas, erős csontozatú.

- Azért vagyok itt, hogy nemi fölvilágosításban részesítselek benneteket. Nos. Mindenki írja le a kérdését egy cetlire, nevet nem kell ráírni... A kérdések biztosan azonos témakörben fognak elhangzani, úgyhogy nem lesz nehéz a válaszadás. Lehet más orvosi dolgokról is kérdezni... - a tanulók lázas szorgalommal írják a kérdéseket. Attila maga elé meredve ül. Gondolkodik. Aztán hirtelen a következőket írja a papírra: „Tisztelt doktor úr, azt szeretném megkérdezni, hogy létezik-e növesztőszer, meg lehet-e gyorsítani a fejlődést?” A hátsó padokban ülők összeszedik a papírlapokat, odaadják az orvosnak.

- Azt javaslom fiúk, tartsunk egy rövid szünetet, mialatt én átnézem a kérdéseket.

Letelt a szünet. A fiúk ismét elfoglalják a helyüket a padban.

- Ahogy megmondtam, szinte valamennyien azonos témakörben kérdeztetek. Egyetlen kérdés különbözik a többiekétől; az illető azt kérdezi, van-e növesztőszer? Nos, erre az a válaszom, hogy ilyen nincs, legalábbis a hazai gyógyászatban nem fordul elő. A kései fejlettségű fiatalok előbb-utóbb hirtelen elkezdenek fejlődni, erősödni, úgyhogy nem kell aggódnia a kérdezőnek - ebben a pillanatban szinte egyszerre Attilához fordul az egész osztály. „Bocsáss meg, amiért annyit bántottunk”, „tudod Attilám a legjobb haverod voltam világeletemben”, hangoznak el a gúnyosabbnál gúnyosabb mondatok. Attila elvörösödik, kinéz az ablakon. Az orvos folytatja.

- Ha az édesanya mossza a fia alsónadrágját és azon foltot vesz észre, örömmel mondja, férfiasodik a fiam! Később, ha nem vesz észre foltot, azt mondja: Férfi lett a fiam! Spontán... - elmosódnak a szavak.

Attila áll a Duna-parton. Nézi a gyors sodrású, piszkos vizet. Kavicsokat dobál a vízbe. Van, amelyik négyet pattan. Megfordul, elindul hazafelé. Focizik a lába elé kerülő kövekkel. Megáll Nepomuki Szent János szobra előtt. Felmegy a lépcsőkön, bicskájával lepattint egy darabot a szoborból. A kis kődarabkát zsebébe dugja.

- Van egy kétszáz éves követem.

Attilaék lakása. A fiú épp most ér haza.

- Elhűl az ebéd! Megmondtam már ezerszer, hogy legkésőbb délre itthon légy! Hol az istenben csámborogtál? - fortyan föl anyja.

- A Dunánál voltam. Tetszik látni - előhúzza zsebéből a szobordarabot -, kétszáz éves! A Nepomuki-szoborból pattintottam!

- Na már csak ez hiányzott! Még a nyakunkra hozod a rendőrséget.

- Nem látta senki! Beteszem a gyűjteményembe... - belép apja.

- Csókolom apu!

Asztalhoz ülnek. Kreuzné talál.

Attila vakargatni kezdi fejét.

- Inkább fejet kéne mosni, nemde, fiatalúr? - kérdez kimérten az apa.

- Olvastam, hogy az egyiptomi fáraók aranyrúddal kapargatták a fejüket és sosem mostak hajat

- próbálja viccel agyonütni apja fölháborodását Attila.

- Majd én megmosom a fejed, te csibész, hogy a bőröd darabokban fog lejönni a fejedről, a kutyaúristenit! - Attila nem várja meg, hogy apja beváltsa ígéretét, fölugrik az asztaltól, kiszalad az udvarra, ki a kapun egészen a Tántiéig. A Tánti szunyókál, az éjjeliszekrényen hangosan ketyeg a vekkeróra. Szétszórva morfinfiolák. Fehér köpenyben egy nő lép a lakásba. Attila ijedten megfordul.

- Kit keresel, kisfiam?

- A Tánti, szóval... a nagynéném... ne tessék nekem azt mondani, hogy kisfiam...

- Miért? - nevet az ápolónő.

- Harmadikos gimnazista vagyok.

- Jaj, elnézést, fiatalember... - mosolyog leplezetlen gúnnyal a fehér köpenyes nő.

- Miért teszik az injekciót beadni a Tántinak? - mutat Attila a morfinfiolákra és az injekciós-tűre, melyet épp akkor pakol táskájába a nő.

- A Tántinak sokat kell aludnia. Altató kisfi... bocsánat, fiatalember... mindennap egyet... - aztán a fiolákat is elteszi.

- Menj szépen haza, én is megyek, ne zavarjuk a nagynénidet.

Attila visszanéz az alvó Tántira.

Nagyot nyel, ahogy pillantása a guggoló ápolónő combjaira téved, ahol épp ki van gombolva három gomb.

Másnap délután. Attila útja az iskolából egyenesen a Tántihoz vezet.

- Csókolom. Hogy tetszik lenni? Ugye jobban...! Nem lesz semmi baj... Mit hozzak a közértből?

- Semmit, Attikám. Nekem már nem kell semmi... minden kijön belőlem...

- A húsleves... az se jó?

- Aber was...

- Vége lett a *Jó estét nyár, jó estét szerelem*-nek. Tessék elképzelni, a végén az a görög fiú elvágta a nő nyakát...

- Úgy, ahogy - fölül az ágyban - én a csirke nyakát? Hátrahajtotta a fejét?

- Nem... - Attila meglepődve nézi a Tántit -, a lány lehajolt, s a fiú fölcsapott a borotvával... Tánti kérem, ma este átjön az anyu, tetszik tudni... sokat kell tanulni... csókolom, és vigyázzon magára a Tánti... - Attila kimegy az udvarra. Alfréd bácsi a Volkswagennel bajlódik. Benzin-szag terjed a levegőben. Attila szereti a benzinszagot. Nagyot szív belőle, szinte rágja az illatot.

Hazamegy. Szülei a kisszobában ülnek. Régi családi fotókat néznek. Attila köszön, s kezébe vesz egy képet. Ő áll rajta tizenegy évesen, gyertyával a kezében, az első áldozó, Attila.

A templom hajója. Kong az ürességtől. Attila a tabernákulum előtt térdel.

- Istenkém segíts meg engem. Ne kapjak ki az intő miatt. Tudod, a Tibor atya nem szeret engem. Azt mondja mindig nekem, hogy sokat fecsegek, zavarom a társaimat. Direkt engem figyel. Állandóan. Bocsáss meg nekem, édes jó Istenke. Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved... - távolodik a kép és a hang, Attila befejezván az imát, föláll, keresztet vet, kitámolyog a templomból.

Édesapja az asztalnál ül. Saját magával sakkozik.

- Csókolom apu... - apja nem néz föl, úgy el van merülve a játékban.

- Szevasz. Légy szíves hozz egy csomag Tervet a trafikból - pénzt vesz elő a zsebéből, fillérre megszámolja, - Na, menj már!

Attila remeg a félelemtől. Rövidesen visszatér a cigarettával.

- Apu, ne tessék haragudni... a Tibor atya... szóval az atya... valamit beírt a leckefüzetbe... tessék szíves aláírni. - Tollat ad apja kezébe.

- Mi az isten!!! Már itt sem tudod befogni a pofádat? A nádvágó úristenit. - Attilát teljes erőből az üveges szekrényhez vágja. A fiút rázza a sírás. Karját fölsértik az üvegcserepek. Elered az orra vére. Apja elfehéredik az idegességtől. Nem üt többet. Kirohan, bevágja maga mögött az ajtót.

Attila fekszik az ágyban. Hóna alatt hőmérő. Anyja odalép, megnézi a higanyszálat.

- Harminckilenc hat. Beadunk még egy kúpot. - Ekkor váratlanul belép a Tibor atya. Attila fölül, ijedten köszön.

- Csókolom főtisztelendő úr...

- Hogyan köszönünk? - mosolyog az atya.

- Dicsértessék a Jézus Krisztus.

- Így mindjárt más. - Attilához lép, megsimogatja a fejét.

- Csak azért jöttem, hogy közöljem: holnapután... első áldozás...!

- De főtisztelendő úr - szólal meg Kreuzné -, a gyerek nagyon beteg...

- Ugyan, egy kis láz... meglátja, holnaputánra már kutya baja... ha Isten is úgy akarja... - Attilához fordul: - Áldozás előtt fogsz meggyónni. A többiek jobbulást kívánnak. Ők holnap gyónnak. Te csak feküdj, s gyógyulj meg mihamarabb... - a pap olyan gyorsan megy ki, hogy Attila nem akar hinni a szemének.

A templom hajója. Zsúfolásig van megtelve. Attila a gyóntatószékben térdel.

- ...sokat loptam, sokat hazudtam, háromszor paráználkodtam, tízszer káromkodtam... - eltávolodik a hang és a kép.

- Három miatyánk, öt üdvözlégység... nem lesz ez egy kicsit sok? - kérdezi magától Attila.

Egy imazsámolyon térdel, az ötödik üdvözlégynél tart. Föláll, keresztet vet, elindul a főoltár felé. Alacsony márványkorlát előtt térdelnek az első áldozók. Tibor atya ünnepélyesen a nyitott szájakba csúsztatja az ostyát, s aki már megkapta, az visszavonul, elfoglalja a helyét egy padban, s magába mélyedve imádkozik. Orgonahang vágódik a csöndbe.

Hirtelen egy kislány gyermekien tiszta, libabőrösségre készítő hangján megszólaltatja az Ave Mariát. Szinte mindenki, akaratától függetlenül hátrafordul, fölnéz a karzatra, magasba tartott arccal, hallgatva néma csöndben az *isteni* zenét.

Attila fut egy hanglemezzel a kezében. Belép a Tántihoz. Nagynénje összekulcsolt kezekkel fekszik az ágyban. Az éjjeliszekrényen imakönyv. A könyvecske borítóval fölfelé kinyitva van letéve. Attila a Tánti fölé hajol, hallja az egyenletes szuszogást. Az idős asszony mélyen alszik. A fiú fölemeli a könyvet, beleolvas, félhangosan.

- És felelvén a százados monda: Uram, nem vagyok méltó, hogy az én hajlékomba jöjj; hanem csak szólj egy szót, és meggyógyul az én szolgám.

Attila leteszi a könyvet. Véletlenül összecsukja. Váratlanul megszólal a Tánti.

- Attikám... húzzál föl... - karját nyújtja. Csonttá soványodott karját. A fiú kissé félve nyújtja kezét, rákulcsolja a Tánti csuklójára. A Tánti fölül. Háta fénylik a kislámpa fénykörében.

- Tánti kérem, hoztam egy szép lemezt...

- Ne mondj... ne mondj semmit... kitalálom... *Mindenkinek van egy álma*, ugye? Ugye Attikám... - a fiú az ágy szélére ül, a Tánti magához szorítja kócos fejét. A Tánti sír. A könnyek Attila tarkójára csöpögnek.

- Fölteszem a lemezt. Jó? Mindenkinek van egy álma... az enyém... az... meggyógyul a Tánti!!! Meg fog gyógyulni. Becsületszóra! - óvatosan kihúzza fejét a Tánti ölelő karja közül, bemegy a nagyszobába.

Hamarosan megszólal a lemez, szép női hang éneklir az ismert Fényes Szabolcs-slágert. A Tánti dúdolja a dalt.

Kopogtatnak. Benyit az ápolónő.

- Jó estét! Hogy tetszik lenni, néni kérem?

- Jobban van a Tánti - válaszol nagynénje helyett Attila.

- Azért beadunk egy injekciót... addig menj be a másik szobába...

Attila szó nélkül bemegy a nagyszobába, lehalkítja a lemezzátszót. Nem hall egyetlen jajsztót sem.

- Kijöhetsz! - hallja az ápolónő hangját. Attila a vitrinhez lép, kezébe veszi és nézegeti az elefántcsont szobrocskát.

Attila a Tánti mellett ül az ágy szélén, kezében egy hatalmas fekete könyv, a Biblia.

- Olvassál Attikám - suttogja a Tánti. - A Szent Máté Evangéliumát.

- Jó... olvasom. - Attila lapozni kezd a könyvben. - Megvan. Evangélium Szent Máté szerint. Jézus Krisztusnak, Dávid fiának, Ábrahám fiának nemzetségéről való könyv...

- Az ötödik... rész... résztől olvasd... hogy fölmege a hegyre...

- Igen. Pillanat. - Ujjával keresgéli a sorokat - Mikor pedig látta Jézus a sokaságot, felméné a hegyre, s amint leül vala, hozzámenének az ő tanítványai. És megnyitván a száját, tanítja vala őket, mondván: Boldogok a lelki szegények: mert övék a mennyek országa. Boldogok, akik sírnak...

A tízéves Attila a Tántinál fekszik hanyatt a padlón. A Tánti fölötte áll, kissé szétterpesztett lábbal - vasal. Ujjaira vizet vesz, ráspriccel a ruhára. Attila mozdulatlanul bámul fölfelé. Számolja a sercenéseket.

- Fehér a Tánti bugyija. Látom ám!

- Na, ne csináld, Attika! Kelj föl szépen.

- Hadd nézzem még egy kicsit!

- Majd jól a sejhajodra vágok! - átlép Attila fölött, megfogja a kisfiú karját, fölhúzza. - Látod, ha jól viselkedtél volna, most elmennénk a Zserbóba!

- Ennék krumpliminyont? Tánti... én nem leszek rossz soha többé!

- Hohó! Ezt már ismerjük... Na, nem bánom... menj haza, öltözz át! - ráüt Attila fenekére, aki villámgyorsan kiszalad a szobából.

Attila és Tánti ülnek a Zserbóban. A fiú nagy étvággyal majszolja a krumpliminyont.

- Attikám, hozatok neked egy meglepetést!

- Mi lesz az?

- Majd meglátod! - a felszolgálónőnek int, aki bólint, s eltűnik egy ajtóban. Attila hosszan nézi a Tántit. Most látja, milyen szép a nagynénje, milyen elegáns. Nézi a galamszürke kosztümöt, a hófehér kalapot, a kalap alól kikandikál ezüstös hajfürtöket. A Tánti kezén a fehér csipkekesztyű sziporkázik az üvegfalon beömlő napsütésben. A felszolgálónő lehelyezi az asztalra a meglepetést. Gyufát vesz elő, s meggyújtja. Lángoló fagy! Attila először ijedten félrehúzódik, aztán a kiskanállal piszkálni kezdi a soha nem látott edelt.

- Hogy hasonlít a kisfiú a Kennedy-re! Kis-Kennedy! - csapja össze a kezeit a felszolgálónő.

Attila ül az ágy szélén, olvassa a Bibliát.

- A kis-Kennedy! John Kennedy! Lelőtték.

- Mit mondasz? Kit... kit lőtték... le?

- Tetszik emlékezni, mikor kicsi voltam, mindenki azt mondta, hogy...

- Hasonlítasz a Kennedyre. Ugye? - szakítja félbe a Tánti.

- Igen. - Attila szeme könnybe lábad.

- Húzzzáá... húzzáá föl. - A Tánti a kezét nyújtja.

A Tánti ül maga elé meredve.

Hálóingét szinte kiszúrák a csontok. Bejön a másik nagynéni.

- Főztek teát? - néz eléggé hitetlenül a Tántira.

- Nem kell. Nekem már semmi sem kell. - Ebben a pillanatban jön be Attila unokanővére. A másik nagynénivel bemennek a nagyszobába. Attila a résnyire nyitvahagyott ajtóhoz oson. Beles. A két nő kinyitja a szekrényajtókat, a szublótfiókokat kihúzogatók. Mintha keresnének valamit. Szinte egyszerre rázzák meg a fejüket. A Tánti közben mozdulatlanul ül.

- Szóval ne főztek teát? - kérdezi a másik nagynéni, ahogy kijönnek a nagyszobából.

- Kerestetek valamit? - kérdezi a Tánti. - Mit keres... kerestetek? Mondd Angéla? Mit...? - A Tánti visszacsuklik az ágyba. Rángatózni kezd, hangosan nyög, öklendezik. A két nő elfordul, Attila szinte a Tántira fekszik, görcsösen szorítja magához a vézna testet.

- Menj el orvosért! Siess! - buzdítja unokanővére, Angéla.

- A körzetihez menjek? Vagy hová?

- Mit tudom én! Mama, melyik orvosért menjen az Attila?

- Én meg aztán pláne nem tudom! - Attila tehetetlen dühvel néz a két nőre, s elszalad orvosért. Ó maga sem tudja hová rohan. Megáll, gondolkodik. - A körzetihez kéne menni... igen... nyomás!

Attila vágódik be a Tánti lakásának ajtaján.

- Nem volt ott az orvos... - hirtelen elharapja a szót. A meglepetéstől nem tud szóhoz jutni. Az ágy végénél egy pap áll.

- Papot kért a Tánti... később, mikor elmentél, mondta, hogy egy frászt kell ide orvos... ő már érzi, hogy...

- Nem kértem... tisztelendő atyám... nem önt... nem kértem... A pap maga elé bámul és hallgat. Aztán megfordul. Attilára néz.

Attila fölsikolt.

- Tibor atya!

- Nagyon beteg a Tánti, kisfiam...

- Miket tetszik beszélni? Tánti kérem, nem tudja a Tibor atya, hogy miket beszél...

- Na de kisfiam!

- Attila, a Tánti gyónni akar. Menjél szépen haza! - közli hidegen Angéla.

- Nem megyek! Azért sem megyek!

- Megállj, megmondom az apádnak! - fenyegetőzik a másik nagynéni.

- Tessék csak nyugodtan... bár lenne itt! Látná ezt az egész cirkuszt!

- Húzzzáá... hússzáá főö... Atti... Attikám... - Attila odaugrik az ágyhoz, fölsegíti a Tántit. - Nagyon beteg... vagyok...

- Hagytam üzenetet az orvosnak - mondja kétségbeesetten Attila.
 - Meg tetszik gyógyulni! Ígérem!
 - Hagyd már békén a Tántit! Gyónni akar. Tibor atya... - a pap szigorú szemekkel inti le Angélát. Majd a fülébe súgja.
 - A gyerek előtt ne! Az Isten szerelmére...
 - A Tánti nem akar gyónni... hát nem értik?
- A Tánti imára kulcsolt kezekkel ül, soványan, hajlott háttal.
- Atyám, adja... főö... az utols... utolsó kenetet...
 - Neee! - Attila sikoltása megdermeszti a levegőt. A paphoz ugrik, s rúg. Nem találja el. A pap hatalmas pofont kever le Attilának visszakézből. Keze a levegőben marad.
 - Szűzanyám! Mit tettem! Szűzanyám!

Gyors egymásutánban futnak a képek: Feri bácsi csónakja a vízen, Feri bácsi a kórházban falfehéren, Attila és a Tánti a Zserbóban, Attila az osztálytársak röhögő gyűrűjében, a vitrin, az üveg mögött a kis elefántcsont szobrocska. Mindez forogni kezd, kegyetlenül, mint egy túlhajszolt, magányos ringlispíl. Attila fölugrik az ágyban. Megdörzsöli a szemét. Pokoli sötétség. Attilán patakokban folyik az izzadság.

Reggel van. Attila nagyot nyújtózik, óvatosan kidugja először az egyik lábát, aztán a másikat a takaró alól.

- Mi volt veled az éjjel, fiam? - kérdezi anyja, miután észreveszi, hogy Attila fölkel.
 - A Tántiról álmodtam. Meg a Feri bácsiról. Tegnap odaát voltam. A Tánti rosszul lett, elszaladtam orvosért. Mire visszaértem, ott állt a Tibor atya... és...
 - És?
 - És gyónt a Tánti. Pedig azt mondta, hogy orvost kér. Biztos hogy ezt mondta. Angéla beszélte rá! Anyukájával együtt tukmálták a Tántira az imát.
 - Hogyan?
 - Föladták az utolsó kenetet...
 - Te úristen... na, majd én átnézek.
- Attila és anyja a Tántiék udvarán. Alfréd bácsi szokása szerint a Volkswagent bütyköli. Föl se néz, amikor köszönnek neki. Kijön a felesége is.
- Még nem halt meg... - mondja, és közben billegeti magát.
 - Miért halt volna meg? - kérdi tettetett hangsúllyal Attila anyja.
 - Szétosztjuk a lakás árát egymás közt... nem lesz a gyereké a lakás!

A tizennégy éves Attila és apja ülnek a Tántiék verandáján. A Tánti egy fonott kerti széken ül, velük szemben.

- Nézd, az lenne a legjobb, ha bejelentenénk ide a fiamat. Úgyis nagyon szereted Attilát. Tudod, volt Budán egy hasonló eset...

- Nem érdekelnek a hasonló esetek...! A halálokat várjátok, igaz? A halálomra spekuláltok... - sírva fakad - Még élek! Hát nem veszitek észre! - közben kijön az udvarra Alfréd bácsi, a felesége, a másik nagynéni, és Angéla. Egyre közelebb mennek a verandához. Attila apja nem figyeli a közeledő rokonságot.

- Mit akarsz még? Nem volt elég a házad? A nővéredé is kellene? - kérdezi gúnyos mosollyal Alfréd bácsi.

- Téged ki hívott? Áll föl Attila apja. - Mars befelé! - ordítva: - Nem halljátok? Mars!!! - a rokonság ijedten szétszéled. - Na, alászolgája! - fordul a Tánti felé - Gyerünk Atti! - erősen megragadja fia karját.

Attila alig tudja követni apja mérföldes lépteit.

Attila és anyja a másik nagynéni lakásában. Angéla a konyhából kiabál kifelé.

- Ő kérte a papot! Hát nem értitek?

- A gyerek szerint a Tánti orvost kért... - válaszol hangsúlyozva a szavakat Attila anyja.

- Az orvos már nem segíthet! Ezt te is nagyon jól tudod, drágám! - közben bejön a konyhából.

- Katolikus ember... minden vasárnap gyónt, áldozott... most is kérte az utolsó kenetet!

- Rákényszerítették - kiált Attila.

- Elhallgass!! - inti le anyja. - Mától én, kizárólag én fogom ápolni a Tántit! És nehogy azt higgyétek, a vagyonáért... főképp, miután nincs vagyona...

- Hogyan? - teszi föl bizalmasabb hangon a kérdést Angéla.

- Miért, találatok valamit?

- Nem... semmit... miket képzelsz te rólunk?

- Ó, valóban! Ez viccnek is rossz... na, gyere, Attila! - azzal mind a ketten kimennek a lakásból a hüledező Angéla tágra nyílt szemének kíséretében.

A Tánti kocsonyás tekintete a plafont fürkészi. Attila anyja sír. Elfordítja arcát, hogy a Tánti ne lássa elkeseredettségét.

- Atti... Attikáááhm... husszzááá főöő... jaaahahaaaj... Istenem... - Attila ülő helyzetbe segíti a Tántit.

Attila hallgatózik az ajtónál. Szülei beszélgetnek.

- Már két morfiumot kap naponta... - sóhajt anyja.

- Mindennap tisztába teszed?

- Persze. Alfréd és a felesége már megjegyezték, hogy nem az Attila fog örökölni... nem szabadott volna annak idején erről beszélni a Tántival... túl erőltetett dolog volt az egész... a nyakamat rá, hogy az Angéla örököl...

Attila eljön az ajtótól. Maga elé mered.

Átsétál a Tántihoz. Bekukucskál a rozoga ajtó egyik ujjnyi részén. A Tánti mozdulatlanul fekszik. Alig észrevehetően két ujjával morzsolgat egy olvasót. A kék ereken lassan haladnak a rózsafüzér szemei. A nagy farostlemezre kasírozott Greco Magdolna mintha lefelé nézne, és a Tánti morfiumálmát vigyázná.

Az éjjeliszekrényen ezüstgyűrű, vekkeróra, törött, ovális tükör. Szalvétán almás pite. Harapás hege. A morzsák közt legyek verekszenek.

Attila áll az éjjeliszekrény előtt. Kezébe veszi az almás pitét. Szétporlad ujjai között. A Tánti arca. Legyek futkároznak ráncain. Korai legyek. A közelgő nyár előhírnökei. A Tánti nem reagál semmire. Csak morzsolgatja a rózsafüzért. Mintha motyogna. Belép Attila anyja.

- Nagyon beteg a Tánti - súgja Attila.

- Igen. Nagyon beteg. Szegény. Na... menjél haza, légy szíves Atti, megmosdatom a Tántit. Terjeng a pisiszag. - Attila csendben kimegy. Leül odakint a verandán. A nagy, fonott kerti székre. Föláll, az ajtóhoz megy. Beles a résen. A Tánti élettelen, vézna teste vizelettől átázott hálóingben anyja karjaiban. Hirtelen elhomályosodik a fiú szeme. Megdörzsöli. A félhomályban mint egy régi esküvői kép: a fiatal Halmágyi Károly főhadnagy karjaiban a Tánti hófehér ruhában, könyékig érő fehér, csipkés kesztyűben, rózsaszín kalapban. A főhadnagy forogni kezd, a Tánti sikong, majd az ágyra esnek. Vadul csókolni kezdi az ifjú feleséget.

- Szegény Tánti... hogy ezt sose érhetette meg - sóhajt Attila, s már nem látja, amint anyja a lavór fölé emeli a Tántit.

Attila ül kis íróasztalánál. Apja fiatalkori képe lóg a falon. Jobb térdére könyököl, szájában pipa füstölög.

- Olyan, mint egy detektív - néz apja egykori fényképére Attila.

Attilának udvarán. Attila apja és anyja között áll. Beszélgetnek.

- Negyedik napja agonizál a Tánti... - sóhajt anyja.

- Hogy az Istenben lehet ilyen erős egy szervezet? - kérdezi apja nem kis csodálkozással.

- Az orvos is alig hitt a szemének. Azt mondja, olyan erős a szíve a Tántinak, mint egy húszévesé.

- Anyu! Kivették a csomót a Tánti gyomrából... nem? - kérdezi Attila, aki még mindig nem tud belenyugodni a Tánti menthetetlenségébe.

- Kisfiam... hiába veszik ki a dagana... - férjére néz - daganatot, a vérében szétfut...

- Mi?

- Szóval szétfut a... a rák! Na!

- Nem lehet meggyógyítani? Nem lehet? - szinte sírva teszi föl a kérdést a fiú.

- Nem - válaszol anyja, miközben jobbjával megsimogatja Attila fejét. - Isteni csoda, hogy él még. Pedig várják már a halálát... - ebben a pillanatban, mintha a földből bújt volna ki, ott terem Alfréd bácsi és a felesége.

- Várjátok! a halálát - nyomja meg a szót Alfréd bácsi.

- Talán köszönnél, amikor belépsz ide, testvér - emeli föl a hangját Attila apja. Aztán minek köszönhetjük a látogatást?

- Csak úgy... szóval csak úgy átnéztünk a feleségemmel. Annyit akarunk mondani, hogy a Tánti még él...

- Na és? - kérdezi idegesen Kreuzné.

- Sváb vére van... azért húzza olyan sokáig - jegyzi meg epésen Alfréd bácsi felesége.

- Menj innen Attila! - küldi be a lakásba a megszeppent fiút anyja. - A férjed is sváb. Meg az én férjem is! Baj, hogy sokáig húzzák a döglődést? Baj, hogy nem beszari emberek? És neked mi közöd az egészhez?

- A feleségemet hagyd ki a játékból! - emeli fel mutatóujját Alfréd bácsi. - Az az igazság, hogy nem szeretném meglátni egyikőtöket sem a Tánti környékén!

- Na fene! Ki akar átmenni hozzá? - kérdezi félig üvöltve Kreuz.

- Ott kujtorog a feleséged mindennap! Meg az a szemtelen gyerek! Még köszönni sem tud! Érdekes! Amikor nem volt beteg, nem jártatok át ilyen sűrűn...

- Mert nem volt szüksége segítségre! Most van! De ti annál többet jártatok hozzá régebben... nemde? Most bűdös a hűgyszag, mi? - kiabál Kreuzné.

- Minek mennénk, ha te ott vagy? Meg a fiad? Még azt hinné valaki, hogy a vagyonra fáj a fogunk...

- Miféle vagyon!? A közértpénztárosi fizetésből gyűlt össze talán? Vagy örökölt kincsekről van szó? Há?

- Megmondtam, amit megmondtam. Gyerünk innen - Alfréd bácsi feleségébe karol. Úgy mennek ki, hogy még a kaput is nyitva hagyják.

Attila szüleivel ül az asztalnál.

- Te nem köszönsz az Alfréd bácsiéknak? Talán nem látod őket? Írassak föl neked szemüveget? Mi? - néz Attilára fenyegetően apja.

- Én mindig köszönök... hazudik az Alfréd bácsi... hazudik... - Attila sírva fakad.

- Micsoda dolog! Egy tizenhét éves fiatalember sír... naát! Te meg ne maceráld, apus... - Attila föláll, elfordul, zsebéből kendőt húz elő, kifújja az orrát. Apa - folytatja anyja -, át kellene menni mégiscsak. Nagyon beteg lehet szegényke.

- Én abba a házba nem megyek többé! Ha akarsz, menj át... vidd Attilát!

- Nem merek átmenni... és ha meghal... nem... nem merek átmenni - kiált - Attila kétségbeesetten.

- Ne félj, nem hal meg a Tánti. Gyere... búcsúzz el tőle. Talán megismer.

Attila és anyja állnak a Tánti ágyánál. Megint a kislámpa ég. Kísérteties az idős asszony beesett arca a halvány fényben.

Kinyitja szemét.

- Megismert... nézze anyu! Megismert!

- Jaj, dehogy... nem ismer ő már senkit. - Ekkor megmozdul a Tánti szája. Attila feszülten figyel a megnyíló ajkakát. Valamit mintha súgna...

- Hu... ááá... fő... Attihhháám... - súgja egy halott hangjával a Tánti.

- Igen Tánti! Segítetek... tetszett hallani? Anyu! A Tánti megkért, hogy húzzam föl.

- Igen? Én nem hallottam semmit.

- Pedig azt mondta. Én hallottam. Engem m e g i s m e r t! - a fiú gyöngéden ülő helyzetbe segíti a Tántit. A Tánti pillantása szinte másodpercekig ér föl Attila arcához. Hosszan nézi a fiút. Egyszerre csak mindkét szeméből folyni kezd a könny. Attila leül az ágy szélére, átöleli a Tántit.

- Búcsúzz el a Tántitól kisfiam - ejti kezét anyja Attila vállára.

- Igen... - mondja fojtottan Attila - Azonnal... - lassan elengedi nagynénjét. Megcsókolja a homlokát. A Tánti visszacsuklik a párnára.

Attila áll lakásuk nagyszobájának ajtajában. Szülei tévét néznek. A fiú óvatosan kioson a lakásból.

Attila a Tánti lakása előtti verandán. Bekukucskál a résen. A megdöbbenéstől szinte megdermed. A Tánti ágyával szemközti falból kihull egy tégl. Aztán még egy. Majd bedől a fal. A szomszéd kőműves lép be a tátongó lyukon. Ha halkan is, de kiszűrődik a beszélgetés.

- Holnap megcsinálom az ajtót - szól a kőműves a mögötte belépő Angélának.

- Rendben. Viszlát - egy százast nyom a férfi kezébe. Bemegy a nagyszobába. Aztán belép Alfréd bácsi és a felesége. Ők is Angéla után mennek. Kis idő múlva Angéla egy nagy csomagot húz maga után. Átlép a kivágott lyuk falán, visszanyúl és beveszi a csomagot. Így tesznek Alfréd bácsiék is. A Tánti szemével követi a vonulást. Majd hirtelen vad sikításban tör ki.

Attila anyja egy ügyvédi irodában.

- Értse meg asszonyom, nem tehetünk semmit, minden ingó és ingatlan a gyerek unokanővérét, Angélát illeti. Ez ellen nem lehet apelláció. Özv. Halmágyi Károlyné végrendeletében ez áll. És most ha megbocsát...

- Egy pillanat! A Tánti még nem halt meg! A fiam látta, hogy tegnap áttörték a falat, elcipelték a holmiját. Fölosztották, mint negyvenöt után a földeket! Milyen eljárás ez? Törvényes?

- Nézze kérem - fogja könyörgőre a szót az ügyvéd -, a végrendelet szerint Angélát illeti az örökség. Igaz, nem hivatalos a végrendelkezés, csak a halál beállta után, de én magam írtam le, amit a Halmágyiné diktált.

Attila az ügyvédi munkaközösség folyosóján várja anyját.

- Na, gyere, menjünk haza.

- Anyu, holnap kirándulni megyünk a budai hegyekbe az osztállyal.

- Jó. Mikor indultok?

- Reggel hétkor.

- Majd csomagolok valami kaját...

Attila a szemét dörzsöli, még félig alszik. Anyja nyit a fürdőszobába.

- Mi van anyu?

- Mi az, hogy mi van? Mondtam már ezerszer, hogy így nem kérdezünk meg senkit!

- Igen...

- Meghalt a Tánti...

Attila kezéből kiesik a szappan.

- Lassan indulnom kell.

- A jégszekrényen van a tízórai.

- Köszönöm.

Az osztály kirándul a hegyekben. Az osztályfőnöknő odalép Attilához.

- Mi van magával, Kreuz tanuló? Miért lógatja az orrát?

- Meghalt a nagynéném... a Tánti.

- Nem kellett volna eljönni! De nagy számár! Na! Menjen szépen haza... Ott a buszmegálló...

- Köszönöm, de én...

- Menjen csak, ha mondom! - biztatja az osztályfőnöknő.

Attila ül a buszon. Kibámul az ablakon. Szétnéz a festői tájon.

Attila a Tánti lakásának ajtajában áll. Az ágy üres. A nedves paplan meggyűrve a párnán. A padlón egy törött szemüveg hever. Attila fölveszi. Szeméhez illeszti. Homályos lesz a szoba. Zsebre rakja a szemüveget. Bemegy a nagyszobába. Megáll a vitrin előtt. Nézi az elefántcsont szobrocskát. Hirtelen megszólal mögötte Angéla. A fiú ijedten megfordul.

- Tetszik? A tiéd lehet. Na, tedd már el! - kezét nyújtja a fiú felé, aki azonban elkapja fejét. Angéla kezébe nyomja a szobrot. Attila kimegy a nagyszobából, átlép a kiütött téglákon, kimegy az ajtón.

Megáll a verandán.

Füstölgő gyárkémény. Halk zene szól.

Mindenkinek van egy álma...

Szunyi

- Férfi lettem!

- Hogyhogy? - kérdezte tettetett érdeklődéssel Pepe.

- Képzeld el, elmentem... szabályosan elmentem. Ezek szerint férfi vagyok!

- Hogyhogy elmentél?

- Mintha nem tudnád, miről beszélek... - fogta könyörgőre a dolgot Szunyi.

- Hát itt dögöljek meg, ha értem, mit...

- Tegnap este - folytatta Szunyi most már remegő hangon, mintha a rendőrségen tenne beismerő vallomást -, mikor lefeküdtem, elkezdtem a szokásos játékot, s addig-addig izgattam magam, míg... míg olyan furcsa érzésem nem támadt. Mintha levágták volna. Mintha a vérem spriccelt volna, szaggatottan... föl is gyújtottam a kisvillanyt, s olyan hypószagú valami terült szét a pizsamámon.

Tizenhat évesek múltak mindketten.

Osztálytársak voltak. Szakközépiskolások.

Pepe magasabb volt Szunyinál, szőke, izmos fiú, minden lány bolondult utána. Szunyi szep-lős, s nemegyszer elveszett a nyolcadikosok között, akik átjártak a mellettük lévő iskolából a közös tornaudvarra. Pepe sem borotválkozott, mégis... talán a viselkedése... Pepe szülei magas

beosztású káderek voltak, munkásokból lett értelmiségiek; Szunyi apja a múltban kereskedő, üzletigazgató volt, most gyári melós; anyja nyugdíjas, ciszter tanítóképzőt végzett, volt tanító. Mindketten a feketelista áldozatai lettek az ötvenes évek legelején. A kitelepítéstől megmenekültek; örökölték egy romos falusias házat. Pepe az összkomforttal nőtt szinte. Szunyi kádat, angolvécét csak akkor látott, mikor a családot meghívták ünnepnapokon. Ilyenkor zavartan nézte a lefolyó tartályát, óvatosan húzta meg a láncot, majd ijedten hátralépett, mikor a víz nagy erővel zúdult a falba beépített csövön. Pepe arcán hasonló zavartság tükröződött, mikor Szunyiéknál az udvari „potyogtató”, fapados vécébe lépve sosem érzett bűz fojtotta bele a lélegzetet. Szunyi kisgyerek korában fürdött utoljára kádban. Nagyon élvezte a bizsergetően meleg vizet, s mikor kész volt, és kihúzta a kád alján a dugót, s a víz örvénybe csavarodva zúdult le a lyukon, ijedten megkapaszkodott a kád szélében és kiabált, hogy „levisz a víz!!! Húzzanak ki!!!”

Másodikban még nem volt földrajzóra a szakközépben. Pepe keresztrejtvényt fejtett. Megakadt egy földrajzi kérdésnél.

- A világ egyik legdélibb városa - mondta, csak úgy magának. A többi srác értetlenül rázta a fejét. Szunyi fölemelte szeplős arcát, megvakarta fölnyírt feje búbját, s csak ennyit mondott:

- Punta Arenas?

Ránézett az egész osztály.

- Mi? - Pepét inkább bosszantotta, hogy Szunyi ilyen „komoly” dologba beleüti az orrát.

- Punta Arenas - ismételte meg Szunyi. - Chiléhez tartozik, közel a Horn-fokhoz, a Drake-átjáró fölött. Ott nagyon hideg van. Az Antarktisz közelében - a tizenegy betű pontosan beillett a rejtvény négyszögeibe. Később minden keresztrejtvénnel hozzá fordultak. Nagyot nőtt Pepe szemében. De nem annyit, hogy barátok legyenek.

Szünetben félrehívta Pepét. Egy kopott bordó, poros, kemény fődélű könyvet húzott elő köpenye zsebéből. Arthur Schopenhauer: *Aforizmák, és kisebb filozófiai írások*. Fölapozott egy behajtott csücskű oldalt. Halkan olvasta.

- „Minél tökéletesebb valami, annál lassabban, későbbben érik meg.” Sosem fogok borotválkozni. Pattanáim is legföljebb a pizsoktól lesznek. Talán lassan, későn fogok megérni... - Pepe nézte egy darabig Szunyi, aztán legyintett. Az osztályba lépve figyelmeztette a többieket, hogy a Szunyira vigyázni kell, mert még megnő, s mindent visszaad. Hozzátette, hogy az érettségiig még nincs mitől tartaniuk...

Vagy két év múlva már nem kellett dobogót lenni Szunyi lába alá, fölért a satupadot, karja lassan megszokta a reszelő mazochista hivalkodását, s olyan erővel „feküdt” a megmunkálendő anyagra, mintha élete összes dühét és hányattatását így akarná az őt körülvevő világnak megmutatni.

Szunyi egy cukrászdában üldögélt, huszonnyolc évesen, sűrű szakállába túrva. Maga elé tette azt a füzetből kitépett papírlapot, amit Pepe küldött neki expressz levélben. „Szunykám! Este hatkor legyél a szokásos helyen a kávéházban. Sürgősen beszélünk kell! S. O. S!!! Szevasz, Pepe.”

- Egy kávé kérek... egyelőre... - szólította meg a felszolgálónőt, s cigarettára gyújtott. - Mi van abban, ha az ember csak egy kávé iszik? - dünnyögte. - Fél a hölgy, hogy nem kap juttot? Biztos azt mondja most magában, hogy vénasszony vagyok, aki itt ül egész nap egy szódavíz mellett... De hát csömöröm van a szesztől... Az üdítők meg olyan hidegek... Na, hozza már!

Úgy néz rám, mint gazdasszony a kiszemelt csirkére késsel a kezében. No, nézd csak! Tejszínt is hozott! Csak hogy bosszantson! Hogy még több jattot kicsaljon belőlem.

A „szokásos hely” inkább presszó volt, itt tartották meg az osztálytalálkozók előtti megbeszéléseket. Márványlapok az asztalon, körben elhasználódott székek. Olyan kopott, seszínű plüssel.

- Kávéház - mondta magában Szunyi. - Mindig affektált a Pepe. Ha így mondja, elegánsabb? Jobban hangzik, mint ha azt mondaná: presszó? Író nemigen jár már ide! Ha magamat is írónak számítom... hát bizony, egy kezemen is meg tudom számolni a többieket! Ma már nem illik itt egyetlen kávé mellett ücsörögni... az írók is mind piálnak... nem is keveset! A felszolgálónők is kinézik a magamfajta...

Még két óra volt este hatig. Szunyi újabb cigarettára gyújtott, a kifújt füstöt kettévágta az asztal mellett magasodó szecessziós oszlop. Pályakezdő írónak számított, sok helyütt megjelent, „ügyesen mozog a művészvilágban”, tartották róla, pedig esze ágában sem volt ügyesen mozogni, netán helyezkedni, ugyan minden jelentős művészt ismert, jó volt velük a kapcsolata, de előnyt sosem jelentett számára a barátságuk. Nem is voltak ezek barátságok. Egyáltalán nem volt barátja. Bohóc volt, s ezt erénynek tartotta.

Eszébe jutott Arisztotelész: „Barátaim, nincsenek barátaim!”

Lassan kortyolta a kávé.

Ujjjaival zongorázott a márványasztalon.

- Nem fog eljönni a Pepe. Mindig átvért... pont most lesz becsületes? Kihűlt a kávé... gőzölje meg, kisasszony! - Szunyi magában beszélt, a gőzt csak odagondolta, és savanyú arccal szűrösölte a jéghideg feketét.

- Miért nem jön a Pepe? Biztosan les valamelyik szögletből... körülnézek...

Végigsétált az asztalok között, óvatosan forgatta szemét, úgy ment, olyan lassan és kimérten, mint egy westernhős. Pepe sehol sem volt. Szunyi visszament asztalához. Rágyújtott.

Félálomszerű állapotba merült.

Magában beszélt, mindenki láthatta, hogy mozog a szája. Szemben vele egy tévériporter ült, aki a neves, befutott író faggatta.

- Nézze, én mindig tudom, hogy mit cselekszem. Figyelem magam állandóan. Hogy miért kezdtem el írni? Egyszerű. Tudja, már gyermekként elkülönültem mindenkitől. Miután vagy egy fejjel magasabb voltam a többieknél, vagy alacsonyabb, kíváncsi voltam, miért van ez? Mi más lehetnék, mint művész? Persze erre mondhatják a kedves nézők, hogy örült is lehetek, tehát elmebeteg, akit automatikusan eltávolít a közösség... Patológiás lennék? Igen. Egy kicsit. Paranoiás lennék? Igen, ez is igaz valahol. Aberrált lennék? Egyértelmű! De lehet-e paranoiás az, aki tudja mit, mikor, miért tesz?... Aberrált az, aki normális, heteroszexuális életet él a feleségével? Na, ugye... tehát marad a művész. Ki a művész? Nem tudom. Bizonyítani mindenképpen szükséges. Bizonyítottam. Persze, maga Dodona magasodik előttem, ha arra gondolkodom, hogy mi lesz belőlem. Önmagát pusztító hullajelölt, vagy önmagát és környezetét pusztító tekintélyes, elismert ember... Az élet megtépázott alaposan, koromat szinte meghazudtolva jelenthetem ki: túl vagyok mindenben. Műveltségem ugyanis hiányos, de az átél, megélt események pótolnak minden olvasmányt.

- Számolok kérem, ha megengedi... - lépett Szunyi asztalához a felszolgálónő. - Váltás van... csak azért...

- Nem kapsz jattot... - morfondírozott magában Szunyi. - Amiért furcsálltad, hogy csak egy kávé iszom, s nem húsz üveg sört... - Köszönöm szépen - mondta a nő, és fillérre visszaadott. Aztán a másik, a „váltás” lépett asztalához, udvariasan megkérdezte, hogy mit parancsol, mire Szunyi töprengeni kezdett, mit is kellene kérni, jöhetne már ez a Pepe, olyan kínos itt ülni egy üres kávéscsésze melleit, egyik csikket a másik után elnyomni a hamutálban... - Egy kólát kérnék, ha lehet, meleget... - nyögte ki végül, s csavargatni kezdte a hajából kiálló tincset, ahogy nagynénjei mondták, a kunkulit, gyerekkori neurózisának gyógyíthatatlan maradványát. - Ez is úgy nézett rám, mint egy örültre a normális. Mi van rajtam olyan különleges? Tíz éve járok ide, s még mindig nem ismernek! Nem olvasnak ezek újságot? Láthatták a képemet az újságban! - elhallgatott, mert új vendégek ültek a szomszédos asztalhoz.

- Hol is hagytam abba? - folytatta a képzelt interjút. - Szóval, hogy milyen is vagyok tulajdonképpen, miért vagyok ilyen, és nem olyan... hiszek. Krisztus-hívó vagyok. Na, nem úgy, mint a templomba járó öregasszonyok, sem úgy, mint a papok és teológusok, hanem úgy... a magam módján... próbálom ugyanúgy csinálni, mint ahogy az az evangéliumban írva van. Nemes elképzelésnek tartom ezt a törekvésemet, csak jót akarok cselekedni, meg akarom váltani az emberiséget szenvedéseitől. Ha ez nem megy, legalább a hozzám hasonlókat váltom meg, megfeszítetek, nem biztos, hogy eleve elrendelésből, de ha mégis sor kerül rá, nem fogok visszahőkölni. Itt mintha paradoxon feszülne, nem igaz? Mit mond a Zarathusztra? „Még önmagatokat nem kerestétek volt: és akkor találtatok engem. Így tesz minden hívó; ezért ér olyan keveset minden hit...” Nos, ha hiszünk Nietzschének, márpedig miért ne hinnénk, joggal kérdezhetnék meg engem, megtaláltam-e önmagam? És ha megtaláltam éneket, akkor is oly keveset ér minden hit? - Szunyi nagyot szívott a cigarettából, próbált karikákat fűjni, ahogy azt az apjától látta annak idején. Nem sikerült. A füst, mire karikákká olvadt volna össze, széthullott darabokra. - Olyan ez, mint a vágyaink... - sóhajtott a füstbe bámulva.

Pepe már tíz percet késett. Ha meg is érkezik, ebben a pillanatban, akkor sem lehetne megdicsérni a királyok udvariasságáért.

Akkor voltak kamaszok, mikor Nyugat felől betört a rockzene, csőnadrag volt a divat, aztán az üleptől fokozatosan trapézodó szövetnadrag és farmer, mikor kazettás magnók bömböltek a srácok kezében úton-útfélen, rangot jelenlett, ha valakinek a legújabb Deep Purple-, vagy Black Sabbath-szám a birtokában volt, és Pepe mindennap eldicsekedett egy-egy ilyen új számmal, kazettás magnójából varázslatosan bújt elő Blackmore gitárjátéka, Ian Gillan „gyönyörű” hangja, sikítózása, őrvongása.

A Pepe szobája!

Na, igen! Az volt igazán irigylésre méltó! Padlószőnyegtől a plafonig színes képek, fotók, plakátok díszítették mind a négy falat. Pepe terve az volt, hogy a plafonra is ragaszt legújabb szerzeményeiből, de a szülei lebeszélték. Azt mondták neki, így is eléggé istálló a szoba, hát még úgy...

Sűrűn látogatták a haverok. Ilyenkor le kellett venni a cipőt, bajban volt az, akinek nem volt tiszta a zoknija. Szunyi is járt így nem is egyszer. Szégyenében maga alá húzta a lábát, lehetőleg törökülésbe ereszkedett, lábfejét eltüntetve próbálta megakadályozni a kellemetlen szag terjedését. Pepe nem zavartatta magát. *Ő otthon volt.* Szunyi Pepénél ismerte meg a rockzenét, s ez olyan hatással volt rá, mint az első lány, akivel lefekszik az ember. Grand Funk Railroad-lemez forgott a tű alatt, a két fiú némán úszott a zenében. - Állati nagy! - kiáltott föl Szunyi, de Pepe szája elé tette mutatoujját, jelezvén, hogy majd a végén beszélgetnek. Szunyi gazdag fantáziája működésbe lépett. Ujjai mozogni kezdtek, mintha a gitárt

pengetné, hosszú haját képzelte fehérre borotvált tarkójára, szétterpesztett lábbal állt a színpadon, vicsorított, minden lány őt figyelte, az előadás után nem győzte lerázni őket.

És kattant a lemezjátszó.

Szunyi fölébredt a bódulatból. - Állati nagy ez a zene. Tegyel még fel valamit! - Pepe bólintott, föltett egy Deep Purple-t a Tokió-Osaka koncertet. - Százezer néző, apám! - tárta szét karját Pepe. - Elájultak a sárgák. Ilyenről még nem is álmodtak... - Hozd be a suliba a magnót - mutatott Szunyi a rekamién heverő Philipsre - és egy pár frankó kazettát!

Másnap reggeltől minden szünetben a katedrán állt az egész osztály, mindenki sékelt, egyesek söprűvel gitároztak, volt, aki énekelt.

Szunyi volt a leggyengébb fizikumú srác az osztályban. Neki jutott az a szerep, hogy szemmel tartsa az ajtóból a folyosót, jelezze a közeledő tanár jöttét. Azért fél füllel ő is bekapcsolódott a zenehallgatásba, lábával verte az ütemet, füttyült, lassan kívülről tudta a számokat, rossz angolsággal.

Aztán jött a fociláz.

Az excentrikus Ajax-kalapácsról tanultak éppen a szakismeret órán, a Szunyi hallott valamit arról, hogy Hollandiában létezik egy focicsapat, amelynek Ajax a neve. Valamit hallott a két ókori görög hősről, de hogy melyikük nevét viselik a későbbi totális futball atyamesterei, nem tudta. Szurkolni kezdett az ismeretlen csapatnak. És hipp-hopp egy fél évre rá ott voltak a Bajnokcsapatok EK-döntőjében. Az ellenfél, a Panathinaikos némi szerencséivel lett döntős. Onassis minden játékosnak egy hajót ígért nőikkel és minden földi jókkal megtetézve, ha megnyerik ezt a mérkőzést. Lázasan indultak meg a fogadások, majdnem mindenki Szunyi ellen tett, senki sem ismerte a holland bajnokot, s gondolták, hogy a görögök koponyáinként egy hajóval, csak kitesznek magukért. Szunyi gyorsan megtanulta csapata összeállítását, megkülönböztetett hangsúlyt fektetve a kulcsjátékosokra: Cruyffra, Keizerre, Neeskensre. Másnap mindenki neki fizetett. Nyert az Ajax. Több mint hatszáz forint gyűlt össze a zsebében. Büszke volt. Sosem nyert még. Semmit. Gyöngé volt, a tornaterem legkisebb súlyzóját úgy kellett föladni neki. Kilökni akkor sem bírta.

- Nem délben kell fölkelni! Aztán nem smakkol a szalonna a fiatalúrnak! Meg a favágás! Meló meg vitamin. Korán fekvés, korán kelés! - rázta föl apja a rettenetes lustaságból Szunyt. Hogy elkerülje a favágást, sportolni kezdett. De hamar abba is hagyta. Csak álmodozott arról, hogy egyszer erős lesz, s megveri az egész osztályt. Ok nélkül(?) ütötték, mert a legkisebb volt. Valaki kitalálta, hogy föl kellene dobni a Szunyt, ő a legkönnyebb, s húszan vannak rá... Elkapták, nekilendültek, számoltak háromig, s földobták. Szunyi felé vészesen közeledett a folyosó plafonja, kezét maga elé tartotta, s lenézett. A fölfelé néző arcok, akár a napraforgók, vigyorogtak rá.

Feléjük rúgott.

Akkor tért magához, mikor fölkel a kőről.

Fölrepedt a térdén a bőr. Hangosan sírt ilyenkor, és szitkozódott. - Anyámat hagyd ki a játékból! - mondta Pepe, s fölemelte mutatóját. - Kurva anyád! - ordította makacsul Szunyi, s Pepe felé köpött. A hatalmas pofontól elesett. Beverte a fejét a pad vasvázába. Egy másik srác bele is rúgott egyet, aztán otthagyták a maszatos, sírástól reszkető fiút.

Gyakorlati órákra, az iskolával szomszédos üzembe jártak, a lakatosszakma szépségeivel ismerkedtek. Szunyi számára ez volt a legkellemetlenebb. Még az érettségi évében is - szőrösnek nem mondható - pihés testét elrejtette a többiek elől. Úgy ahogy volt, koszosan vette föl az utcai ruháját, bevizezte kezét és az arcát. Bőrét nem kímélték a pattanások.

Mindennap megálltak a lángosbolt előtt.

A fehér fejkendő asszony már ismerte őket.

- Fizess nekem egy lángost... - Szunyi kérte szinte mindig Pepét. Sosem kapott zsebpénzt. Pepénél meg mindig volt egy tízes, vagy egy húszas. - Két lángost kérek. - Te, kisfiú hányat kérsz?

Pepe megelőzte Szunyt a válasszal. - Az idén érettségizik...

Szunyi belevörösödött.

Egyszer késő estig maradt Pepééknél. Lemezt hallgattak, aztán megnézték a tévében a cirkusz-előadást.

Szunyinak szemüveget kellett volna hordania, mert rövidlátó volt, apja még az általános iskola utolsó évében vitte el szemorvoshoz, mert nem köszönt a szomszédasszonynak, s a szigorú apa azonnal vitte az esztékába, hogy vizsgálják meg a fiút, mert bizonyára rövidlátó; pupillatágító szert csöpögtettek a szemébe, amitől nappal semmit sem látott, szürkületkor is csak foltokat, azokat az alakokat, tárgyakat, amelyeknek erős volt a kontúrjuk. És kiderült a vizsgálat végeztével, hogy valóban rövidlátó. Mínusz másfeles szemüveget kellett hordania, amit reggel az iskolába menet már a kapuba érve levetett; szégyellte magát. Ha valaki a legkisebb az osztályban és még ráadásul szemüveget is hord, arról sosem fognak leszállni a társai - vélte.

Sajnálhatta, hogy Pepéhez menet otthon hagyta a szemüveget. A tévében ugyanis csinos nők másztak a kötélén, nem is hivatásos artisták, hanem színésznők. Az egyik szőke, amerikai lány beakasztotta lábát egy hurokba a kupolában, és leengedte magát. Szunyi szerelmes volt a női nyakba, mindig csodálta a puhaságát, a simaságát, s most ott volt az orra előtt egy csodálatos szép nyak kitarulkozva, a finom és lüktető erek rajzolatával. - Ha most nem hagyja abba, fejébe száll a vér és akkor kaputt! - fogta meg Szunyi karját Pepe. Szunyi azonban nem fordult felé. Mereven nézte a képernyőt, remegett a szája, forróság öntötte el a testét. - Figyeld! - súgta Pepének aki legyintett, s csak annyit mondott, hogy „nem nagy szám”.

Hazafelé a villamoson fergeteges rockzene kalapált Szunyi agyában, belső „házi mozijának” vetítővásznán pedig egészen hazáig lógott az amerikai lány, egyik lábát a hurokba akasztva.

Szunyi egyre türelmetlenebbül ült asztalánál.

- Nem jön a Pepe. Biztos, hogy nem jön. De akkor ez a levél? Ugratás? Fél hét... mit csináljak? - megnyomkodta hasát, a máj környékén. Már hetek óta fájdalom nyilallt föl erről a tájékról jobb tüdejében, onnan a hónaljába, s a jobb karja zsibbadni kezdett. - Májrák? Epehólyag-rák? Nyirokmirigy... - sóhajtott föl, s nagy erővel masszírozta magát, majd riportere felé fordult. - Tudja, genetikailag a rák nem kerülhető el. A kérdés csupán az, mennyi időm van még hátra. Voltam orvosnál, átmentem mindenféle vizsgálaton, de nincs eredmény. Idegi alapon vannak a fájdalmak. Pedig hányféle nyugtatót szedek! És mégis... ha fölbosszantanak, képes vagyok nekimenni még a falnak is, tudván, hogy csak én maradhatok alul. Idegesen írni sem lehet; föltöltödni még kevésbé. Pedig élményem van bőségesen, kitart ameddig élek még, de nem vagyok képes leüledni,... zaklatott vagyok... folyton csak várok... hiába. Az illúziók tartanak életben. Ülök a szobámban és várok. Ha megcsikordul az ajtó a szélről, odakapom a

fejemet. Hátha most lép be az a lány... vagy az a művész... és átölel... beszélget velem. Vagy bekopog a tévé, minden előzetes megbeszélés nélkül, és riportot készít velem. Gratulál a nemzetközi díjaimhoz.

- A kamerák végigpásztázzák szobám falát, színesben láthatók ikonjaim, szobraim, csupa Kálvária, Pietà és Golgota, és én elmondom mindegyiknek a történetét. Ki festette, miről készült a másolat, melyik nagy trecento vagy manierista festő alkotása volt számomra a megdöbbentő élmény, vagy fölkerítem festőket, másolják le nekem ezeket a képeket a saját készítésű, hevederrel megerősített deszkákra, vagy lécekre feszített vászonra...

- Pepe! - ugrott föl Szunyi s mutatójával meghúzta bal szeme sarkában a bőrt. Úgy festett, mint egy kínai. Szemgolyója ilyenkor laposabb lett, s élesen látott vele. A szétfolyó tárgyak és alakok kisebbek lettek, elnyerték valóságos méretüket, s mivel Szunyi már évek óta ujjával oldotta meg rövidlátóságát, nem hordott zsebében szemüveget. Néha ugyan csodálkozva néztek, de ő úgy tett, mintha viszketne ott valami... Így sem tudta kivenni, valóban Pepe az, aki most lépett be és sétált el asztala előtt.

Szunyi fölállt, elvett egy angol nyelvű újságot a pultról, hogy jobban szemügyre vegye a szőke férfit - angolul ugyan egy kukkot se tudott -, aztán fejcsóválva visszaült helyére. - Ez nem Pepe - mondta magában bosszúsan. Üres volt a kóláspohár. Még egy kávét igyon? Így is négy feketét ivott ma. Rendelni még egy kólát, hát, nevetséges. Már háromnegyed hét volt. Szunyi reménykedett. Lehet, hogy Pepe lekészte a buszt. Lehet, hogy dugóba került. Vagy esetleg baleset érte szegényt? Föl kellene hívni. De nem volt nála kétforintos.

- Nyavalyát szólok én a pincérnőnek!

Az érettségi utáni nyáron két fiú nyitott be Szunyiékhoz. Pepe és Csucus. Csucus volt az osztályban a legnépszerűbb srác, NB I-es csapatban kosarazott. Pepénél is magasabb volt egy fejjel, sovány és szőrös mellű, jó megjelenésű fiú.

- Itthon van a Szunyi? - kérdezte Pepe Szunyi apjától. Apja hüvelykujjával hátrafelé bökött, ott állt mögötte a fia ugyanolyan rövid hajjal mint az iskolában, ugyanolyan csupasz, szeplős arccal.

- Szeretnénk - kezdte Pepe, s húzogatta pulóvere alját zavarában -, szóval szeretnénk, ha a Szunyi eljönne velünk a Balatonra.

- Menjen - válaszolt az apa, és végigmérte a két slampos öltözékű, hosszúhajú fiút. - De előtte fodrászhoz megy a fiatalúr, ugye? - nézett fiára fenyegetően.

- Mit lehet ebből még levágni... - dünnyögte Szunyi.

Elment a fodrászhoz még aznap, csak azért, hogy elmehessen a fiúkkal, egy teljes hétre a Balatonra, azért nem többre, mert apja fölhívta a figyelmét, hogy ideje lenne már munka után nézni, mert lassan itt van az ősz, és érettségi után minden tisztességes fiatal elfoglalja magát valamivel.

A vonaton melléjük csapódott Csucus állítólagos menyasszonya, helyes lány, Szunyi zavartan beszélgetett vele, legalábbis a másik kettő előtt. Alig várta, hogy haverjai a büfébe menjenek.

- Hogy ismerkedtél meg Csucusval? - kérdezte, s érezte, bele is pirul egy kisére.

- A villamoson. Ültem és olvastam. Aztán elkezdtem fejteni egy keresztretjtvényt. Csucus fölém hajolt és megkérdezte, segíthet-e? Először végigmértem, aztán bólintottam. A többi már ment magától.

Szunyi lopva mindig a lányt figyelte.

Tetszett neki. Szép nyaka volt.

Pepe és Csucu szinte minden félórán kiment a büfébe, jól besöröztek. - Jót tesz neked a levegőváltás, meglátod - fordult Szunyi felé a lány. - Jókat kell enned, mert ahogy elnézlek, rád fér egy kis hízás. Te, mikor fejezed be az iskolát? - Szunyi arcát elöntötte a vér. Nem volt férfias látvány a naptól sűrűn előbújó szeplőktől tarka arc, mely minden pillanatban elpirul.

- Vége mindennek. Gyereknek néz - gondolta magában Szunyi s kinyögte: - A Csucsuékkal együtt érettségiztem.

- Érdekes! Te, tudod, mennyinek néztelek? - majd meg sem várva a választ folytatta - Olyan tizenhat-tizenhétnek...

Szunyi nagyot nyelt és kinézett az ablakon. Nézte a rohanó villanypóznákat. Elmosolyodott, amikor fölfedezte, hogyha szemével követi a rohanást, a póznák lelassulnak.

Sebaj! Lényeg, hogy utazik. Először a szülők nélkül, a haverokkal. Tizennyolc évet kellett erre várnia...

Csucu focista bátyjának faházában rendezkedtek be. Ágyat sehol sem látott. Hol fogunk aludni? - kérdezte kellő naivitással arcán. - Gumimatracon, okos. - vetette oda hanyagul Pepe. Az nem jó neked? - Dehogynem! - vágta rá Szunyi, s ledobta a padlóra csomagját.

Hűvös volt azon a nyáron.

Átláthatatlan felhők fenyegetőztek a magasból.

- Tedd föl a Deep Purple-koncertet... - kérlelte Pepét Szunyi.

- Oké.

Csucu és a lány a konyhának kinevezett helyiségben kezdték fölfűjni a gumimatracot. Szunyi és Pepe L alakban helyezték el a fekvőalkalmatosságokat.

Másnap reggel a parton alig lézengtek, mindenki tréningruhában sétált, volt, aki lapos kavicsokat dobált a vízbe, mások csónakázni indultak a mogorva tavon. Rázkódtak a fűzfák az egyre erősödő szélben, mint lassított fölvételen a srácok haja a rockkoncerteken.

Gyorsan teltek a napok.

Kerítést festettek. Fociztak. Gyertyákat rúgtak, versenyezve, kié a magasabb, egyenesebb.

Szunyit utolérte az idült homloküreg-gyulladás, mely már gyermekkor óta kínozte, elég volt egy kis szél, vagy egy nyitva felejtett ajtó, s a fiú már őrzöngött fájdalomában. Pedig nem is volt ez igazi gyulladás. Csak fátyolozott gennylerakódást mutatott ki a röntgen valahányszor. Inhalálnia kellett ilyenkor, lehetőleg sós-kamillás víz gőze fölött, törülközőbe bújtatott fejjel. Szégyellte, hogy pont itt... Még azt hihetik, ki akarja húzni magát a kerítésfestésből. Csak a lány kapcsolt, rögtön vizet tett föl a villanyrezsóra, s kamillatea után kotorászott. Tea híján a sima gőzbe is boldogan dugta fejét Szunyi, hogy minél előbb megszabaduljon a kínoktól. A lány becsavarta Szunyi átforrósodott fejét a legnagyobb törülközővel, a matracig vezette a fiút, és segített neki lefeküdni.

- Így, ni. És most próbálj meg aludni. Vigyázz, nehogy lejjön a fejedről ez a gönc, mert kezdhettek előlről, ha megint megfázol.

Szunyi egy kis rést hagyott az orrának és az egyik szemének, s kikukucskált a lyukon. A lány fölötte állt rövid szoknyájában, szétterpesztett lábakkal, alsóneműit teregette a Szunyi fölött feszülő kötélre. Szunyi megborzosongott. Nem is érezte már, hogy fájna a feje. Csak nézte a lábakat, a hófehér bugyit, majd nadrágjában nyúlt...

Másnap kutya baja sem volt, lefestette a neki meghagyott részt a kerítésből, aztán rúgott egy gyertyát a focival.

Boldog volt.

Még aznap két lány érkezett a házba. Az egyik Pepe régi nője, a másik annak barátnője. Csucu és Pepe félrevonták Szunyt.

- Na, itt az alkalom! Ma este elmegyünk egy bárba. Kérd föl táncolni. Dumálj neki! - bízta Csucu.

- Hagyd! Hülye az ilyesmihez! Csak álmodozni tud. Nőt még fényképen sem látott meztelesen... - intette le Csucut Pepe.

Szunyi dühbe gurult. - Anyukáddal foglalkozzál! - vágta Pepéhez elvörösödött arccal. Pepe két ujjal összeszorította Szunyi arcát, aki a fájdalomtól fölszisszent, majd ellökte magától olyan erővel, hogy a megszeppent fiú leült a gumimatraca. - Ne balhézzatok! - kiáltott Csucu. - Inkább húzzatok föl valami normális cuccot. Bárba megyünk, vagy mi a fene...

Szunyi ügyetlenül táncolt. Inkább beszélgetni akart, azt tudott, ha nem is feszélytelenül. Meghívta a lányt egy fél vodkára, ő maga feszültségoldónak lehajtott egy deci unikumot. Összeborzosongott tőle. Negyed óra múlva már jókedve volt, kicsit szédelgett is, sohasem ivott még ennyi szeszt egyszerre.

Hajnalodott, mikor szótlánul, libasorban sétáltak hazafelé az országúton. Szunyi végigmérte partnernőjét, de az elszabott nadrágban sehogyan sem tudta kivenni az alakját. Rövid hajú lány volt, lapos, mint egy gondosan legyalult deszka; Szunyi végiggondolta, mit is fog csinálni vele, élete első nőjével. Megérkezvén a faházba, a lány nem is akart mellé feküdni. Szunyi rögtön följárlotta, hogy akkor ő a padlón alszik, várta, hogy a lány azt mondja neki: „ugyan, gyere ide mellém, mert még fölfázol”. De nem mondott semmit. Szunyi dühösen forgolódott, aztán kitapogatta a sötétben a magnót, belecsúsztatott egy kazettát, azt, amelyik éppen keze ügyébe került, félhangosra csavarta és bebújt a lány mellé.

A másik matrac felől vad lihegést és nyögést hallott. Szeme megszokta a sötétséget. Homályosan látni vélte, ahogy Pepe partnernője lehúzza a bugyiját.

- Hallod? - súgta a lánynak egészen közel hajolva. - Ők már elkezdtek.

- Ne haragudj... vőlegényem van. Én nem tudtam, hogy ez lesz... Ne haragudj... én... tulajdonképpen nem is akartam jönni.

Szunyi csókolgatni kezdte a lány nyakát, de mikor csókolózni akart, görcsösen lezárt ajkakba ütközött.

- Próbáljuk meg! - fogta könnyörgőre a dolgot Szunyi. Gondolta, ha mégsem sikerül, majd azt hazudja másnap, hogy alaposan megkefélte ezt a lányt, nem volt gond, mintha már legalább a századik lett volna, esetleg még azt is hozzáteszi, hogy az első menet után unni kezdte a dolgot.

Kezét minden lehetséges helyre becsúsztatta.

A lány már-már kötélnek állt.

- Lejárt a kazetta. Várjál, mindjárt kicserélem. - Szunyi kibújt a hálósákból, hosszan bíbelődött a magnóval. - Hátha mégis vőlegénye van? Mit fog szólni hozzá a srác? Hagyom a francba... - ezt már magában dünnyögte, s nem is volt nehéz dolga, mert partnere aludt már.

Reggel szinte mind a hatan együtt ébredtek. A három fiú hátra ment a ház mögé, s míg a dolgukat végezték, Csucusu megkérdezte: - Na, milyen volt?

- Semmilyen - válaszolta röviden Szunyi. - Azt mondta, vőlegénye van. - Pepe és Csucusu először egymásra nézett, mosolyogni kezdtek, majd könnyeztek a röhögéstől. - Vőlegénye van? - kérdezték egyszerre, fuldokolva, sírva, hahotázva.

Szunyi csak legyintett és otthagyta őket. Miután lecsillapodtak, Csucusu megkérdezte tőle. - Hallottad azt a förtelmes lihegést a Pepééknél? Az egy kiéhezett barom... mi finoman csináltak. Egy hang se volt. - Igen - bólintott Szunyi, és kísértelt Pepéhez aki a csap alatt mosdott. - Te, Pepe, volt bugyi a csajon? - emlékezett az éjszakai látványra. - Néha, Szunykám, néha... közben persze mindig levetette. - Pepe újra elkezdett röhögni. Csucusu kikísérte a két lányt, mert várta őket az a bizonyos vőlegény. Szunyi is odalépett hozzájuk, kezét nyújtotta a rövid hajú lány felé. - Nem haragszol? - amaz megrázta a fejét.

Szunyi Pepével jött haza a vonaton. Csucusuék még lent maradtak egy hétig. Szunyi a lépcsőn állva búcsúzott.

- Nagyon klassz volt. Köszí szépen... mindkettőtöknek... - többet nem tudott mondani, mert sírás szorongatta a torkát.

- Mindjárt hét óra! - nézte meg Szunyi dühösen kvarcóráját, majd megnyomta a naptárjelző gombot, ellenőrizte az ébresztő beállítását. - Mit igyak? Becsókolok egy unikumot... rá egy kólát. Legyen szíves! Áááh! Mintha itt sem lennék. Átnéz rajtam. Micsoda kiszolgálás ez? - Szunyi hosszú percekig nem tudta „elkapni” a felszolgálónőt.

- Hogy mi a véleményem a nőkről? - fordult a képzelt kamera felé.

- Nos, azt hiszem nekik köszönhetek mindent. Ne csodálkozzon! Még az irodalmat, íráskészségemet, témáimat is. Talán a haláloznak is nő lesz az oka, de ezt nehéz előre megjósolni. Tudja, már óvodás koromban elkülönítettek a lányoktól, mert letepertem őket, persze csak a nálam kisebbeket, és összevissza csókoltam azt a bőrfelületet, ami kilátszott a ruhájukból. Bepelenkáztak, megaláztak ezért az óvónők. Pedig szerettek! Télapó-ünnepen krampusz voltam, az elrettentő példa, de azért a ceremónia végén mindig megszántak, s juttattak nekem nem is egy csomagot. Furcsán vagyok a nőkkel. A gondolkodás szintjén nevetségesnek tartom őket, mégis mindig levesznek a lábamról: vitatkozni sem vagyok képes velük, mert fenyegetőznek vita közben. Elszaladnak, leintenek, s ez sértő. De mit tehetek, ha annyira szeretem őket? A nők már nem is emberek a számomra, inkább valamiféle földöntúli lényeknek nevezném őket. Nem tudom elhinni - a mai napig sem -, hogy ugyanolyan érző, hús-vér emberek, mint például én. Elég, ha félrecsúszik egy szoknya, vagy elég egy lehajlás, s a szívem a torkomban dobog. Betegség ez? Hogy nem normális állapot, az biztos. Senki sem érez így. Rajtam kívül senki... meg is fogalmazódott bennem egy aforizma, ha megengedik elmondom: a nagyon szép nőknek még a nyilvánvaló anyagcserét is megbocsátjuk...

- Legyen szíves már! Ez nem hall? Legyen szí... na végre...

- Parancsoljon.

- Csókolom, mennyi egy fél unikum?

- Harmincegy ötven...

- Hm... jó, majd később kérni fogok... most hozzon lesz szíves egy kólát... melegebbet, ha lehet... - Szunyi föl sem mert nézni, s az egyenkosztűmös hölgy még egy ideig elbabrált az asztalon. - Menj már! Menj már, az istenit...! - sziszegte a foga között.

A nő kiürítette a csikkheggyel telt hamutálat, vizes ronggyal letörölte a márványt, s egy tálcára rakta az üres poharakat. - Na végre! - gombolta ki nyakán az inget, fölállt, s megrázta zsibbadt tagjait.

Az első munkahely a véletlen folytán megint összehozta Szunyit és Pepét. Nem voltak ugyan egy üzemen belül, de minden ebédszünetben megtalálták egymást. Pepe megbökte Szunyit, mikor sorban álltak az étkezőpultnál.

- Látod azt a csajt? Azt a sötétvöröst...

- Aha...

- ...Milyen? Mi? Milyen?

- Baromi jó csaj... - sóhajtotta, s várta a csodát, hogy a lány őrá figyeljen. De az egyikükre sem nézett. Pepe szó nélkül odament hozzá. Szunyi annyit vett ki a távolból, hogy valamiben megegyeztek. - Na, mi újság? - kérdezte a visszatérő Pepét. - Találkozunk a New York kávéházban, még ma este...

- Hol van az a kávéház? - kérdezte Szunyi, akinek olyan volt az egész, mintha angolul beszéltek volna.

- Hungária... na! Ha így jobban tetszik... - vetette oda dühösen Pepe. - Ja, az mindjárt más... - bólintott Szunyi, aki ettől sem lett okosabb.

Szunyi dadogni kezdett, ha Pepével beszélt. Egy kissé mindig elpirult. Persze Pepe megfelelően éreztette fölényét, nem is titkolta, hogy többre tartja magát Szunyinál. Szunyi nem volt rá féltékeny, de szeretett volna olyan lenni, mint barátja. Otthon ő is kiragasztott mindenféle képet, amit apja még aznap letépett a frissen festett falról. Amúgy sem volt már divatban ez a képragasztgatás.

Szunyi megvarratta élete nagy álmát, a csőnadrágot. De abban az időben már a legtöbb fiatalember térdből fokozatosan szélesedő trapéznadrágot hordott, mely minden lépésnél ott lifegett cipőjük orrán. Erről is lekéselt. Megnövesztette a haját. Öt-hat évvel azelőtt jól festett volna, de most általában megmosolyogták. A legtöbben a fülükig növesztették a hajukat, Szunyié a vállát verdeste, megfésülhetetlen volt, a maguk alá csavarodó fürtökkel parókás, molière-i figurákra emlékeztetett.

Pepe pedig könyörtelenül lecsapott az ilyesmire.

- Te Pepe, elmegyek veletek este a bárba... hátha rám ragad egy pipi... - kezdte Szunyi zavartan, nyögvenyelősen a mondatot.

- Te azt hiszed, ott a bárban a csajoknak nincs ízlésük? Nincs egy normális ruhád! A kezedből nem jön ki az életben az a kosz, ami beleragadt...

- Igen, mert én igazi melós vagyok, csak nem hirdetem, mint te meg az apád! Elkerülitek ti a magunkfajtat, mert még összepiszkolunk benneteket! Tudod mi vagy te? Egy felfuvalkodott szépfiú! Selyemfiú! Kitartott! - kiabált Szunyi belevörösödött arccal a sírás határán és elrohant. Tudta, ha ott marad, Pepe nagyon megveri, ezért megelőzte a bajt. Azt is tudta viszont, hogy most már végleg egyedül marad, elveszti egyetlen haverját, aki mégiscsak a haverja volt, noha többet ártott neki, mint használt.

Még aznap vásárolt magának egy régi divatú öltönyt.

Visszavágott egy keveset a már visszafelé kunkorodó hajából. Kezét hypós vízben mosta hófehérre. Később ebből is kellemetlensége származott, mert akik tudták róla, hogy gyári melós, rögtön a kezét nézték, mikor ő a fáradtságról és a koszról beszélt. „Ezzel a kézzel? Tiszta, mint az apácáé...” mondták neki, s most már ő maga sem tudta, mitévő legyen.

Szunyi kibújt a cipőjéből, mert az új lábbeli belevájta magát a lúdtalpbetéttől fölmagasodó rüsztyjébe. Írni próbált, de egyetlen épkezláb mondat sem jutott az eszébe. Csak a golyóstollat nyomkodta, s rajzolgatott.

Még otthon sem tudott alkotni igazán.

Mire hazaért a munkából, begyűjtött, kimosta a lavórt, föltöltötte az udvari kútból a kancsókat, éppen este volt. Ilyenkor aztán unottan leült a tévé elé, s föl sem állt addig, míg a készülék a műsor végét jelezve sisteregni nem kezdett, s föl nem verte álmából, mert mindig elbóbiskolt. Alig várta a nyarakat, s vállalatának faházaiban kidolgozta magát, néha egészen a hányingerig fokozva az írás tempóját.

Fájdalmas volt észrevenni, hogy nincs mellette riporter, semmiféle kamera és stáb; így magának kezdte mondani, amúgy félhangosan; - Belém hasít a fájdalom, ha arra gondolok, hogy mennyire egyedül vagyok... Krisztus is egyedül maradt... Istené volt... mégsem volt teljesen egyedül? Én Krisztusé vagyok... és félek a haláltól. Olyannyira, hogy másról sem tudok írni, mint arról, hogy érszűkület, meg rák, meg paranoia. Mért mondták nekem, hogy az én koromban természetes a halálvágy... a rosseb vágyik a halálra... az életre vágyom, de nem erre az életre, amit jelenleg élek... de ha jobbra fordul is a sorom, ha több barát vesz is körül, akkor is meghalok, s onnan még nem jött vissza senki... mit tudom én... ha igaz: érdemes föltámadni,... végigcsinálni ugyanezt? Vagy esetleg mást? Ezek itt mind - körülnézett -, mind velem együtt pusztulnak, épülnek le, ha egyáltalán marad erre idejük: együtt fogunk hamuvá roskadni a krematóriumban, vagy a puffadozni vágyókkal a sírban együtt növesztünk haját és körmöt, és senki sem szólhat bele,... És nem jön a Pepe. Ő kérte, hogy itt legyek, és most nem jön. Az Isten is mintha éppen mással lenne elfoglalva...

Utoljára az ötéves érettségi találkozón látták egymást Szunyi és Pepe, Csucusu, s még egy-két beleválóbb srác.

Szunyi katonaruhában ment a találkozóra. Nem volt ideje átöltözni, frissen bevonult katona volt, pár óra kimaradást kapott, sietett az osztályfőnöknő lakására, hogy eleget tegyen a meghívásnak.

- Szevasztok - lépett be, s levette mikádóját. - Nem volt időm átöltözni... A többiek persze rögtön incselkedni kezdtek vele, látva zavarát.

- „Örömkatona vagy”, „mi is katonák vagyunk, mégis ledobtuk a kincstári cuccot”!

Csucusu rákiáltott: - Hátra arc! - Szunyi szabályos hátraarcot csinált. - Jobbra át! - ezt a vezényszót is hibátlanul végrehajtotta.

- Katona a fiú a javából! - kiáltott föl Csucusu, s mindnyájan röhögni kezdtek. A fiatal osztályfőnöknő szakította félbe a röhögést.

- Nézzétek! Ezt mind a Szunyi írta! - azzal kivette íróasztala fiókjából a neki küldött újságokat, Szunyi első publikációit. Pepe csodálkozott a legjobban.

- Ezt mind te írtad? - Szunyi bólintott. - Mutassátok a többit is! - Pepe mohón falta a sorokat.
- Én... én nem is tudtam, hogy te írsz... - csodálkozott Pepe.
- Pedig mutattam én neked verseket a suliban. Csakhogy te kinevettél... igaz, hogy nagyon silányak voltak... - legyintett Szunyi.
- Egyébként azóta írok, mióta nem találkozunk. Van vagy három éve... emlékszel? Schopenhauer... sosem borotválkozom... a kései érettség...
- Áhá... bólintott Pepe, de semmire sem emlékezett. Akkor sem tudta, miért mondja neki Szunyi az idézetet.

Mérnök volt. És most, életében először, gratulált haverjának. Szunyi most is elpirult, de aztán röhögésbe, és hátveregetésbe fulladt az ünneplés. Az újságokat gyorsan végiglapozták, volt aki talált egy jó keresztretjvényt, Csucus lyukat rajzolt a címloldal gyönyörű színésznőjének fogsorába. Aztán Pepét ostromolták, milyen volt az egyetemen, hányszor szigorlatozott, milyen a régi munkatársak fölött góréskodni.

- Elintézte neki a fater... - gondolta magában Szunyi.

Ahogy ott ült s figyelte a gondtalan, mosolygós és cinikus arcokat, eszébe jutott apja és az a fagyos januári reggel, mikor kikísérte őt a HÉV-megállóba, s elbúcsúztak egymástól.

- Reggel menjél mindig a vécére... és akkor egész nap nincs vele gondod... fogadj szót, édes fiam... - nem tudott folyékonyan beszélni. Sírt. Hatvanéves volt, és hófehér hajú. Szunyi az ajtóban állva, arcát az üvegre nyomva szipogott, s a HÉV vitte őt az ismeretlen felé, amiről a fiú csak annyit tudott, hogy ott mindenkit megaláznak, mindenkit kicsinálnak idegileg, és sok az öngyilkosság. Sokan kapják be a csövet és húzzák meg a ravaszt. Nagyon félt...

Most pedig itt ült volt osztálytársai között. Szeretett volna már visszamenni a laktanyába. Géppisztollyal a hátán először érezte magát férfinak.

- A nyavalyába! Hol a cipőm!? - keresgélte cipőjét zoknis lábával Szunyi, az asztal alatt. - Hopp! az egyik megvan. Az anyád! Hát ez nem igaz. Bosszantsál csak! Más se hiányzik nekem... csak hogy téged keresselek te rohadt cipő...

Nem találta. Lehajolt, s nagy nehezen előkotorta az eltévedt cipőt. - Fizetni! - szólította nem túl udvariasan a főlsholgálót. Zsebre vágta a cigarettát és a gyufát. Még egyszer végigsétált az asztalok között, hátha Pepe ott ül valahol, csak nem vette észre. Nem volt sehol. Szunyi a számoláskor visszkapott egy kettést. - Fölhívom - gondolta. A telefon sokáig foglaltat jelzett. - Te otthon dumálsz, s én két órája itt koptatom a seggemet! A franc egyen meg! Csak találkozzunk! Szétverem a pofádat! - átvillant agyán, hogy a Pepe bizonyára főmérnök lett azóta, hiszen eltelt vagy öt év. S ebben a pillanatban beugrott Kosztolányi, olyan pontosan és „zajtalanul” mint mikor két jól megmunkált fogaskerék egymásba kapaszkodva forogni kezd: „Ábel okos ember. Ábel gépészmérnök. Ábel nem olvas verseket.” - Pepe! Mit tud ez a Pepe? - nevetgélt magában.

Megindult a kijárat felé.

Visszanézett válla fölött, s észrevette, hogy egy idős úr követi, s mikor közelebb ért, fölismerte benne az író, híres kortársát. Félreállt a nagy üvegajtóban, maga elé engedvén az öregurat. Kissé meghajolva mondta: - Parancsoljon. Tessék - s minden erejét összeszedve kinyitotta előtte az ólomnehéz vaskeretes üvegajtót.

- Köszönöm, fiam - mondta az író az utcára érve, s kezét nyújtotta.

- Mondd, hányban születél? - Szunyi meghökkent a kérdésem, aztán bólintott. - Ötvenkettőben. De talán a húszas években nőttem föl.

- No, csak azért kérdelem, mert ritka az ilyen udvariasság a te korodban. Még egyszer, köszönöm, fiam... - Szunyi még meg akarta kérdezni, olvasta-e újabb novelláját az újságban, de az öregúr átment az útesten.

- Hogy ilyenkor miért nincs itt ez a sok hülye. Leesne az álluk... persze nem biztos... nem tudnak semmit...

Fölszállt a buszra. Már nem mérgelődött. Nem bánta, hogy Pepe nem jött el.

Megállt a csuklós busz forgó részében.

Mikor kisgyerek volt, a vezető mögötti ülésen térdelt mindig, nézte a sofőr mozdulatait, s bizony meg kellett küzdenie ezért a helyért mindannyiszor. Kamaszkorában a hátsó peronon állt szívesen, itt sem kisebb tolakodás árán. Most közeledve a harmadik évtizedéhez, itt, a forgóban szeretett állni, mert nem kellett fogódzkodni, s megtámaszthatta a hátát a korláton.

Nézte az utasok arcát.

Megürült egy ülőhely. Sosem ült le. Úgy érezte, egy férfinak állnia kell. Katonakorában a vonaton is állt.

Egy helyütt szinte egyszerre vetettek keresztet az idősebb nők és férfiak. Szunyi kinézett a szemben lévő ablakon. A busz éppen egy templom előtt suhant el. Most már értette. Kissé elfordult, hogy ne lássák. Keresztet vetett. Aztán jelzett és leszállt. - Hányban is születtem?

Hétköznapi passió

Kreuz Attila naplójából

‘85. június 8.

Szombat. A P. étteremben ebédelünk. A kiszolgálás pocsék, a máj jó. Verebek csipegetnek az asztalunkról. A F.-tó lúdbőrös a készülődő viharban. Elmúlt három óra. Hazaballagunk. A. megy az Operába, előadása van. Fél hat. Nézem a tévét. Telefoncsörgés. Elcsukló női hang. A szomszédasszony vagyok a Cs. utcából. Ki tudna jönni most? - Most? - mérgelődöm. - Baj van - folytatja. Mi történt? Biztosan a Mama - gondolom. Az apja... szóval... infarktust kapott. Kórházba vitték - dadogja tovább. Megnyugszom kissé. Ott jó kezekben van. Melyik kórház? Rohanok... Ne menjen. Meghalt az Édesapja...

Szóval meghalt... Rohangálok a szobában. Hisztériás vagyok, mint gyerekkoromban.

Taxi száguld velem Cs. felé. Benyitok a kapun. Az udvaron a nagylavórban napfénytől fölmelegedett víz csillog. Nyoma sincs semmiféle tragédiának. Lehetetlen. Az én apám? Hisz én őt szerettem a legjobban a világon! Csak nem hagy itt egyedül? Ő nem tenne ilyet soha. Ahogy belépek az ajtón, kutyaóllá zsugorodik az előszoba. A Mama ordítva fut elém. Nincs papa! Nincs papa!!! Sír és kapaszkodik a galléromba. Nincs apám? És hogy-hogy nincs? Börömbe sajdulnak a régi szitkok, az őrzőgő verések. Mit bánom én!

Alábbhagy lassan a feneketlen zokogás. A Mama szipogva mesél. Négy koci sóder. Behordta, földöntötte kocsistól. Gyere enni, apus, de nem! Elment az ötödikért. A gyilkosért. A kapuban esett össze. Pedáns ember volt világegyetében. Csak nem fog az utcán összerogyni?

Igen, a század eleji utca. Egyetlen telefon. Éppen nem működik. Futás a rendőrségre. CB-rádión elfognak egy ambulanciás rohamkocsit. Apa hideg. Arca viaszsárga. Szája szederjes. Legalább tíz métert mászott négykézláb. A kinyitott, foltos kempingágyon találják. Vérnyomásmérés. Mellkasán rótpiros rajzolatok. 50-re zuhan a vérnyomás. Halálos. Seduxen-injekció a vénába. Jó a vénája a bácsinak - mosolyog az asszisztensnő. Hol a papucsod, apus? A varrógép alatt - nyögi. Káromkodik. Gyónni nincs idő többé. Kórház. Kardiológia. Az intenzív osztályon kétórás küzdelem egy emberért. Ne menjen el a néni, mindjárt jobban lesz az ura, akkor megnézheti. Pedig tudják már: nincs remény. Csak azért mondják mindezt, hogy ne kelljen kiértésíteni a *halált*. A ziháló orvos a homlokát törli. Legyen erős, asszonyom... A Mama üvölt. Engedjenek be hozzá! Látni akarom a szép arcát... (valóban szép arca volt. Ha színész lett volna, elsőpri Jávort). Szép az arca, néni, szép az arca. Nem engedik be hozzá. A többi betegre való tekintettel. Taxiba ül. Hozzánk hajtat. Nem vagyunk otthon. Épp fölállunk a tóparti vendéglő asztalától.

Ülünk az előszobában. Az ablakban egy légy mosakszik. Olyan nagyobbféle, fekete légy. Senki sem fúj rá egy adag chemotoxot. Ezt csak a papa csinálta. A csönd kibírhatatlan. Hét éve nem iszom szeszesítalt. Most kérek. Konyakmeggy. Legalább két deci. Meg se kottyan. Semmi sem érdekel ebben a pillanatban. Kisétálok az udvarra. Keresem keze nyomát. A sufni katonás rendben sorakoztatott szerszámaim nézem. A fölfűrészelt fahasábok sveifolva, németes ordnungban. Ordítani szeretnék.

Este, ismét otthon. A. is megérkezik. Ki halt meg már megint? (Honnan érezte? - csodálkozom.) Apa, apa meghalt. Nem szól semmit. Ég a szeme. Nem tud sírni. Belül sír.

Éjszaka. Fölriadok. Apuka! Senki. Kibotorkálok a konyhába. Visszafekszem. Öt percek alszom. Iszonyú nyilallások az epém körül. Látom, ahogy fekszik a boncasztalon, kiterítve. Gyakornok boncnokok disszertációi hullanak rá valahonnan fölülről, betakarva lemeztelenített testét.

Június 9.

„Anyám meghalt, most nem tudom, hogy viselkedjem / vele szemben” - mondja József Attila, és néz rám szomorú szemekkel. Megbocsátasz - kérdezem tőle, s óvatosan, két ujjal kiemelek e sorból egy *szót*. Nem is egy szót, csak egy betűt: Enyből pé lesz, és nem tudom, hogyan tovább nélküle?

Vasárnap van. A naptárat lapozgatom. Áramütést érzek az ujjaimban. Nyolcadika - Medárd. Úristen! Eszembe jut: sokszor hirdettem, ha egyszer gyerekem lesz, Medárdnak fogják hívni. Föltéve, ha fiút rendel az Isten. Apának is elmondtam ezt. Tetszett neki. Keménység - Medárd. Miért pont akkor? Véletlen. Na nem! Véletlenek nincsenek. Profi játék szereplői vagyunk valamennyien. Csak igazi halottakkal és igazi élőkkal. De sohasem túlélőkkel. Mert kiket élünk túl és mit élünk túl?

Június 10.

Hátratett kézzel sétálok a kórházfolyosón. A Mama egy fotelban bóbiskol. Ő sem alszik azóta egy percet sem éjszakánként. Hiába a sok nyugtató. De mi az, ami megnyugtatóná? Talán ha az apám jönne velünk szemben, és örökké csillogó szemével találkozna a tekintetünk. A váróban egy harmincöt körüli infarktusos meséli a többi betegnek passióját. Vénás katéter, szövőd-mény a gyomorra, mert - mint mondja - mindig föllép valami szövőd-mény. Talán a szeret-kezés gyönyöre is emlék marad a számára haláláig? - Ne rágja magát asszonyom. Nem volt mit tenni - az orvos hangja pillanatnyilag megnyugtató. - A kettes boncba vigyék a ruháját...

Június 11.

Egy kisablakon át adják ki a papírokat. A halál közvetlen oka: friss szívizomelhalás. A halált megelőző ok: friss szívizomelhalás. Alapbetegség: érlemeszesedés. Kísérő betegség: tüdő-tágulás. Apró, alacsony kamra. Jobbra, plafonig futó polc. Majdnem minden fakkban egy ruha. Kosztümök és elegáns öltönyök, elnyútt köznapi ruhák, kinek, mennyit ér az áldozat. Borotválják meg az uramat... Háromszáz - bólint a boncmester, miután lehúzza átlátszó nejlonkesztyűjét. Csak nem akarja az arcunkba vágni?

Kegyelet GMK. Bizarr. Elegáns üzlet a Belvárosban. Prospektus kerül elő, színes fotókkal, koporsók és szemfedők, fejfák, faragottak és puritánok. Ezt nézze meg, uram! Micsoda minőség! Garantáltan nem korhad el egyhamar. Van kolóniál is! Szépek ugye? - Hát? Mit is mondhatnék? Undorítóak. Amilyen a halál. A mások halála. Fémkoporsó lett végül. Még jobban fognak a rögök dübörögni - villan át az agyamon. Borzalom. Csipkés szemfödő. Nem túl csicsás, mégis... A számlát aláírom, a segély így engem illet. Apám halála és a pénz; nálam, mint Makó és Jeruzsálem. És a gyászjelentés? - Ezek vannak - teszik elém a mintákat, halott nevekkal, halálnál feketébb betűkből kirakva. Magam fogalmazom meg - gondolom. Na fiú! Ez már aztán igazi írói föladat! Apád gyászjelentése. Dosztojevszkij is megirigyelhetné. Egyszerű. Fogalmazz! Hiszen ezt csinálod, amióta először visszafeleseltél! Izzadsz ugye? Gyerünk, fiú! Csak közhelyek jutnak eszedbe? No lám... Írónak képzeled magad? Na mi lesz? Gyűlölted azokat az írókat, akik megrendelésre dolgoztak? Most te következel. Az első igazi megbízatásod, ím, elkövetkezett. És még ez is csak saját kiadású szöveg.

Június 12.

A Mama fél egyedül. Én nem tudok *ott* aludni. Én még jobban félek. Kiver a víz a gondolattól is. Gyerek vagyok.

Június 13.

Szedem a nyugtatókat. Temetés 21-én. Miért kell ennyit várni?

Június 14.

Okoskodás. Mi lett volna, ha... Igen! Nitroglicerin a nyelv alá. Elmaradt. Akkor sem biztos. Nyugtatógnak. Példák. Ebédelt és lefordult a székről. Még csak nem is nyögött. Olyan negyven körüli volt. Értem én. De ebben a pillanatban kegyetlen vagyok. Nem érdekel. Amazok bizonyára hasonló fájdalomban vergődnek(?). Figyelem lakásunk értékeit. Odaadnám az egészet könyvestül, ikonostul, stílbútorostul - apámért. De nincsen cserebere. Ebben az üzletben örökös az ünnepi nyitvatartás.

Június 15.

Nyomott hangulatú hétvége. Séták a Belvárosban. Díszburkolatú tér. Oroszlános szökőkút. Szecessziós lámpák, múltat idézők; a Zserbó is, a Tánti, aki rég halott már, a sok-sok krumpliminyon és a lángoló fagy, rettegés apámtól, rossz osztályzatok, intők, füllentések.

Június 16.

A Mamánál. Még mindig sír. Majd az idő! Fenét. Áll a kapuban és vár. Apus a moziban van. Vagy dolgozik. Persze. Megpróbálom nyugtatgatni. Makacs ember volt. Nem tudta elviselni, hogy gyöngének látszódjék. Két testvérét és az apját a rák vitte el. Félt is ettől. No nem a haláltól. A kiszolgáltatottságtól. Még hogy ő egy elfekvőben? Vagy otthon, csontsoványan? Feküdni egész nap, ágyhoz kötötte?

A temetés előtt utoljára vagyunk a Mamánál. Üres udvar. Apám nélkül semmilyen. Műanyag kuka a kapu melletti mélyedésben. Valahol itt, ezen a helyen esett össze. Innen mászott négykézláb az udvar másik végéig. Föld feketült a körmei alatt. Beszélt még!

Június 17.

Előadóestre vagyunk hivatalosak. B. Z. zongoraművészt kérdezem a telefonban. Remélem, nem vidám est lesz, mert tudod, az apám halála... J. A. művésznőt így ismered? - betegség, öregség, halál... ez lesz. Megnyugszom kissé. Mindig is a halál foglalkoztatott. Öreg vagyok már? Sosem voltam *kisfiú*. Mindig tudtam, a koporsóban nem alusznak a nénik és a bácsik, hanem...

Június 18.

Találkozom K. Z. zongoraművésszel. Z.-kám, borzalmas dolog történt. Meghalt az apám. Nem reagál... azért villanásnyi időre látszik, meglepi a hír. Ezt ne érd meg soha! - mondom naivul. Hányas a te apád? Tizenhét - mormogja. Az enyém tizenkilences volt. Háború, ötvenes évek, válás. Jó nagy évések, semmilyen élet. Tudod, ez még mindig jobb, mintha fordítva lett volna. Az az igazi borzalom. - Összerázkódik. Igaza van. Csakhogy...

Június 19.

Szótlanság. Gyomortáji fájdalmak. Már csak „kettőt alszunk”. Reccsen a parkett. Fölrriadok az éjszakában, íróasztalom fekete tömbje a tájékozási pont. Az előszobában a katedrálüveg szűrte gyér, lépcsőházi fény. A kémlelőablakon apám jellegzetes körömdobszólója. Először végigrohan egész testemen szorongásom állandó árama. Önkéntelenül nyitom az ajtót. Tudtam én, hogy tréfa az egész! Gyere papa, ülj le, fáradt lehetsz. Nem baj, hogy tegezlek? Mindig is szerettelek volna tegezni. Fejét rázza. Szeme csillog, mint mindig, az elválás és a viszontlátás pillanataiban. Kemény és jéghideg, ahogy megölel. De mit bánom én! Fő az, hogy itt van! Reggel nehezen ébredek. Csuromvíz a tarkóm.

Június 20.

Utolsó előtti stáció. Megemelkedik a gyomrom, mint lefelé egy gyorsliftben. Szép mívű, karneolköves gyűrűjét babrálom az üvegasztalon. Csak a temetés után illesztem középső ujjamra véglegesen. Dísztelenül és sápadtan akarok állni a gödör szélénél. Rögöt is hajítok. Vagy inkább virágot? De mit még? Verset! Igen, verset. Az *Apám rapszodiáját*. Miért pont ezt a verset írtam közel egy esztendeje? Sóder, érrög, félelem, hogy magamra hagy. Honnan a sugallat? Vers és levél. De nem rög helyett. A rög, az csak maradjon rög. Megvan! Műanyag dossziéba csúsztatom a verset és utolsó soraimat apámhoz; lehegesztem a széléit, ne rohadjon el olyan hamar. Majd valaki beteszi zakója belső zsebébe.

Édesapám!

mégis magamra hagytál? Tudom, ne mentegetőzz. Mindenki idejében hal meg. Azért vigyázz rám. Nézz le odafönről, nyúlj le szép kezeddél és segítsd lépteim! Eddig is csak botladoztam; mi lesz ezután?

A verset Neked írtam, de hiszen ismered, még életedben olvastad. Vidd hát magaddal és olvasd el újra, mert már nem tudom másképpen bizonyítani: mennyire szeretlek! Emlékszel? Csak néztük egymást, mint az idegenek, a messziről érkezettek, s szavunk elakadt egy épkézláb mondat után. Sokat sírtam én is! Tudtam, hogy nincs sok idő, de megnyugodtam, mikor hipochondriámat hallgatva megcsóváltad a fejed: nem olyan könnyű meghalni, nem eszik olyan forrón a kását:

Gyűrűd halálomig középső ujjamon marad!

Hiszem, hogy találkozunk egyszer; összeborulunk, s elkezdjük újra, ha lesz erőd.

Csókolja Kezed a fiad, akivel emléked az ő halálával együtt tűnik el örökre e földi létből:

dátum

név

A lehegesztett műanyag tasakon átsütnek a borítékra fekete tintával írt betűk: ÉDESAPÁMNAK, A FÖLTÁMADÁS TUDATÁBAN. Előveszem apám sötétszürke öltönyét, amelyet a Mama adott a temetésre. Rávarrjuk a zakó bal karjára a széles, fekete szalagot. Önkéntelenül nyúlok egy piciny, rejtett, belső zsebbe. Két fémpénz. Talán két tízes. Kiveszem. Ezüst Kossuth-ötforintosok, 1947-ből. Tudta, hogy ezt az öltönyt fogom viselni? Előkerül két zsebkendő is, gondosan négyszögre hajtva, meg egy zöld, olcsó műanyag fésű, apám kispárnájának jól ismert illatával.

Az elmúlt évek fényképei szerteszét az asztalon. Karácsonyok. Arcomba csípnek a régi telek. A lepusztított, halcsontú szent éjszakák. Krisztustalan és mégis boldog idők.

Június 21.

Reggeli közben lenyelek egy nyugtatót. A temetés háromnegyed háromkor. Jóval előbb kiérünk. A kisszobában távoli rokonok ebédelnek. Mi is bekapunk egy pár falatot a frissen-sültből. Újabb nyugtató. Félreeső sarokban azok a rokonok, akik régen látták egymást. Hogy megváltoztál! Ilyen kicsi voltál - mutatnak derékmagasságban. Tiszta nagyapja. Ha szemben jössz az utcán, isten bizony, nem ismerlek meg - ilyenek, meg hasonlók röpködnek. Gyásznak nyoma sincs. Amolyan víkendhangulat az ősrégi utcában. Az egyik távoli rokonlány le sem veszi a szemét rólam. Nekem is tetszik, de hát melyik nő az, aki iráni közömbös lennék?

Hátratett kézzel sétálok az udvarban. Mennyit dolgoztam apámmal éveken át, majd minden vasárnap délelőtt, hogy szép legyen ez a pár négyszögölnyi földdarab! De ebből semmi sem lett. Hiszen ami nem szép, csak szebbé lehet tenni, széppé soha. Bemegyek a házba. A keskeny konyha végében elfüggönyözött mosdóhelyiség. Lavór, mellette félig elhasznált szappanok, a polcon borotválkozó ecset, habos még, mellette penge, élén apám szürkésfehér, halál előtti szőrszálaival. Földereng az utolsó találkozásunk. - Sosem felejttem el - mondta -, ahogy ültél a sötét szobában részegen, s világított lámpás szemed.

Sokszor elmondta ezt a számára különös jelenséget. Talán tudta, hogy utoljára mondta el?

A szűkebb család megindul a temetőbe. Háromnegyed kettő. A bejáratnál fejcsóválva olvasuk, hogy meghalt a temetőőr. Agyonnyomta a teherautóról legurult betongyűrű. Csöndes a temető főutcája. Idefehérlik a nagy, családi sírbolt. Itt már nem volt apám számára hely. Csak hamvasztással fért volna el testvérei és szülei közt, de mi ragaszkodtunk a hagyományos temetéshez. Miért? Nem lenne jobb névtelenül eltűnni, meg nem történtté válni? Pár lépés a ravatalozó. Lopakodunk, mint a gyilkosok. Lehet, hogy azok vagyunk? Vajon nincs benne a kezünk apám halálában? A hűvös halottasházban halványan égnek a villanyok. Egészen közel merészkedek a ravatalhoz. A fehér csipkés szélű szemfödő, mint egy megfagyott hullám. Fölsejlenek a kedves arcvonások; meggyűrődött, apró kupac rejti összekulcsolt kezét, az immár örökké tartó imádság földi maradványát. A Mama derékig föltakarja a szemfödőt. Kiszaladok. Önáltatás, hogy az élő arc maradjon meg bennem, és ezért nem néztem meg őt. Rettegek a halottaktól.

Valahol most föltesznek egy lemezt. Chopin, b-moll szonáta. Apám megborzong. Ez a zene kísérte utolsó útjukra a fronton megsebesült bajtársait. Kopog fülemben a zongorahang. Varsóban játssza egy kislány puhán és hófehéren, ugyanebben a pillanatban egy New York-i pódiumon a gerincrákos Rachmaninov vicsorogva hajol a billentyűk fölé és dübörögteti a gyászindulót. Katonák kimerevített gyászlépteinek zubogását hallom...

Színész szerettél volna lenni mindig. Hát most eljátszhatod a férfit! Mert egy igazi férfi nem sír, nem szipog, s főképpen nem ordít! Föl s alá rohangálsz? Még rád szólnak! Zavarod a párhuzamosan folyó szertartás bensőségeségét! Hiszen mindenki téged figyel... hagyd abba!

Ordíthatnékomat minden erőmmel viaszszorítom. Mellem hullámszik, remeg a szájam széle. Rágyújtok. Két slukk után elhajítom a cigarettát, bele a bokrokba, majdnem tüzet fog. A sarkon föltűnik a pap. Beállok A.-val a helyemre. Megkérem, szóljon, ha apámat visszatakarítják a kíváncsiskodók. Egészen közel állunk. Koszorúk borítják már a koporsó egész környékét. Fekete szegélyű zsebkendőmért nyúlok. Egy kis üdvözlőkártya hullik a műmárvány padlóra. Cipőm orrával magam elé húzom, sietve leguggolok. *Kellemes Karácsonyi és Boldog Új esztendőt kíván Zs. és A.* - olvasom a szöveget 1983-ból. Apuka! Zsebedben őrizted ezt a kis emléket? Mi lenne, ha fölülne! Én megölelnélek! Üljetek föl és zavarod el ezt a szokvány társaságot! És ekkor...! A Mama a koporsó szélénél. Belemarkol a szemfödőn keresztül apám üvegkemény arcába. Felém hengeredik a legnagyobb koszorú. Egy szál kiálló drót akasztja meg. Megrogyan a térdem. Nagyot nyelek. Senki sem veszi észre a kis jelenetet. A szertartásnak hamar vége: imák és énekek, s mindez olyan gyorsan, mint egy korabeli híradófölvételen. Még az arcok sem olyan sárgák, mint általában a temetéseken.

Elsőnek megyek ki a ravatalozóból. A kocsi végéhez állok, nem nézek senkire. Az eget fürkészem, ahol az Ő lelke járhat már. A Mama belém karol, lépegetünk a kocsi után. A hétköznapi passió utolsó stációja mindig a sírba tétel. Rögöt hajítok távozó apámra. Csodálkozásomra nem dübörög a rázúduló föld. Vagy csak én nem hallom? Részvétnyilvánítások. Rengeteg puszi, arcra és szájra. Undorodom.

Odahaza az udvaron asztalok és székek: rósejbní és frissensültek, uborkasaláta, rövidital és sör, minden mennyiségben. Elfog a röhögés. Szétnyitható napernyő alatt ül mindenki. Pedig már nem süt a nap, s az ernyőnek csupán váza mered rozsdásan az ég felé, mint egy természetes lepusztította hullócsontváz. Jóízűen esznek a vendégek. Boldogok, hogy nem ők voltak a koporsóban. Üres üvegek gurulnak a fűvön, s koccannak egymáshoz.

Órákra nézek. Hatkor engesztelő gyászmise. Csöndesen, libasorban tapossuk a templom előtt szétszórta murvát. Itt voltam első áldozó, itt ministrált apám valamikor. A bal oldali padsor

első sora a miénk, fekete posztó takarja. Szégyen, de nem tudjuk a szertartás fázisait. Zavarunkat látva kézmozdulataival segít a főplébános. Hátrapillantok, szigorú vallásosságban nevelkedett vénkisasszony ismerősömtől lesem el a *hogyan*t.

Visszatérünk a házba, elpusztítjuk a maradékot. Még több nevetés, még több sör és rövidital. Én is megkóstolok egy stampedli fürjtojáslikőrt. A férfi rokonok kacsintgatnak. Legyintek.

Már otthon ér minket az este.

Fölsejlenek Babits sorai: „Szívemben esztendőik tudják, hogy nem lehet / egyszerre élni és szeretni.” Halott lennék tehát? Hm... nem is élet az enyém. Abból a bizonyos *két úrból* egy maradt immár. Szolgálom őt minden erőmmel: A.-t, a feleségemet.

Szellőztetek. Lefekvés előtti utolsó gyermekháború a körfolyosón. Mit csinál most apám? Mirelitteste fölengedett már? Hallgatunk. Odakint vadgerlék búgnak, mint a temetőben.

KIÁLTÁS

Jóslat és halál

Ikonok a vitrinben. Kézzel festett, mérethű másolatok, Rubljov, vagy a korábbi itáliai trecento táblaképei. Csupa gótika. Hűvös merevség.

Ha a vevő úgy kívánta, félre kellett húzni a vitrin csiszolt üvegablakát, hadd matasson kedvére. Fél szemmel persze illetett figyelni a kezét, nehogy valamelyik kisebb méretű kép eltűnjék a nejlonszatyor, vagy az aktatáska mélyén.

A kegytárgyüzlet olyan volt ezen a napon, mint az emberöltőnyivel ezelőtti megnyitó napján; ódon pultok mögött ódon hölgyek, volt apácák valamelyik igen szigorú rendből, talán a klarisszáktól. Mögöttük polcok magasodtak, tele színes csecsebecsékkal, rózsaszínű bakelit-jézuskák apró vattajászlakban; rózsaszín szájú, aranyhajú gipszpróféták és szentek magassági sorrendben, s milliányi feszület, corpusos és corpustalan. A bejárattól jobbra temetkezési kandeláber, közelükben mintha folyton szeszízszag terjengene... S a fiókok mélye! Óarany paszományok kígyói egymáson tekeregve, bogozhatatlanul.

A raktár birodalmában Vláci Laci bácsi volt az úr. A cseh származású egykori laikus szerzetes egy sztahanovista forradalmi lendületével ragasztotta a címkéket az ország összes plébániájára postázandó csomagokra. Olyan sebesen dolgozott, hogy a közismert cseh szarkazmusból csak szűk marokkal mért a rajta mosolygókra.

És itt volt Kőröshegyi úr!

Barna köpenyének kopottságában mozgó, irányítható bútordarab. Az Alföld összes tanyai gémeskútja nem hajlongott annyit együttvéve, mint ő. „Parancsol a nagyságos asszony”, „alá-szolgája, méltóságos uram”, „dicsértessék főtisztelendő atyám”, pedig a nagysága talán épp egy bevásárlásból betért háziasszony volt, a méltósága hivatalnok a közeli Vízügyben, a főtisztelendő nagyközségi plébános.

A hosszú hajú fiú sokáig kószált a bolt előtt a kavargó hóesésben, aztán vagy nagyon fázhattott, vagy régóta lelke mélyén szunnyadó vallási érzület rezeghetett meg a neonfénytől hunyorgó indigókék kirakatok láttán, hogy végül lenyomta a boltajtó szecessziósan megcsavart rézkilincsét. - Itt csak nem kell annyit cipekedni, mint abban az átkozott könyvesboltban... - gondolt vissza mosolyogva előző munkahelyére, ahonnan több mint négy hete rúgták ki.

Belépése pillanatától az ódon bolt levegője, patinás boltívei egy percre sem eresztették szabadon folyton hancúrozó képzeletét. Visszaröpítettek őt a század legelejére, a boldog békeidők meseízű paradicsomába. És az ikonok! A festményreprodukciók! A karácsonyi UNICEF üdvözlőlapok! Csupa szentség. Csupa tisztaság. Csupa kísértés elleni könnyed hadakozás! A sátán megannyi kudarca.

A fiú valahányszor hajának lelógó tincseit csavargatta - amikor pl. belemerült a Bibliába -, a vevők sorfala gyöngéd krákgózással adott jelt, hogy ő eladó tulajdonképpen. - Olyan maga, kedves fiam, mint a pólishi zsidók! - fordult ilyenkor a fiú felé Kőröshegyi úr. A magas, de már hajlott hátú férfi a fiút csak akkor szólította „segéd úrnak”, amikor munkáról esett szó. Ez a többiek szemében igen nagy megtiszteltetés volt, érezni vélték, hogy mégiscsak szereti az öreg bútordarab ezt a hosszú hajú álmodozót, aki egész nap a haját csavargatja. Ha nem volt vevő a boltban, rögtön beszélgetni kezdett azzal a kollégával, aki éppen mellette állt. Igyekeztek

hamar megszabadulni tőle. Csak a fiú hallgatta végig türelmesen és tágra nyílt szemmel az öreg elképesztő történeteit. Kőröshegyi úr ilyenkor föltette szemüvegét átlagosnál jóval nagyobbra nőtt, s majdnem kilencven fokban megtört orrára, s köpenye alatt a mindig kivasalt eszterházykockás zakó belső zsebéből elővett fésűt végighúzta megszámlálható hajszálain.

- Azok a pólisiak csavargatták így a hajukat, mint maga! - oltotta ki a fiúból a végén az érdeklődés még lüktető parazsát.

- Bolond a Sanyi úr! - fordult feléjük Vláci Laci bácsi, s halántékába fúrta mutatóujját. Kőröshegyi erre csak annyit mondott, hogy „hülye tót”.

Hónapok múltával már úgy viselkedett, mint egy valódi segéd: füle mögött tintaceruza, amelyet írás előtt megnedvesített a nyelve hegyével; zsebében colstok, ha netán a vevő kíváncsi egy-egy gyertya méretére, vagy az agyonfaragott szobrok magasságára.

Belül azonban mégsem érezte igazán kereskedőnek magát. Pedig hát a kereskedőség mégiscsak hivatás! Neki nem lehetett még hivatása. Fiatal volt, alig több, mint húszéves. De minden érdekelt. A művészettörténet éppúgy, mint az irodalom, vagy a teológia. Két vevő közti szünetben Pascalt bújta, s az épp akkor megjelenő Szent Ágoston vallomásait. Túl volt már Nietzschén és Schopenhauerén, Babbitson és Kosztolányin, s a kollégák névnapjára ügyetlen de őszinte versikéket fabrikált. Sándor-napkor ezzel állt elő:

„Mily nagy, erős név, Alexander,
nem győzi le sem ész, se szkander.”

Kőröshegyi úr véleménye ettől még lesújtóbb lett. - Mit okoskodik maga állandóan? Inkább szaladjon a segéd úr a pincébe és hozzon egy doboz gyertyát a Balázsoláshoz. Nemsoká február... A vevők előtt meg ne huzigálja a tetveit!

Máskor meg ezzel állt elő:

- Nézze segéd úr... ez üzlet. Mindent eladni! Ha giccs kell, giccset ad. Ha egy komenista keresztelőt akar titokban, ne kérdezze; adjon neki keresztlevelet. Nem egyet! Elronthatja... Úriasszonynak meg kezicsókolom! Ez a minimum.

Még tíz perc sem telt el a figyelmeztető után, mikor is egy idős, fekete fejkendős paraszt-asszony a *Krisztus az olajfák hegyén* című képet kérte. A kép kiszínezett fekete-fehér fotó volt, széle aranyporral beszórva. A fiú, valahányszor ilyen képet vett a kezébe, undorral húzta végig ujjait farmernadrágja szárán.

- Ajánlhatok egy olcsóbb és szebb képet? Talán ezt a Coreggiót? A Madonna a kis Jézussal és egy angyallal! Csodás reprodukció - azzal egy tekercset simított ki a pult üveglapján. A néni elfordult és keresztet vetett. - Az Úrjézus meztelen! - kiáltott föl, és babrálni kezdte az álla alatt a fejkendő csomóját. A fiú - mert sosem gondolkodott, mielőtt beszélt volna - nyomban rávágta:

- Ön talán mackónadrágban jött a világra? - a néni rémülten nézett vele farkasszemet, s csak ennyit mondott: - Na, Isten megáldja!

A következő vevő, egy rongyos, borostás, bűzös cigányember megadta a kegyelemdöfést. Ötszáz aranyporos képecskét kért, s közben vigyorgott hozzá; sárgán és tompán világított az a néhány foga, mint a karácsonyfán a szétszórt, apró, festett villanykörték. - Inkább abból, ni! - mutatott a ruházatához képest angyali tisztaságú kezével a pultra, ahol egy lepkegyűjtő megszállott aprólékosságával sorakoztak a lepedőnyi papundeklin a gombostűkkel átszúrt mintapéldányok. - Szintén ötszázat? - a férfi bólintott. - Parancsoljon, ötszáz. Más egyebet? - a

cigányember megvakarta a füle tövét, fejét csóválta hozzá. - Mégse abból - és megint vigyorgott. - Inkább amabból, ni!

A fiú újra kiszámolta az ötszáz képet. Az se volt jó, olyat kért, amely raktáron sem volt már. Érezte, hogy arcának ezernyi hajszálerében fülsiketítően pulzál a vér.

A kiszámolt képek egymásra borultak, ahogy a fiú egyetlen ugrással átlendült a pulton, s a borostás cigány tarkóján összefogva a szakadt kabát zsíros gallérját, egy hisztériás kisfiú minden erejével nekilökte a lengő üvegajtónak.

- A rák hálózza meg a szíved gyökerit! - sziszegte a cigány a foga közt, és köpött egyet.

A düh diktálta légzés alaposan megdolgozta a fiú mellét. Kiabált és hadonászott. A volt apácák a pultok mögé húzódtak, Vláci Laci bácsi az ollóját hegyével kifelé maga elé emelte, a szabómester egy félkész reverenda redőiben talált menedéket, onnan pislogott a soha nem látott dühöt szemlélve, szájában egy marék gombostű tuskéivel.

A fiú a vécébe rohant, a fejét a vízcsap alá dugta, s tarkójára erős vízsugarat irányított. Bele-remegett, ahogy gerince mentén nadrágjába folyt a víz. Öt perc sem telt el, s mintha semmi sem történt volna, visszasétált pultjához. - Kérem a következőt - intett nyájasan, de a vevők, akik szemtanúi voltak az iménti esetnek szétszéledtek, majd egyenként szivárogtak ki a boltból. Kőröshegyi úr rezzenéstelen arccal fordult a fiúhoz.

- Hát ezt jól megcsinálta! Elismerem, igaza volt... ez az úr, akit az imént ki méltóztatott hajítani, búcsúkra veszi a szentképet és tízszeres áron adja el a parasztnak. Csakhogy magát mégis ki fogják rúgni, mert ugyan a kihajított úr gazember, Isten bocsássa meg a bűnömöt, cigány is, de vevő! Érti!? Itt meg ez a lényeg! Mindent eladni! Érti? Mindent. Na, pakolja vissza a képeket a segéd úr. Az az ember, a nyakamat rá, panaszt fog tenni a főnöknél - nagyot sóhajtott, mintha valóban szánná a jobb sorsra érdemes kollégát. - De azért azt a Seress Rezső-lemezt kölcsönadja? Mielőtt, ugye, utcára kerülne... Na, ne féljen nem karcolom össze!

A fiú közömbös arccal nyújtotta át a szépen becsomagolt, aznap vásárolt lemezt: - Hallgassa csak...

- Tudja, ez a Seress olyan volt, mint én. Rosszul lett ha el kellett hagynia az Erzsébetvárost. Az embert köti a szülőföld. Az én hazám a Józsefváros - abba is hagyta, mert látta a fiú arcán az érdektelenséget. Aztán fütyülni kezdte a *Szomorú vasárnapot* azzal a kedves sutasággal, ahogyan annak idején a dal szerzője játszotta a Kis Pipában, zongorán. - Megnősülök! - váltott át olyan hirtelen, hogy erre már a fiú odakapta a fejét. - Meg én! Unom már ezt a csellengő életet. Meg se kérde, ki a boldog menyasszony? - a fiú vállat vont.

- Ha akarja, úgymondja.

- Maga is láthatta itt a boltban. Nem vesz soha semmit! Csak ácsorog, figyel a pultomat, aztán följebb emeli a fejét, végül találkozik a tekintetünk. Akkor mindig megkérdem: mit parancsol a nagyságos asszony? Mire ő: semmi. Érti? Nem szólt semmit! Először dühös voltam rá, gondoltam, mi a frásznak jár ide nap mint nap, aztán megnyugodtam! Egyszerűen megkértem a kezét. - Itt tudatosan megállt, s várta a fiú reakcióit. Amaz meg sem szólalt. Az öreg krákogott, fejét csóválta aztán folytatta. - Mintha kicsit dinka volna... nem válaszolt, nem is bólogatott. Ez lesz a jó asszony! Keveset beszél! Ez a legfőbb kincs. Meg aztán a fenekét! Ahogy az a nagykönyvben... mint egy Bösendorfer-zongora! - a fiú elmosolyodott. Kőröshegyi úr azonnal lecsapott. - Nem olyan fekete! Olyan nagy! Az az igazi... mit tudják maguk! Azokat a keszegseggű nőket ölelgetik naphosszat! Tudják is maguk, mi a jó... Este villanyfényes meccs a Népstadionban, aztán... aztán - bökte oldalba a fiút - följön hozzám a nőcske,

egy kis konyak, halkan forog a maga lemeze, a többit a fantáziájára bízom... Csak legyen kint a meccsen. Azt se mondta, hogy jön, azt se, hogy nem. Na mindegy. Majd holnap mesélek!

Másnap nem jelent meg a munkahelyén Kőröshegyi úr. Mi lehet vele? Talán beivott a meccsen? Ennyi idő alatt egy alkoholba áztatott szivacs is kipárolog talán... Mindenki találgatott. Kőröshegyi úr nővére is bejött a boltba, nem látták-e az öccsét? Minden meccs után fölment hozzá azelőtt. Hát ha ő sem tud róla, hol lehet?

A fiú nem mert megszólalni, mert a legutóbb történt nem éppen udvarias kitessékelés óta ferde szemmel néztek rá, féltek tőle, meg is vetették tetteért. Ember ennyire nem veszítheti el a fejét. Főleg ha olyan intelligens, mint a fiú. Nem beszélve arról, hogy a boltban *százalékot* jelentett volna, ha egy kicsit udvariasabb. Mi lesz, ha nem jön többé az a vevő? Ő vitte el a legtöbb aranyporos, giccses képet. A drágábbikat!

Két nap, s Kőröshegyi úr még mindig sehol.

Vláci Laci bácsi figyelmeztette a fiút, hogy látta azt a cigányembert a főnök irodájában. A fiú csak legyintett erre.

- Na és mit szól ehhez a kelekótya Kőröshegyihez? Én mindenesetre sejtek valamit. Az a nő...

- A Laci bácsi tudott róla?

- Hát aki nem vak, nem süket, az látta, hallhatta. Magának mit mondott? Beszélt azzal a nővel?

- Megkérte a kezét. Azt mondta a Sanyi bácsi, örül, hogy olyan hallgatag az a nő, mert az a legnagyobb kincs ha egy nő...

- Méghogy hallgatag? Süketnéma! Nem hiszi, mi? Mit gondol, mért jött ide? Eladónak jelentkezett. A főnök nem vette föl... Még így is fárasztó ez a sok bolond vevő, nem még szájról olvasni a hülyeségeiket!

A negyedik napon már meg sem említették Kőröshegyi urat. Csak másnap, amikor az egyik vevő személy szerint őt kereste, jutott eszükbe ismét. Folytatódtak a találgatások.

- Föl kellene hívni a bonctant - szakította félbe a fiú a tanakodók duruzsolását. El lehet képzelni, mi mindent olvastak a fejére. Hogy ez nem vicc, s a Kőröshegyi úr olyan egészséges, mint a makk, s ha Isten ne adja történt vele valami, már régen értesítést küldött volna a rendőrség. - Azért csak próbálják meg. Sosem lehet tudni - jegyezte meg halkan a fiú. Vláci Laci bácsi súgta oda neki: - Biztosan kötözködött. Tudja, hogy van az a meccsen! Megverték. Én mondom magának, agyonverték! - közben lapozni kezdett a közületi telefonkönyvben.

Rábökött a megtalált telefonszámra.

Bediktálta Kőröshegyi úr adatait.

Volna itt egy holttest, hangzott a válasz, idősebb férfi, magas és sovány, orra az átlagosnál jóval nagyobb, s majdnem kilencven fokban megtörik, s noha csak pár szál haja van, jól vasalt zakója belső zsebében egy fésűt találtak. Egy pillanat... nagy lábujján a dögcédula. Igen. A neve is stimmel.

Kérdésére, honnan tudták a nevét, csak annyit mondtak, hogy az öregembert a stadion közelében egy ház falának támaszkodva találta egy fiatal házaspár. Hóna alá nyúltak, s mert abban a házban laktak, becipelték. Az idős ember hamuszürke volt, zihált; kigombolták mellén az inget, vizes borogatást tettek a szíve fölé. - Kőröshegyi vagyok... ha netán meghalnék... - csak ennyit mondott, s fönnakadt a szeme. Igazolvány nem volt nála, csak egy lekezelt jegy a

legutóbbi bajnoki mérkőzésről. Egy hanglemezt is találtak nála, gondos csomagolásban, nemigen használták. Be lehet érte fáradni a bonctanba...

- Menjen a frász... - dűnnyögte maga elé a fiú lehajtott fejjel. Meghallhatták, mert mindenki feléje fordult. De nem ezért haragudtak rá. A bizonyosságért. Miért nem hagyta őket kétségek közt? Lehetett volna még játszadozni a lehetőségekkel... szívtelen, erőszakos, goromba fráter ez a fiú.

A temetésen csak Vláci Laci bácsi nézte meg a halottat. A fiú félt a haláltól, de kíváncsi volt. Lábujjhegyre állt, s lopva, hunyorogva leste a koporsó szélének síkjából hegyként kicsúcsosodó, s a halálban még hosszabbra nyúlt, sárga orrot.

- Kék-zöld az arca! - állt a fiú mellé Vláci Laci bácsi. - Még hogy a szíve! Alaposan helybenhagyták...

A fiú nem válaszolt. Ordítani szeretett volna.

Másnap nem kellett fölvennie a köpenyét.

Fölmondtak neki.

Krétarajzok a falon

Esténként, mert szemének állapota közel állt a szürkületi vaksághoz, azok a krétával rajzolt nyilak vezették haza, melyek az utca sarkától a lépcsőházig, s lakása ajtajáig terjedtek, akár egy újszövetségi térképen Szent Pál útjának jelei.

A nyilakat kedves tanítványai rajzolták.

A nyilak közt tanárukat ábrázoló groteszk rajzok színesítették a falat. Néhol a nyilak fölé a szokásos szöveget írták: „hüje docci, hüje bóci,” de, talán valamelyik eminens tanuló műve lehetett, hibátlanul volt leírva: „hülye Dóczi”.

Dóczi tanár úr valahányszor elment az ábrák előtt, mosolygott.

- Micsoda helyesírás!

Élővilágot tanított, egy éve volt nyugdíjban. Mindenféle kitüntetéssel aggatták tele, s ő fájó szívvel járta végig utoljára az oly kedves folyosókat, be-benyitott az üres termekbe, aztán abban a teremben ahol osztályfőnök volt, leült a katedrához, s elbóbiskolt, ahogy tette azt aktív éve alatt szinte minden órán.

Még aznap fölszaladt volt kolléganőjéhez, akivel hosszú évtizedeken át formálták, tanították, a vásott kölyköket. Némi nosztalgiával emlegették a régi iskolatípust, a körmözést, a nád-pálcát, a síron túli fegyelmet.

Kicsit szenilisnek tartotta mindenki. A volt kolléganő unokái azonban határtalan, gyermeki szeretettel vették körül.

- Hozott nektek ajándékot a Dóczi bácsi! - a gyerekek az ölébe ültek, s tátott szájjal, szinte lélegzetüket visszafojtva figyelték az öreg tanár kezét, amint az alámerült, a szakadt, kopott táska egyetlen rekeszébe. Az izgalom csak fokozódott, mikor előkerült egy doboz, aztán a dobozból egy kis csomag.

- Na, ne húzd az időt, Lacikám! - sürgette a volt kolléganő.

- Van nektek karórátok? - kérdezte csillogó, ravasz szemével az unokákat fürkésző Dóczi.
- Nincs! - válaszolták egyszerre torkukban dobogó szívvel a gyerekek.
- Akkor viseljétek egészséggel. - mondta a tanár, s két újságból kiollózott színes karórát vett ki a csomagból.

A hatás nem maradt el.

A volt kolléganő félig nevetve, félig sírva szidta:

- Te vén marha!

A gyerekek pedig majdnem összeverekedtek:

- Az enyémen nincs naptár!

- Beee! Az enyémen van.

- A tiéden nincsen stopper! - nyelvét nyújtogatta mindkettő. Aztán egy befőttés gumival lezárt szájú nejlonzacskóból egy-egy szem franciadraszt dugott a gyerekek szájába, megsimogatta a fejüket, s búcsúzott.

Mindig ugyanabban az öltönyben járt.

Régi divatú eszterházikockás öltöny, apacsing - gallérját kihajtotta -, barna zokni, barna cipő. A lábbeli a katonák kimenőcipőjére emlékeztetett.

De mit tegyen egy élővilágtanár a nyugdíjban? Hátratett kézzel sétált az októberi szürke utcákon, a rozsdabarna tereken.

Önkiszolgáló éttermekben, állóbüfékben ebédelt. Szeszt sosem ivott. Tartotta magát a schopenhaueri aforizmához, miszerint „a delírium meghamisítja a szemléletet, az örület pedig a gondolatokat”.

A dzsumbuj, ahol lakott, hírhedt volt a „bicskás” huligánok rémtetteiről. De Dóczi tanár urat nem bántották. Egyszerűen lebeszélte őket a támadásról. Szólt, hogy vezessék a vezérhez, mert ő mégiscsak egy tanár, nem tárgyal akárkivel.

- Na, menjen fater! Ha még egyszer a kezünkbe kerül...

Mindenkit meg tudott győzni. Erőssége volt a humor, improvizáló képességet a legváratlanabb helyzetekben kamatoztatta.

A dzsumbujban és környékén gyár gyárat ért, a korom festékként takarta az aládúcolt, körfolyosós házakat. Lakása az első emeleten volt. Szoba-konyha, a konyhában vízcsap. A szoba berendezése egy díványból, egy biedermeier szekrényből s egy kerek kártyaasztalból állt, s a fölötte lógó hatalmas, rojtos, lila lámpaernyő széle majdnem összeért az asztal szélével. A ernyő alatt évek óta nem volt villanykörte, az öregúr félve a technikai „újdonságoktól”, nem mert becsavarni egy egészséges izzót.

A konyha szabályos kis állatkertet rejtett.

A plafonon egy szál negyvenes égő homályosította az amúgy is sötét, nedves és levegőtlen helyiséget. A kredencen két ketrecben a legkülönbélebb díszmadarak pislogtak. A szenesládán óriási akváriumban több tucat színes hal kergetőzött, s a vízből kiálló szikladarabon teknőcök sütkéreztek a gyér világításban. A kövezeten egy gyümölcsösládában hófehér angórányúl rágcsálta a száraz kenyérhéjat.

És macskák mindenütt.

Macskák a kártyaasztal körül elrendezett recsegő, szüette karosszékekben és fotőjökben, macskák a díványon, macskák a konyhában. Mindenféle fajta macska.

Imádtá, szentekként tisztelte az állatokat. Két papagáj, nem bírván a ketrec adta szűk határokat, a szobai lámpa fölött a plafonon terpeszkedő gipszmintába fúrták fészüket. Dóczi tanár úr pedig beleült a legkedvesebb fotójba, lábát az asztalra tette, s ez a testtartás helyrebillentette vérkeringését, főként visszeres lábaiban. Értett az anatómiához, egyetemet végzett ember volt, de megragadt az általános iskolában, mert jobban szerette a gyermekebb gyerekeket.

Napközben a szomszédasszony adott enni az állatoknak, azt a maradékot, amit Dóczi tanár úr az állóbüfében szedett össze. A halaknak persze ez nem volt elégséges, nekik speciális eledelre volt szükségük, mint például a tubifex.

A nyugdíjas asszony, aki mellesleg a házmesterséget is ellátta, szívesen segített, szellőztetett is délelőttönként, néha megjegyezte, hogy festeni kellene, meg jó lenne egy ketrec annak a nyúlnak - ne csúfoskodjék abban a gyümölcsösládában.

A templomba járó öregasszonyok - voltak sokan az emeleteken - Assisi Szent Ferencet véltek látni az öreg Dócziiban, az állatok és növények nagy védelmezőjét és társát. Noha növényei nem voltak, hacsak az ajtaja előtt a gangon napzsugorította század eleji kölapok közt sarjadó füvet és kutyatejet nem vesszük növényyszámba.

Később unni kezdte megszokott sétáit.

Sosem volt családja, megrögzött agglegényként élt. Eleinte otthon főzőcskézett, még az aktív évek alatt, aztán állatai kitúrták a konyhából, s reggelijét is büfékben költötte el. Csupán a volt kolléganő tartotta vele a kapcsolatot, de ott sem látták szívesen. Csak az unokák miatt volt rá szükség. De mi lesz, ha az unokák felnőtté? Mi lesz nyolc-tíz év múlva? Elszakad az utolsó láncszem, mely a külvilághoz csatolta. Nem gondolt erre. A mának élt. Úgy érezte, a holnapnak úgyis meglesz a maga baja, minek gondolni rá?

Ütött-kopott lemezjátszóján sercegeve forogtak a Seress Rezsők, a Lajtaik, a Zerkovitz Bélák. Kedves hamissággal fütyülte a dalokat. Ilyenkor fiatal volt, az a Dóczi, aki nélkül nem kezdődött el hajdanán az ötórás tea a Britanniában.

Úgy figyelte környezetét, mint a jószemű, jó fülű, jóérezkű író: aprólékosan, lankadatlanul. Valósággal elnyelte a tapasztalatokat, ahogy az asztmás tüdő a friss oxigént.

Történt egy késő délutáni órán, hogy Dóczi tanár úr a lakásától nem messze fekvő lakkgyár felé vette útját. Megállt a gyárkapuban. Látható izgalommal olvasta a táblán, milyen munkakörök vannak betöltetlenül. Aztán bekopogott a portásbódé ajtaján.

- Tiszteletem, portás bácsi! Jó estét - kissé megemelte kalapját.
- Rendész, kérem tisztelettel. Rendész. Mit tetszik?
- Felvételi ügyben zavarnék - bökött hüvelykujjával a tábla felé Dóczi.
- Ahhoz kérem tisztelettel késő van. Reggel nyolctól fogad a munkaügy.
- Én reggel alszom. Egészen tízig. Aztán fölkelek, borotválko...
- Nem érdekel, mit csinál reggel! Ha dolgozni akar, akkor reggel jöjjön. Na, Isten megáldja.
- Várjon, kérem... legalább azt árulja el, van-e még gyors- és gépíró fölvétel?
- Várjon - a rendész bement a bódéba és magára csukta az ajtót. Dóczi kezeit dörzsölve kuncogott.

- Van még egy hely - jött ki újra a rendész. - De most már menjen a dolgára, mert elkötöm a kutyát. Világos?

- Lassan a testtel, rendész uram! Nem ötvenegyet írunk! Egy tisztességes ember kér fölvilágosítást, és nem hajlandók válaszolni. Nem az őserdőben vagyunk, kérem szépen!

- De hát mit akar? - kérdezte most már könyörgő hangon a rendész.

- Egyszerű! Gyors- és gépírni. És ehhez jogom van akár éjjel tizenkettőkor is. Vegye tudomásul, hogy Mátyás alatt egyfolytában huszonnégy órában gyors- és gépírtam. Na, mit szól, kollégám?

- Jó, jó, de értse meg...

- Teljesen sötét ilyenkor a gyár? A szemem, tudja...

- Néhol még túlórának. Amíg világos van, nem gyűjtanak villanyt. Takarékos üzem ez, kérem. Nem herdálja a pénzt, mint a más cégek.

- A munkaügy nem túlórázik?

- Mit tudom én. Kérdezze meg tőlük.

- Hát éppen azt akarom. Engedjen be, jóember.

- Há' nem most! Majd reggel. Akkor jöjjön vissza, mondtam már egyszer.

- Nem és nem. Én most megyek be a vacak gyárába és nem holnap. Megértette?

- Ne parancsolgasson, hé! Tényleg elkötöm a kutyákat.

- Az előbb még csak egy kutya volt. Na, mindegy. Nehogy azt higgye, félek a kutyáktól. Állatszeliítő voltam az, ostrom előtt. Nemhogy kutyák, de oroszlanok behúzták a farkukat, ha erősen a szemükbe néztem.

- Nagyon kérem, így könyörgöm - kulcsolta imára kezét a rendész -, menjen szépen haza és aludja ki magát. Reggel aztán maga lesz az első, akit beengedek a gyárba.

- Lakkgvár...

- Mit mond?

- Semmi, semmi. Csak úgy magamban mondom. Ismeri Kosztolányi rímét?

- Ismeri a kórság.

- „Rosszalólag mondta: rossz a lólag”. Gyártanak Önök egyáltalán lólagot?

- Honnét tudjam? Én rendész vagyok....

A többi már nem látta és nem hallotta Dóczi tanár úr, mert faképnél hagyta a rendészt, hadd higgyék: magában beszél. A rendész még egy darabig hadonászott, aztán mutatoujját halántékába fúrva, mutatta véleményét.

S amint az öreg tanár hazafelé sétált, már önmagát vádolta. Mire volt jó ez az egész? Kihasználni egy ember jámbor butaságát, csak azért, hogy magunkban jót röhöghessünk?

Másnap reggel, mintha mi sem történt volna, kialudva ébredt. Délelőtt egy postást követett egészen addig a műszerézműhelyig, ahol aztán az egyenruhás férfi válltáskáját ledobva hosszan csókolózott egy teltkarcsú nővel.

Hazafelé egész úton szitkozódott az öreg tanár, mert a műhely a legkülső külvárosban volt, s a postás olyan gyorsan lépkedett, mint egy távgyalogló bajnok.

Leszállt a buszról. Egy családi ház kerítésénél fejkendősen néni guggolt. Egy macskát próbált a kerítésen túlra gyömöszölni.

Dóczi héjaként csapott le áldozatára.

- Meg akarja gyilkolni a macskát?

- Én csak...

- Nekinyomni vékony nyakát a kerítésnek?

- De hát én...

- Gyönyörködni a kidülledt szemekben?

- Kérem, hallgasson meg...

- Ismerem én a magafajta öregasszonyokat. Ha nincs mérge, jó a kés. Ha nincs kés, jó egy nehéz, tompa tárgy is. Ha nincs tompa tárgy, jó a kerítés is. Igaz?

- De uram! Egyáltalán kicsoda ön?

- Az Állatvédő Liga Elnöke vagyok, ha tetszik, éppen ellenőrző körúton...

- Higgye el elnök úr, én ezt a macskát azért hoztam ide, hogy megmentsem, mert nálunk az emeletes házban mindenki belerúg, a kis ebédjét széttapossák. Itt, kertes házban biztosan jut neki egy kis maradék, csirkeaprólék, ez-az.

- Rendben... bocsásson meg az előbbiekéért. Hol is lakik ön?

- Az idős nő diktálni kezdte adatait, amit az öreg tanár notesz híján az összegyűjtött éttermi számlák hátoldalára írt. Aztán elkészült, és a számlákat elhajította a sarkon.

A piactéren éppen nagypiac volt.

Valahogy sikerült magát átverekednie a kofaasszonyok szöszönén, amely valóságos vesszőfutásnak tetszett.

Szemben vele egy harmincas nő közeledett. Magas sarkú cipőt viselt, ballonkabátja térdéig ért. Kezében maga mellé eresztve egy kendermagos tyúk lógott fejjel lefelé. A tyúk heves szárnycsapásokkal igyekezett föltornászni magát, sikertelenül. Aztán belenyugodva sorsába, egykedvűen nézte a lépkedő lábakat, a piactér vízfoltos betonját.

- Wieviel Uhr ist es? - szólította meg a nőt Dóczi.

- Ich spreche nicht deutsch... - válaszolta félénk németséggel a nő.

- Ne fárasssa magát, magyar vagyok. Az mindenesetre látszik, hogy ön egy intelligens nő, mert azonnal fölismerte, a kérdés nem spanyolul, nem angolul, nem hottentottául, hanem németül hangzott el...

- Elkésett az udvarlással, papa! Fiatalkorában is ilyen hülye trükkökkel fogta meg a nőket?

Dóczi, mintha nem is hallotta volna a szemtelen kérdést, a nő kezére mutatott.

- Mit visz, ha szabad érdeklődni?

- Hogyne, papa! Egy csirkét! - és az öreg tanár arcához emelte az ájult baromfit. Dóczi tanár úr műanyag hálót vett elő zakója belső zsebéből, és átnyújtotta a nőnek.

- Tegye ebbe a szatyorba. Talán kényelmesebb neki is - a kendermagosra mutatott, - magáról nem is beszélve hölgyem. - Ujjával megbökte kalapját és megindult át a piacon hazafelé. A nő továbbra is lábánál fogva vitte a tyúkot, a szatyorba krumplit vett.

Az élővilág volt tanára szeretett iskolája előtt sétált el, megszámlolta az ablakokat, aztán zseb-kendője után nyúlt. Az iskola nem tartott igényt további szolgálataira. Jöttek fiatalok, újak, új eszmékkel, új tematikákkal. Más iskolába mehetett volna, de még a gondolatától is irtózott.

Megállt az iskola mögött a tornaudvaron. Leült egy padra.

Elszunnyadt.

Lassan benépesedett a húsz évvel ezelőtti tanítványokkal a pad környéke. S ő, szokása szerint bóbiskolásából ébredve, váratlanul megkérdezte:

- Miben egy és ugyanaz a galamb és a krokodil?

- Mindkét állat tojással szaporodik!

- Testhőmérsékletük alkalmazkodik az időjáráshoz!

- Mindkettő gerinces... - hangzottak a válaszok. Dóczi tanár úr azonban a fejét rázta.

- A legfontosabbat. A lényeket, gyermekeim. A lényeket! - Néma csönd következett. Hirtelen egy kéz lendült magasba. Annak a tanulónak a keze, aki mindig marhaságot válaszolt, ha kérdezték, és aki élővilágból kettes és hármas közt lebegett. Megcsillant előtte a remény, egy ötössel minden megoldódhat.

Dóczi nem akart tudomást venni jelentkezéséről, de mivel a többiek úgy tettek, mintha megkukultak volna, engedett.

- Tessék! Mondja, Bornemissza! Mondja csak fiam...

- A krokodilnak is... a galambnak is, izé, kloákanyílása van.

- Óriási! - ugrott föl átszellemült arccal az élővilág tanára. - Óriási! Látják, fiaim? Ezt vártam! Ha Bornemissza tanuló azt is megmondja, mi a különbség a végbélnyílás és a kloákanyílás között, nagyon megköszönném. Az ötös azért így is megvan, édes fiam! - azzal egy nagy ötöst kanyarított a naplóba. A fiú homlokát ráncolva gondolkodott... aztán kinyögte: - A végbél-nyílásból csak az ürülék távozik. A kloákanyílásból... izé, nemcsak ürülék, hanem tojás is jön.

- Nagyszerű! - ugrott föl ismét Dóczi tanár úr sajtó tagokkal az üres tornaudvaron. Megigazította öltönyét, még egyszer körülnézett, hátha nem álom volt az egész, s elindult hazafelé.

Közelgett a volt kolleganő egyik unokájának születésnapja. Miután a gyerek átvette szüleitől és nagyszüleitől az ajándékot, feszülten az ajtót figyelte. Így tett a másik unoka is. Várták, mikor lép be rajta Dóczi bácsi.

- Lehet, hogy nem is jön a Laci bácsi... - simogatta meg a gyerekek fejét a volt kolléganő.

Kétszer csöngettek egymás után.

Ezt volt Dóczi László „külön csengetése”.

A két gyerek bukdácsolva szaladt az előszobába.

- Hát csak a Medárdka születésnapja van! Nem?

- De igen! - kiáltották egyszerre a gyerekek.

- Na jól van, no! Kaptok mindketten gyümölcsöt. Aztán franciadrazsét, aztán lássuk az ajándékot!

A gyümölcs egyetlen fonnyadt almából állt, amit az öreg tanár zsebkésével kétfelé vágott, adott ennek is, annak is. A franciadrazsét dolgában ma bőkezűbb volt, két-két szem cukor került elő a legumizott nejlonzacskóból. Aztán csönd lett. Mindenki leült, s egyként meredt a kopott aktatáskára, ahol az öreg tanár keze kotorászott.

Előkerült egy doboz. Olyan, mintha óriási gyufásdoboz lenne.

- Állj ide kisfiam, és szépen, óvatosan nyisd ki a dobozt. Na, bátran! Mintha fiókot nyitnál, ahol a játékaid vannak!

A kisfiú remegő kezekkel, izgalommal teli tüdővel kezdte széthúzni a dobozt.

Először lassan, milliméterről milliméterre. Aztán bátrabban, mert bombát csak nem hozott a Dóczi bácsi!

És kinyílt a doboz.

Egy arasznyi hernyó billegette szőrös testét a gondosan elrendezett fűszálakon.

A szülők fölugrottak és kimentek a szobából. A volt kolléganő csak ennyit mondott:

- Jesszusom! Te teljesen hülye vagy, Lacikám! - Dóczi a fejét rázta.

- A hernyótól nem szabad undorodni. Meg aztán nincs jó hatással a gyerekekre. Már most megutálják az élővilágot. Egyébként - mutatott a hernyóra - ez egy csodálatos Hepialus humuli! A lepkéket szeretitek mindnyájan, igaz? Csodálkoztok, mennyi szín, mennyi szimmetria van a hártavékony szárnyakon. Nos, ez a hernyó gyökérrágó lepke lesz, ha vigyáztok rá.

- Ugyan, Lacikám, ez akkor sem egy születésnap ajándék! - legyintett a volt kolléganő.

Medárd, az ünnepelt magához szorította a dobozt, s boldogan mondta - amiért máskor úgy kellett könyörögni -, hogy: Köszönöm szépen, Laci bácsi... nagyon szép! Testvére megkérdezte:

- Én is játszhatok vele?

- Igen. Persze. Csakhogy gondozni is kell ám ezt a hernyót! A friss fűvet szereti mindennap... - válaszolt Medárd helyett Laci bácsi, aki ebben a pillanatban úgy érezte, újra élővilágtanár.

Azon az estén nem mondták neki, hogy „maradj Lacikám”, hogy a „ráér tanár úr”, csak Medárd anyja kiáltott a gyerekekre: „nyomás fürödni”, meg „vigyétek ki a szobából azt a förtelmes állatot”.

Dóczi tanár úr hóna alá kapta azt az összetákolt nyúlketrecet, melyet a születésnap ünnepségére menet a lépcsőházi kukák mögé rejtett.

- Mégiscsak szégyen - gondolta magában, - hogy a házmesterné megszólt a gyümölcsösláda miatt!

Az utcasarkon, ahol a hazavezető nyilak elkezdődtek, a nyúlketrec ólommá nehezedett kezében. Az öreg tanár még tett pár lépést, letette a ketrecet, s ráült, szemben a falnak. A csúzli tizedelte utcai világításban lassan kirajzolódtak a betűk, egészen halványan, beteg szeme előtt: „hülye Dóczi”.

Zakója zsebéből krétát vett elő.

Utolsó órájának emlékét: a félig lekoptatott krétát.

Fölállt, s a falra írta: L. 5. Aztán rövid gondolkodás után az ötös csőrét csillaggal toldotta meg.

Nyugatról jöttem...

Diebold Hermann építész emlékére

Október van ismét. A barnán derengő fényben, mint az ökörnyal, lebeg a köd.

Az építész épp ma hetvenéves. Ül a villamoson, a kanyarok nyikordulása bizsergeti bőrét. Gyermekkorát idézi: azt hitte, valami fájhat a villamosnak...

Előrecsúszik a fényes faszéken a zakatoló fékezésben.

- Azt mesélték, napokig füstölögtek a munkásotthon romjai. A bálterem arisztokratikus csillagása! - sóhajt, legyint. Magában beszél, mozog a szája. - Az úri nép ízlésének igazán megfelelt.

Egyedül ül a második kocsiban. Kinéz az ablakon. Már vaksötét van.

- Vajon mit szól Bálint úr, ha meglát? Hm... jó pallér volt; szigorú, de korrekt ember. Félték tőle a kőművesek, és szerették. Ezt is csak az Isten érti. Az emberek miért azt szeretik akitől félnek? - fejét rázza, zsebkendőt húz elő a kabátja jobb zsebéből és erőteljesen kifújja az orrát.

- Egyáltalán... mit akarok én itthon?

A házat szeretné viszontlátni? Sosem érdekelte a vagyon. Ott álltak üresen, csak a népes cigánycsaládok adták a kilincseiket kézzől kézre.

Itt volt gyerek. Udvarukon vastag és bütykös akácok hóna alatt volt egy fapados, cseréptető véce, amely nyáron nyüzsgött a darazsaktól, télen pedig reteszelhetteletlen ajtaját csapkodta a fák közé beszorult szél. Az arcába csapódó pókhálók!

- Kitelepítenek minden úriembert mostanában... legalábbis ezt beszélnek mindenfelé. Persze csak a kizsákmányolókat. No, akkor engem nem érhet baj! Bálint úr igazolni fog. Mindig rendesen megfizettem. Velem volt a római megbízatásomnál is. Ő egy darabja a múltamnak.

A pályaudvarnyi üvegcsarnokban két férfi lépked.

Megállnak, beszélgetnek. Távolabb tőlük kőművesek egy csoportja téglákat tisztít a ráragadt, régi vakolattól. - Utcára kerülünk, ha nem fejezzük be ma estére - sóhajt az egyik. - Ugyan! El van foglalva a nagyságos úrral - legyint a másik.

- Ilyenkor nem nagyfiú! Csak ha minket kell hajtani... Az persze nem érdekli, hogy lefagy a lábunk. Egy hete nem cseréltem kapcát... ennél meg a rosseb a fajtáját - teszi hozzá a harmadik keserűen.

- Tudod mit? - szól közbe a megtört arcú, lomha mozgású társa. - Inkább itt rohadok meg a Bálint úr keze alatt, mintsem a nagyságos úr rigolyáit hallgatni egész nap... nem irigylem az inasait! Ezekből a finom lelkű nyavalyásoktól mentsen meg az ég!

Elhallgatnak, egyik téglát tesz le a másik után.

Bálint úr és az építész megállnak a közelükben.

- Nézze, nagyságos uram... eljön egyszer a mi időnk is, melósoké.

- Ugyan, ki bántja magukat? - mosolyog az építész.

- Az úristen se fog parancsolni többé.

- Aztán mihez kezdenek majd azzal a nagy szabadsággal?

A villamos meglódul, s a bőrfogantyúk ütemesen harangoznak. Az építész a fejét rázza. Hümmög. A fölbukkanó emlékek elszomorítják.

Budáról jön. Hazavágyott mindig. Haza Erzsébetre. Mi vonzhatja ezekhez a füstös házakhoz, ezekhez az atomokig lekoptatott sínekhez, amelyeken épp most kanyarodik be az utcájukkal párhuzamos sikátorba ezen a favázás, beteg szeme előtt pirosra, sárgára, kékre és lilára bomló plakátokkal és hirdetésekkel zsúfolt villamoson? Az ifjúság? Talán. Szülei sírja a régi temetőben, amelyet bezártak azóta, s így a holtak sem nyugodhatnak a beígért békességben. Összeér a kezük, a lábuk, a szájuk is talán. Igen, ezért is. De legfőképp a templom, ahol nedves ujjal rárajzolták homlokára a keresztséget.

- Ideje volna meghalni már - dünyögi magában. - Hetven év! A bölcsesség kora? Dehogyan vagyok én bölcs! - legyint, s térdére könyököl. - Csak a halottak bölcssek... ők, akik túl vannak mindenen. Mit tudok és egyáltalán? Építek, vagy rombolok? No, művelt vagyok... és az évek tonnányi tapasztalata...

Ki ez a lányosan szelíd arcú, vörös hajú fiatalember, aki ebben a pillanatban lép a peronra? És a tekintete! Levágásra szánt bárány szemeként félve ragyog! Ruházatából ítélve koldus is lehetne. Az építész felé tart. Leül vele szemben. Hosszú haját arcára tekeri a betóduló októberi szél.

- Bocsásson meg, hogy megszólítom... föltekerjem az ablakot?

- Ó, nem... nem. Ha néked így kellemes, nekem örül a szívem - a fiatalember mosolyog, s gótikusan nyúlánk ujjával bal füle mögé teker egy hajtincset. „Tegez. Egyszerűen letegez - gondolja magában az öreg. - No, ne firtassuk. Nem tudni, kicsoda... Zsidónak nézem. Na, nekem semmi bajom a zsidókkal. A patikust megmentettem a munkaszolgálatától... az ő behívóját egyszerűen elfelejtettem kézbesíteni. Ezer pengőt nyomott a markomba a szerencsétlen.

Ott hagytam a pultján. Emberség is van a világon”.

- Nekem nagyon jó így, uram. Tudja, az én koromban a friss levegő valóságos gyógyszer.

- Boldog vagyok.

- De hiszen ön sír! - hajol egészen közel a csillogó archoz.

- Igen. Sírok, hogy boldog lehess.

- Nem egészen értem...

- A következő megállóban le kell szállnom - áll föl a koldusruházatú, s elindul a peron felé. Félúton visszafordul: - Művelt vagy és tapasztalt. De ezeken kívül, mit tudsz te, építész?

- Ön ismer engem? Hát nem is tudom...

- Tudnod kell a választ. Látom a homlokodon a keresztséget.

- Hát... semmit sem, uram.

Az idős ember megbillen, fölkapja a fejét. Rajta kívül senki sincs a kocsiban. - Álmodtam volna? Nem... lehetetlen. Tisztán emlékszem... megérintette ujjbegyével a homlokomat! Ez a szegény bolond megáldott! Fura időket élünk...

Végleg visszajött? Mi lesz, ha kitelepítik mégis? Túrhatja a földet pár szem krumpliért...

Pedig építhetne ide sok mindent. Gimnáziumot a főtérré, a cisztereknek. Meg egy új, kereszt-hajós templomot, kolostorral ölelve. Munkásotthont is. Ha már Csepelen lebombázták! Egyszerű, világos formákkal. A Bauhaus modorában. Fogékonyság az újra! Igen.

A megállóban hátul, óvatosan ereszkedik le a lépcsőkön. Alig tudja elereszteni a kapaszkodót. - Átkozott görcs... Csak legyen otthon a Bálint úr! A villamos nagyot zökkenve meglódul. Ez az utca semmit sem változott. Ugyanaz a hatvan év előtti csönd. Csak az álmukból fölvert kutyák nyüszítenek nyakukat nyújtogatva. Megsimogatja a háza előtt a szeccessziós kovácsoltvas kerítést. Hámlik róla a festék. Ebben a gyér utcai fényben nem tudja kivenni a színét. Nem is emlékszik rá. Közel hat éve, hogy utoljára itt járt. Innen annak idején egyenesen a frontra vezényelték, miután szétküldették vele a behívókat. Pedig már obsitos volt. Fülébe vág a hangszóró éles üvöltése: - Obsitosok jók lesznek az egészségügyiseknél. A hazának szüksége van mindannyiótokra! Nagyboldogasszonyunk vigyázó szeme rajtatok...

- Hát persze! Három év a frontokon, tizenhárom hónap francia fogságban, földbe ásott vermekben, és pár szál deszkából összetákolts kalyibában... - az építész erőteljesen kifújja az orrát. Zsebkendőjét gondosan, négyzetgölelre hajtogatja.

Csöngetne. Remeg a keze. De hiszen itthon van! Itt minden az övé.

A harmadik csöngetés után a villa távoli, sötét tömbjéből széles fénysáv zuhan a kapu felé.

- Ki az?

- Hazajöttem - az idős férfi fölemeli a hangját. - Ne fáradjon, betalálok egyedül is - lenyomja a hatalmas rézkilincset. A kapu nem mozdul - Minek bezárni, Bálint úr!? - a távolból kulcszörgés és káromkodás hallatszik.

Bálint úr csöppet sincs meglepve, hogy annyi év után újra látja a gazdáját. - Hol volt eddig, öreg?

„Öreg? A Bálint úr sosem mondta ezt nekem. És miféle zászlók ezek a homlokzat ornamentikáján? Meghalt valaki? Vagy ünnep volna? Alig mozdulnak. Mint a szegény Vilma kezében a levágott, sötétvörös kakas széttárt szárnyai” - és képzeletében élni kezd a több mint húsz évvel ezelőtti múlt.

- Megfogjam a lábát, Vilmácska?

- Isten mentsen! Ki hallott még olyat? Kakast segít vágni a cselédnek... mit szólna a nagyságos asszony? Na, menjen arrébb a nagyságos úr... nehogy a nadrágjára spricceljen a vér. - Vilma lába közé veszi a szárnyast, és egyetlen húzással átvágja hátrafeszített nyakát.

- Vilma! Azért ez iszonyú... ez mégiscsak iszonyú. Borzasztóan fájhat neki.

- Nem fáj az semmit! Higgye meg a nagyságos úr... jobb így neki. Egy nyisszantás és kész. Csak a kés jó éles legyen! Meg aztán, ha én már nem leszek... a nagyságos asszony fogja...

„Vilma! Mi lehet vele? Él-e, hal-e?” Ezek a gondolatok vibrálnak benne és valami kellemesen meleg szorítás, két tüdeje közt, a gátor tájékán. Bálint úr megy elől, s utána az építész megmegfordul, mintha üldöznék.

Mikor meglátja Vilmát a konyhaajtóban, összecsapja a kezét.

- Hát mégis él...

- Nagyságos... - kezdené az öreg cseléd.

- Menjen a konyhába az elvtársnő. Ha végzett, hazamehet - csattan föl Bálint úr hangja.

- Na de Bálint úr! Maga ugyanolyan szigorú, mint azelőtt. És... már engedelmet kérek, de a cselédünkkel válthatok egy-két szót? Egyébként - mosolyog az építész - ha már Vilmát elküldte, magára sincs szükségem.

- Először is: elvtárs. Bálint elvtárs. Úr csak maga. A kitelepítésig.

- Komolyan mondja? Hát azt hiszi, én semmiről sem tudok? Csak a kizsákmányolókra vonatkozik a rendelet. Vallja be, nem keresett nálam rosszul a Bálint... izé... elvtárs.

- No persze, persze.

- Lárifári! Maga derék ember. Igazolni fog! Biztos vagyok magában.

- Soha.

- Na de...

- Jól hallotta. Eljött a mi időnk. Ez a ház az államé. Érti? A mienk! És Vilma elvtársnő sem cseléd többé. A pártbizottságon dolgozik. Ez a ház a pártbizottság épülete. Én vagyok a gondnok. Befelé jövet, amint azt láthatta, a homlokzaton vörös zászlókat lenget a szél.

- Az én házamban? Pártbizottság?

- Hallgasson, kérem.

- Hát nem hallgatok, kérem!

- Reggel jelentem, hogy hazajött. Kitelepítik.

- Aztán mire mennek velem vidéken? Nem értek én a falusi élethez... Itthon több hasznomat vennék. Építetek... - elöveszi zsebkendőjét, megtörli homlokát - megengedi, hogy leüljek? - Nem várja meg a választ, lerogy egy karosszékre. Téglalap alakú szürke rajzolatok köröskörül a falakon. Vagyont érő festményei függtek itt valamikor. Hol lehetnek a féltve gondozott reneszánsz bútorai? És micsoda csupasz íróasztal az ott a sarokban! A falnak támasztva tótágast áll Sztálin. Illetlenség.

- Bálint úr.

- Elvtárs.

- Jól van, no - hangja remegni kezd, s eddig sosem érzett félelem szorongatja egész testét. - Maga az egyetlen, aki igazolhat engem.

- Nem és nem!

- Legalább hallgasson végig.

- Értse meg, nem megy. Még ha akarnám se...

- Miért ne menne, pont magának?

- Lássuk csak: honnan jött maga?

- Buda... Budáról.

- Tehát Nyugatról. Az imperialistáktól.

- A Sváb-hegyről. Tudja, mikor hazaértem a fogsá... szóval, mikor megjöttem és láttam a lerombolt hidakat... maradtam Budán. Egy villa szuterénjében rendezkedtem be. Aztán, tudja, hogy van az... egészen megszoktam ott. De itthon lenni, az mégiscsak más...

- Szóval Nyugatról jött.

- Bocsánat... fecsegek itt összevissza - dadogja, és érzi a fokozatos megsemmisülést. - Rendben. Nyugatról jöttem... hadd maradjak. Maga el tudja intézni. Egy szavába kerül! Magához mindig jó voltam.

- Maga kém!

- Mit ki nem talál! Jó... legyen. Kém vagyok! - nevet az öreg kényszeredetten. - Hát persze! De jól fogok dolgozni, meglátja. Nem ismernek rá... várost csinálók ebből a porfészekből! - hirtelen elhallgat, két kézzel erősen megragadja Bálint úr gallérját, s egészen közel húzza magához. - Emlékszik? A feleségem... maga segített neki a körfolyosón; tudja, ahol a sógoroméktak. A Podmaniczky utcában. Az első emeleten is tériszonya volt - hisztérikusan nevetni kezd - Emlékszik?

- Engedje el a galléromat.

- Bolondos asszony volt szegénykém, az Isten nyugosztalja.

- Eressze már el a galléromat!

- Méghogy tériszony! Gyűlölte a sógorékat! Elhiszi?

- Eresszen, az istenit magának!

- Nekem elhiheti...

Bálint úr nagy erővel hátralép. Jobb kezét bal füle mögé lendíti. A csattanás után az építész az arcához kap. Reszkető kézzel kotorász a zsebében. Zsebkendőjével fölitatja a szája szegletéből szivárgó vért.

- Köszönöm. Köszönöm szépen... - suttogja, és megindul az előszobán át az udvar felé. Vilma épp most lép ki a konyhából; viszlát holnap, mondja, s ahogy kimegy, kézfejét hozzáérinti az építész kabátjához.

Az öreg léptei bizonytalanok az udvar sóderén. Mintha egy marék só lenne a szájában. Visszafordul.

- Bálint elvtárs! Maga igazolhat engem... - aztán halkán, maga elé bámulva - Vilma... Istenkém. Meghallotta! Biztosan hallotta. Nyugatról jöttem...

Ostrom az urnában

Nagybátyám emlékére

Frissen esett hó ropogott a későn érkezettek talpa alatt. A temetési szertartás közben mindenki szinte egyszerre fordult meg, hogy megjegyezze magának az illetleneket.

Az urnában a volt cserkész, levanteoktató, második világháborús magyar katona elégetett testének hamvai nyugodtak.

Az özvegy és az elhunyt húga lehajtott fővel, s a fekete drapériáktól és ruháktól élesen elütő, sárgás arccal álltak, emlékezetükben kutatva a hirtelen eltűnt, kedves vonások után.

1944 decemberében két katona, átjutva a Budapestet lassan körbezáró szovjet gyűrűn, a szétzúzott második magyar hadsereg mementójaként hazakerült. Az egyikük, a tűzér főtorzs-ormester, Vogel Gyula mindössze egy esztendővel volt idősebb sógoránál, Débold Henrik szakaszvezetőnél, aki egészségügyi írnok volt a tábori kórházban.

Az úttestre kifeküdt romokon lépdelve indultak hazafelé. A Podmaniczky utcában jártak. Ezt a környéket már erőteljesen támadták az egyik szovjet gárdalövész hadtest előőrsei.

Nem mentek föl a Ferdinánd hídra, féltek, hogy fölrobban. A Nyugati pályaudvar vágányain veszteglő tehervagonok között hol mászva, hol hason kúszva, hol pedig félig meggörnyedve igyekeztek a Váci út felé, a Sziget utcába, ahol minden bizonnyal az egyik ház pincéjében várta többekkel együtt Vogelné és lánya is a fölszabadulást.

A ház elé értek.

Vogel főtorzs lépett először a ház pincéjébe, az óvóhelyre. A kifelé áramló bűz megállította a két férfit. A gomolygó gőzben kifeszített köteleken száradó rongyok lifegtek. Két nő futott eléjük.

- Édesanyám! - Vogel fölkapta a még mindig karcsú derekú asszonyt, akinek haja ezüstösen villant az egy szál dróton csüngő, légypiszoktól és a portól tejüveggé olvadt villanykörte fénykörében.

Déboldné Vogel Hilda férje nyakába ugrott, s úgy szorította, mintha sosem akarná elengedni.

- Itt nem maradhattok, fiam. A nyilasok naponta benéznek. Azonnal falhoz állítják a katonaszökevényeket...

Vogelné hallani vélte a sortüzet, s a puffanást, ahogy a fia és a veje eldőlnek az utcakövön. A főtorzs bólintott, és megbökte a szakaszvezetőt.

- Gyerünk, szerezzünk valami harapnivalót.

- Honnan? - nézett rá a másik értetlen arccal.

- A második emeleten a fűszeres zsidó konyhája dugig van.

- Mindnyájukat elhurcolták... a nyilasok lepecsételték a lakást. Ott romlik meg minden... - válaszolt a bátyja helyett Déboldné. Az éhség megzavarta emlékezetét; már lassan egy éve volt, hogy a nyilasok lefoglalták a kevéske, megmaradt élelmiszert, amit a fűszeres a lakóknak dugdosott.

Közben Débold a lichthof falához támasztott létrán az első emeletig jutott, s az ottani ablak tetején egyensúlyozva sikerült elérnie a második emeleti ablakot. A konyhában nem talált semmit. A spájzban az üres stelázsra talált pár szem szivacspuhaságúra fonnyadt krumplit. Zubbonya alá dugta őket, úgy földesen. Benézett a nagyszobába. Fölborított bútorok, szanaszét heverő használati tárgyak, kihúzott fiókok jelezték a nyilasok „munkáját”.

A padlón megpillantott egy kettétépett fényképet. Összeillesztette darabjait a szakadás mentén. Gyerekkori barátja nézett rá rövidnadrágban, az udvari porolónak támaszkodva.

Fájdalmasan nyelt, mint a gégerákos.

Égett a szeme.

A légópince lakói habzsolták a nyers krumplit, pedig beszűkült gyomruk eleinte tiltakozott a túlterheléstől. Vogel főtörzs föl-alá járkált a földre hajított matracok között. Látszott az arcán, hogy gyötri valami. „Vissza kell menned a hadseregbe, jelentkezz önként, hiszen szükség van rád, erős vagy még és fiatal... katona vagy!”

Döntött.

- Gyere Henrik, jelentkezzünk önként, míg nem késő!

Ha a nyilasok megtalálnak minket, akkor alászolgája! Még el is hurcolhatnak bennünket, anyánkkal együtt...

- Meg vagy örülve? Visszamenni a pokolba!? És különben sem vagyunk zsidók!

- Csak katonaszökevények! Akiket két nő bújtat! Legalább rájuk legyél tekintettel!

- Mit akarsz tenni? - kérdezte Débold, most már egy kicsit nyugodtabb arccal.

- Bemegyünk a Mária Teréziába és megmondjuk, hogy elvesztettük a csapatainkat, s kérjük, osszanak be oda, ahol szükség lehet ránk. Neked különben sem kell izgulnod, hiszen csak írnok vagy...

- És!? Mit gondolsz, nekünk leányálom volt venni a riadókat? Percenként jelentést tenni? Elviselni a péká ordítózásait?

- Hagyjátok abba! - kiáltott rájuk Vogelné. - Gyulának igaza van. Jelentkeznetek kell, még-hozzá azonnal! Ezek a szerencsétlenek - mutatott a körülöttük állókra -, mind bajba kerülhetnek miattatok! Menjetek már... - sírását leplezve erőtejesen kifújta az orrát.

Az Üllői úti főbejáraton mentek be a Mária Terézia laktanyába. A kapuőr tisztelgett a főtörzs gallérjára pillantva, aztán kérte a papírokat. - Hová mennek?

- Jelentkezni szeretnénk... elvesztettük a csapatainkat a brjanski erdőnél. Körbe voltunk zárva... négy emberrel sikerült áttörnünk a gyűrűt... ők megfagytak... engem egy sebesült-szállító autó hozott Munkácsig. Onnan gyalog jöttem Pestre.

- És a szakaszvezető úr? - kérdezte az őr kötelességszerű szigorral.

- Munkácsnál találkoztunk újra... egészségügyi írnok - válaszolt Vogel a kért helyett.

- No, jó. Egyenesen, aztán jobbra. Ott eligazítják magukat... - az őr úgy nézett utánuk, mintha örültekkel lett volna dolga.

A laktanyaparancsnok gallérján alezredesi rangjelzés aranylott. - Alezredes úr, Vogel főtörzs-örmester másodmagammal alázatosan jelentkezem! - csapta össze bokáját, és sapkáját a combjához szorította.

- Pihenj! - vetette oda az alezredes, de közben föl sem nézett az asztalán tornyosuló papírkötegből. - Tessék, jelentse!

- Alázatosan jelentem, én és a szakaszvezető bajtárs elvesztettük a csapatainkat...

A főtszt, miután végighallgatta Vogel mondókáját, mindkettőjüket az ajtóig kísérte és szerencsét kívánt a további harcokhoz. Débold szakaszvezetőt a budapesti 10. számú helyőrségi kórházba osztotta be.

Vogel főtörzsrőrmestert a Horthy Miklós híd budai hídfőjének és a környező épületek, így a Műgyetem védelmére vezényelték.

Zászlós csuklott össze mellette.

Vogel hátára fordította az ájult tisztet, s kigombolta kabátját. Gőzölgött a golyó ütötte seb a mellén. - Tüdőlövés - villant át a főtörzs agyán.

Körülnézett.

A fölrobbantott Horthy Miklós híd használhatatlannak bizonyult. Vogel a vállára vette a sebesültet, s megindult a budai rakparton a Ferencz József-híd felé. A hídon legalább háromnegyed órát vonszolta maga mellett sokszor hason, vagy féloldalt kúszva a nehéz testet, mire a pesti oldalra ért. A Vas utcai kórházba igyekezett. Nemrég járt ott, volt barátját látogatta meg, s úgy emlékezett, akkor még nem volt sok a sebesült.

Átvágott a Belvároson. A legeldugottabb utcákat választotta, megbújva az eltévedt golyók elől. Kiérve a Múzeum körútra, a Trefort-kert felé vette az útját, de itt már megállt. Nem érezte a vállát. A nyaki főverőeret elszorította a roppant súly.

A kórház kapujába érve már minden tagja fájt. Mikor átadta a zászlóst az ügyeletes orvosnak, olyan könnyűnek érezte magát, hogy repülni tudott volna. A vastag kabát elmosódott körvonalakkal a derekáig elszíneződött a vértől. Az utcán azt hihették, nemrégén pakolta le egymaga egy marhahússzállító autó egész rakományát.

A budai hídfőhöz semmiképpen sem akart visszamenni.

Meglátogatja az édesanyját és a húgát! Ezt kell tennie... Kettéhasított és végtagok nélküli lótetemek közt botorkált, a szűk, ködös utcákon. A fullasztó, tejfehér pára pár méterig még leplezte a holttestek görcsbe rándult kezét s a földetlen, zúzmarás fejeket.

A Váci úton járt már, közel a Sziget utcai házhoz.

A Kádár utcába ért.

Hirtelen három férfi lépett elé. Döbbsen nézett rájuk. Nyilaskeresztes karszalag feszült a könyökük fölött. A középső ötven körüli lehetett, a másik kettő húsz is alig.

- Hová, háová, ha szabad érdeklődni, főtörzs úr! - kérdezte gúnyosan az idősebbik, miközben rövid pillantást vetett a minden szerelékét elvesztett katonára. - Haza - mondta Vogel tompultán.

- Falhoz! Az úristenit! Bűdös a háború? - a két suhanc arccal a falhoz tuszkolta. Homlokát a kiálló csupasz téglához csapkodták. Arcát előntötte a vér.

- Állj! - az idősebb nyilas egyetlen rántással lerázta a két fiút az áldozatról. - Miért véres a kabátod? - Vogel ebben a pillanatban tudta, hogy megmenekült. Kabátujjába törölte arcát. Most már tisztán látta a rá támadókat, amint két lépéssel hátrább, felé fordítják géppisztolyuk csövét.

- A Horthy Miklós hídnál... a budai oldalon... a zászlós úr tüdőlovét kapott... vállamra vettem... a Vas utcai kórházba vittem... egészen a Vas utcai... - elájult. Mire a nyilasparancsnok észrevehette volna, az egyik társa teljes erejéből a fekvő Vogelbe rúgott. Talán a rúgástól, vagy a csípős szélről, magához tért a főtörzs. Föhlállt. Falhoz támasztott háttal, megrogyott térddel köpködté a gyomrából fölbuggyanó véres masszát.

- Menj! - nyúlt a hóna alá és húzta félre az idősebbik.

- Na, menj már... Látogasd meg az anyádat... ha van egyáltalán... és... és bocsáss meg nekik... gyerekek még...

Mire Vogel teljesen magához tért, ismét üres volt az utca. Csak egy háromlábú kutya pörgött körbe-körbe iszonyatos nyüsztéssel, de sosem érte el csonkolt sebéit. A kutyaig vonszolta magát. Képtelen volt agyonütni. Ekkor vette észre, hogy az állat több sebből vérzik. A hirtelen támadt csöndben az utca, mint egy jól exponált kép, kimerevedett.

Vogelné, amikor megpillantotta fiát, fölsikoltott.

- Miért nem vagy a pincében? - kérdezte szemrehányóan, anyját megelőzve.

- Föl kellett jönnöm! Megvan-e még a lakás... a virágaim... a zongora... mi történt, édes fiam?

- Semmi.

- Akkor nem lennél csupa vér...

- Háború van, anyám.

Débold szakaszvezető el sem ment a kórházba, ahová beosztották. Az ostrom végéig légópincékben bujkált.

Vogel Gyula 1945 őszén megnősült. Boldog lehetett volna. De a háború befejeztével úgy kezdte újra az életet, hogy légüres térben próbált egyenes háttal megállni...

1950 őszén Débold Henrik visszatért eredeti szakmájához. Újra kereskedő volt. Üzletvezetővé nevezték ki, egy csemegebolt élére. Ahhoz, hogy italméréssel is foglalkozhassék, engedélyt kellett szereznie az Államvédelmi Hatóságtól. Az ÁVH-központban fölülvizsgálták kérelmét, majd idézést kapott, hogy azonnal jelenjen meg az irataival együtt.

A rácsos ablak mögül kopaszodó férfi vigyorgott rá ezüsfogakkal. - Kírtás, Débold testvér! - az azóta őrmesterré előléptetett, az új hadseregben újra kiképzett, volt egészségügyi őrök szája remegni kezdett.

- Ezt hogyan tetszik érteni?

- Úgy ahogy - mondom, nyilas testvér! - ugrott föl a férfi és az asztalra ütött. - Ismerős ez az igazolvány? - kérdezte, s a rácsokon keresztül kidugott egy kis könyvecskét. Hirtelen minden világossá vált Débold előtt. Igen! Mikor inas volt... a mester beíratta őket... reklámból... sok nyilas járt hozzájuk vásárolni...

- Kérem szépen... én... - két évig volt munka nélkül. Feketézett. Ahogy minden feketelistás.

Vogelt leszerelték, miután visszautasította a följánlott őrnagyi rangot is. Inkább fölakasztom magam, mintsem azoknál szolgáljak, akik ellen harcoltam - vetett véget felesége állandó unszolásának. Később aztán valaki éles logikával kitalálta, hogy csakis partizánvadász lehetett, mert azok voltak körbezárva a brjanski erdőnél.

Betanított esztergályos lett. Jó melós volt. Gépének tokmánya állandóan forgott, a műszak végeztével a kékes-lilás forgács térdéig ért. Valami azonban nem hagyta nyugton az addig minden mérget magába fojtó, fegyelmezett embert. A normás. Mindig ott állt mögötte, stopperórájával ellenőrizte, hogy mennyivel lehetne még többet termelnie. 1950 decemberében Vogel Gyula megunván a stopperórás, könyökvédős, hivatalnokféle normást, először köhintett, aztán megkérdezte. - Mondja, nincs magának jobb dolga, mint hogy engem bámuljon egész nap?

- Odafigyeljen az elvtárs, mert ha a tokmánykulcsot nem veszi ki, könnyen fejbe vághatja a másik elvtársat, ha a gépet beindítja...

Vogel nem várta meg a mondat végét. Egy jól irányzott mozdulattal nekilökte a normást annak az ablaknak, amely az első emeletről nézett a rozsdás vasaktól tarka gyárudvarra.

A párttitkár irodájában Vogel Gyula idegesen markolászta svájccisapkájának zsíros szélét. Ahogy az íróasztal mögött ülő, kopasz, hízásnak indult férfira és a feje fölötti Rákosi Mátyás képre pillantott, meglepő hasonlóságot vélt fölfedezni a két arc között. Ettől aztán jobb kedve lett, majdnem elmosolyodott.

- Lábtörés. Enyhe agyrázkódás. Orrnyereg-repedés - mondta komoran a párttitkár, fölkapva fejét az orvosi lelet tanulmányozásából. - Szépen vagyunk Vogel elvtárs! Ennyi erővel megtámadhat engem is!! Figyel maga egyáltalán!? - kiabálta, de el is csuklott a hangja, ahogy az elbáméskodó Vogel megbillent és feléje lépett, a félig már kihúzott középső fiók papírhalmából előrántotta revolverét.

Vogel az asztalra támaszkodott.

- Na! Mi lesz? Lőjön az elvtárs! Azt hiszi, megijedek a koszos pisztolyától? Végigharcoltam a Dont! A brjanski erdőt! Buda ostromát! - Teljes erejéből szorította a fegyvert görcsösen markoló párttitkár csuklóját. - Hol volt maga negyvenötben? Pincékben bujkáltál, mi!? Te!! - Nem is nézte, hová üt. A revolver nagyot koppant a padlón. Vogel egy fotelba rogyott.

- Menj! Na, menj már... látogasd meg az anyádat... ha van egyáltalán... és... és bocsáss meg nekik... gyerekek még... - régről ismerős szavak zsongtak a fejében. A nyilaspárancsnok arcára már nem emlékezett.

- Anyám! Anyukám! - Sírt. Eszméletlenül fekvő édesanyját látta maga előtt. Az orvos utolsó szavait is hallotta. - Minden ér megpattant a testében. A szívkoszorúerek fölmondták a szolgálatot. Minden pillanatban beállhat az agyembólia...

Vogel súlyos incidensét a párttitkárral sosem felejtették el. Háromesztendős recski raboskodása után sem.

1956 után Débold Henrik harmincöt éves fejjel kitanulta az optikusságot. Örökre elment a kedve a kereskedéstől. A Gamma Művekben helyezkedett el, de kitalált nyílasságáért többé nem léphetett előre.

Vogel Gyula a Láng Gépgyárban tanulta meg a lakatos-szakma minden eltanulható fortélyát. Ebből a gyárból nyugdíjazták.

Débold közben elvált, így megszakadt a kapcsolatuk egészen addig, amíg 1979-ben, miután Vogel Gyula még nem egészen egy évet eltöltött a nyugdíjban és a saját maga fabrikálta vitorlášhajói közt üldögélt a konyhában, hirtelen rosszul lett. Erős ingerek készítették, hogy vécére menjen. Kiment, de csak ült, letolt nadrággal, maga elé nézve. Utoljára még rágyújtott. A cigarettafüst is más ízű volt, mint azelőtt.

Másnap már az intenzív osztályon feküdt, eszméletlenül. Ágyánál Débold Henrik állt, s nagyujja körmét a középső ujjával pattogtatva, pislogás nélkül nézte, már legalább negyed-órája bámulta a mozdulatlanul fekvő, hatalmas termetű férfit. A gyógyszereszagú kórházi csöndben alig hallotta a halk szuszogást. Lábai lassan elgémberedtek, s nyelni sem tudott már; szájában összegyűlt a nyál.

A folyosón a főorvos közeledett.

- Doktor úr, mit gondol... - kezdte gépiesen.

- Nézze, kérem... szinte valamennyi ér megpattant a szervezetében. Ráadásul angina pectorisa van, és bármikor beállhat az agyembólia...

Nem volt ott barátja temetésén. Sosem nézett meg halottat. Szerette megtartani emlékezetében az élő. Talán ezért nem volt igazi katona. A háborúban egyenruhájában feszítve is civil volt.

Négy kántor énekelt, mennyországig röpítő hangon. Az urnát gyereksírra emlékeztető gödörbe helyezték az egyenruhás alakok, a sírásók utolsó mozdulatával. A hó befödte a környező sírokat. A földhányás körül toporgók némelyike fejcsóválva az óráját nézte.

Senki sem figyelt föl, hogy egy kutya ténfereg körülöttük, s halkan nyüszít. Ennek megvolt mind a négy lába, de sovány volt, s úgy remegett, mintha rázták volna. Talán meg akart valamit köszönni.

Kiáltás

Kora reggel a munkába sietők léptei alatt elszürkültek az utcakövek a szomorúságtól.

Az aládúcolt családi ház a kórház mögött, az évszázados fák mögül nézett lepattogzott festékű ablakkereteivel a piszkos, átláthatatlanná vált ablaküvegeivel a sziporkázóan fehérre meszelt hullaházra. Gyötrő éjszakái voltak emiatt Zolinak. Néha vergődve fölördített, álmai gyilkos kezekként fonódtak lelkére. Ilyenkor apja, Galáncsai Gáspár fölugrott ágyából, és önhergelő haraggal kiabált a gyerekekre.

- Aludj! Megállj csak, átviszlek én egyszer oda, s kétszer is ráfordítom a kulcsot! - mutatott a hullaház felé. - Nemsokára úgyszint oda kerülsz te is, mert agyonváglok, mielőtt a sírba vinnél! Fordulj a fal felé és aludj! Még egyszer...

- Hát ez teljesen hülye! - szipogta alig hallhatóan Zoli a paplan alá bújva. - Jó neki. Ő vissza tudja adni azokat a pofonokat, amit odaát adnak... hm... csak nőjek meg... magam mosom föl a hullakamrát... férfi leszek, annyi szent... velem nem lehet majd kukoricázni! Mintha éteres vattát nyomtak volna az orra alá, lezuhant egy másik világba, talán a pokolba, a hullakamra méreggel, piszokkal telítődött csemperései közé, vagy a mennyországba, s onnan vissza a földre, az aládúcolt kicsiny családi házba, apjával farkasszemet nézve. Gyereklelke remegett.

Másnap kristályosan csillogott a frissen esett hó, s a szem lassan zsibbadni kezdett a fehérségtől. Bántotta a hirtelen támadt fény az éppen ébredő fiút. Megbillent a paplan, és nagyot nyújtózva, fázósan dugta ki végtagjait a huzatos levegőben.

- Már egy fél órája csörgött az óra! Süket a fiatalúr? - rontott be apja, s már föl is emelte a kezét.

- Nem hallottam, apu kérem... - hebegte a megszeppent fiú.

- Majd én kimosom a füledet! - köpte ki vadul a szavakat az apja. - Szíjat hasítok a hátadból, te istenátka!

A fiú minden ízében reszketett. Melléből furcsa fájdalom tört utat magának torka felé. Már el is képzelte, ahogy apja valami üvegmosóhoz hasonló erős szálú körkefével beletúr fülébe. Szerencsére belépett édesanyja és magához ölelte az ijedségtől megizzadt kisfiút. A férfi egyre csak dühöngött, mindenáron ki akarta tépni áldozatát a védőszárnyak alól.

Később csilingelni kezdtek a kanalak, egymáshoz ütődtek a kockacukrok, jóízű tejeskávé gőzölgött a megterített asztalon. Reggeli után elmosogatott. Föloldozást persze ez sem hozott. Kinyitotta a csapot. A zománcatlan falikút alig győzte nyelni a nagy erővel zuhogó vizet.

Hadd higgyék, dolgozik.

A szobaajtóhoz osont. A lakás nagyszobáját a háborúban lóistállónak használták, a topogó paták és a maró lóhúgy kikezdték a padlót, a stafnik elrohadtak, s a közöttük föltöltött homok alaposan megsüllyedt. Néhány évvel ezelőtt a lakásban tartott kedvencke, a 60-70 dekát alig nyomó japán kakas peckes lépteit alatt is megreccsent az előregeedett deszkasor; hát még a bármily óvatosan settenkedő Zoli vaspatkós cipőit alatt!

A fojtott szitkozódás mondatfoslányai kisurrantak a megvetemedett ajtó rései közt, s mint a vércse a ténfergő kiscsirkékre, lecsapott a padlónyikorgásra. - Tudod, mi lettél volna nélkülem? Ha én nem vagyok... majdnem ránk dőlt ez a ház! Szép kis örökség! Ágaitól lecsupaszított erdő a szobába telepítve! - az asszony belevörösödött a ráolvasásba.

- Hagyd abba! Nagyon szépen megkérlek, hagyd abba! - Galáncsai pattogó, vezénylőtiszti hangja sziszegéssé csillapult, de ijesztőbb volt, mint valaha. Dermesztő, gúnyos tónusba csapott át, s bármikor gyilkos fegyverré!

- A kocsit is én hoztam a házhoz! Már a végéig sem tudsz kimenni nélküle!

- Hagyd abba! Nem unod még?! - a férfi fölállt, s megindult az ajtó felé. Zoli hátralépett ijedtében. - Add ide a kocsikulcsokat! Belemegyek az első fába! Mi lesz!? Add ide azokat a kibaszott kulcsokat!! - Galáncsainé, mintha megszeppent volna. Aztán visszanyerte hidegvérét.

- Mit akarsz? Összetörni a kocsit? Ugorj a HÉV alá!

- A kulcsokat!! - Zoli bekukkantott a huzattól beljebb lökődött ajtón. Szülei birkóztak. Apja görcsösen szorította az asszony kitépett hajából összeállott csomót. Azután leroskadt egy fotelba, szája remegni kezdett, falfehér volt. Galáncsainé a tükör előtt állt, kifésülte a haját, s remegő kézzel kirúszosztta a száját.

- Te... te... - férje felé köpött -, te, tudod mi vagy te? Vizesnyolcas!

Zoli visszarohant a konyhába.

Elzárta a csapot. A víz szörcsögve, mint a fuldokló, örvénylett lefelé a rozsdás lyukakon. A fiú egy dohos ronggyal készült föltörölni a konyhát, majd fölötölt benne a szó: vizesnyolcas. Egy bögrébe vizet töltött, s szétlocsolta a konyhakövön, nyolcasokat rajzolva, kicsiket, majd egyre nagyobbakat. A lerakódott zsír cseppekké gurította a vizet, s a számok fölismerhetetlenné váltak.

Odakint az udvaron megindult az élet. - A nyúlketrecben Zoli Vadasnak becézett nyula dugta ki a rácson örökké mozgó orrát. Zoli két kézzel tömte a füvet az etető rácsai közé. Száraz kenyeret is adott, hogy elősegítse egyetlen társa emésztését.

Vasárnap volt.

Egy keveset tanult - mindig ez a szó illet iskolai teendőire -, aztán ki a biciklivel az útra, nagy erővel a pocsolyákba, be az árokba, ki az árokból, aztán usgyi haza uzsonnára, majd ismét tanult egy keveset. Mindig meg volt a böjtje a hanyagságnak. A sok elégtelen. Ilyenkor azt hazudta, hogy beszédtek az ellenőrzőket, s az Isten se tudja, mikor fogják kiosztani ismét.

Az otthon ajtaja résnyire nyílt, halk zene szűrődött ki a szobából. A hangokkal együtt halvány cigarettafüst is imbolygott ide-oda, Zoli beleszimatolt a levegőbe és érezte apja kedvenc cigarettájának, a Tervnek kesernyés illatát.

A konyha kísérteties csöndje és a megdermedt levegő megállásra készítette. Mutatóujjával lágyan megbökte az üvegezett ajtót, s előrehajolva belesett. A látványtól először olyan érzése támadt, mintha mikor a villamos levágja az ember lábát. Először nem érez semmit, de egész teste görcsösen szorong. A vér sem robban ki ilyenkor a kettévágott erekből. Aztán hirtelen megindul a vérzés, tudatosodik a fájdalom, az amputáció ténye. Anyja kezében hátsó lábánál fogva Vadas élettelen teste lógott. Elvágott nyakából már csak csöpögött a vér a vízcsapba. A halálban magára hagyott szörzet saját kedvére borzolódt.

Az anya dühösen fölkiáltott, mikor a fiút észrevette.

- Nem mész ki innen?! - Zoli előtt homályos lett a konyha, anyja gőztől és fölindultságtól kipirult arca, s leeresztett jobb kezében a meg-megvillanó, vértől maszatos konyhakés.

Bevágta maga mögött az ajtót, fölugrott a biciklire és kihajtott az útra. Az asszony még matatott egy darabig, leoldotta kötétyét, majd benyitott a szobába és megbökte a békésen cigarettázó férfit. - Gyerünk Zoli után! Még csinál valamit az a gyerek.

Autóba ültek. Ropogtak a kavicsok, ahogy kikanyarodott az agyonhasznált Škoda Oktávia az udvarból.

Az út szélén egy rendőrautó kék villogója forgott körbe-körbe, s az egyenruhások izgatott emberek kis csoportját próbálták szétoszlatni.

A bukkanóban eddig rejtve maradt mentőautó szirénázva húzott el mellettük. Galáncsai kiugrott a kocsiból, s nagyot nyelt, amikor meglátta az árok mélyén az eldeformálódott kerékpárt. Fia matricái voltak csak sértetlenek. Föltépte a kocsi ajtaját, indított és gázt adott. A keramittal kirakott út sárgán csillogott a szemerkélő esőben.

Nem szóltak egymáshoz semmit. A két megfontolt, máskor oly okos felnőtt értetlenül bámulta az ablaktörlő monoton ingaütemeit.

Dróthálót tartó betonoszlop csapódott tekintetükbe. Az ablaktörlő még egy utolsó utat megtett az ütközés után, de a bezúzott üveg megmaradt darabjaiban fönnakadt.

Zoli bal karja fölkötvé fehérlett a kemény gipszben. Ideiglenesen tolokocsival járt-kelt, mert mindkét lába ágyékaig gipszet kapott, s a mindig rohangászó gyerek mozdulatlanságra volt ítélve.

A fiatal ápolónő betolta Zolit a temetőkapun. Elhamvasztott szülei két urnában pihentek a ravatalon. A gyerek nem értett semmit. Az ápolónő felé fordult. - Nem értem az apámat! Miért nem ültél vissza azoknak, akik odaát laknak a hullaházban? Pedig anyu mindig azt mondta: erős ember az apád!

- És anyukád? Szeretted az anyukádat? - kérdezte a nő.

- Megölte a kisnyulamat!

Lázcsillapító

„Jó reggelt, elvtársak, ébresztő föl!” csattan a vezényszó, és fölnyílnak a szemek, K. is fölnéz, egyenesen a százwattos izzó hidegen metsző fényébe, és nem tudja hol van, nem tudja, mi ez a hajnali füledt mocorgás, ahogyan elfelejtenek nyújtózkodni a társak, és hol van már a haja, milyen kicsinek, szinte tojás nagyságúnak érzi a fejét; lenéz, az ágy mellett a stokin egymásra hajigált kekiszín ruhák, s a derékszík, mint szétlapított fejű kígyó, tekeredik és lecsusszan, le a linóleumra, és elterül. „Édes Istenem”, sóhajt K. és káromkodik, na nem úgy, ahogy azok az igazi férfiak a kocsmák sötét és dohányfüstös mélyén. Nem úgy. Inkább kislányosan, olyan ejnye-ejnyéket dörmög az orra alatt nehogy meghallják, gyerek ő még, egészen kicsiny, épp a napokban kászálódott ki a bölcsőből; „apuka, hol vagy apuka, segíts, mert belehalok”.

„Öltözködni, reggeli torna trikóban!”

Odakint szakad a hó, a szél fölkaparja, örvénylik minden, mintha valami hófehér ringlispílen röpülne! Fázik. Sötétség. Hajnali négy óra. Futnak, mint a terelt csorda, „gyorsabban”, üvölt egy fickó állig begombolkozva, „kártyáznak ott hátul, vagy mi az úristenért maradnak le folyton”, dehogy marad ő le, majd ő megmutatja! Nem hoz szégyent az ősz apjára, különben is kinevetné, bekapja hát kékülő ujjait, és fut, és csúszkál, fölbukik de tovább, tovább. Kapkodja a levegőt, már szinte fáj. Zsebkendőt kotorász elő zubbonya zsebéből, futás közben háromszögletűre hajtogatja, szája elé köti. Most meg úgy fest, mint... „na, maga ott! Betyár maga, vagy mi a rosseb?” „Neeem...”, lihegi, „Neeem... én, csak a torkom...” „Levenni, mert megfosatom!” Nem. Azért sem. A torka. Mi lesz a torkával? Elvegyül a futók között, föl-szabadultan rohan, mindenkit lehang, s már ott görnyed térdére támaszkodva a körletajtóban, a zsebkendőt villámgyorsan nadrágzsebébe tűrve.

Jó fiú az örvezető. Mintha értené K. szavait. Pedig ez a beszéd nem magyar, még csak nem is finnugor, angol meg pláne nem. Amolyan sajátos nyelv, amit csak K. ért, meg még néhányan a *gyerekek* közül. Rendes srác ez az örvezető. Vékony fiú, alacsonyabb K.-nál vagy fél fejjel, semmi primitív brutalizmus. Bajusza sincs odanőve az orra alá, mint a férfiaknak általában. Csak úgy kapaszkodik. Kétségbeesve, szálanként.

K. Harminckilenc nyolc fokos lázzal fekszik. Izzad és álmodik. Kúszik a hóban, kopasz bokrok csapódnak szemébe, vérzik az arca, szájában géppisztolycső. Fölriad, a többiek ütemre szuszognak, csak az örvezető nem alszik még. Olvas; zseblámpakörtényi fénynél.

„Földörzsölte, mi?” Az eü. katona lerázza a hőmérőt.

A század zihálva kapaszkodik a domb déli lejtőjén. K. belemarkol a hóba. Hóna alá nyúlnak. Térdre roskad, arccal a hóra esik. Alhadnagy lép mellé, bakancsa orrával megböki deréktáján. „Föllátni, anyámasszony katonája!” K. nyöszörög, arcát előnti a veríték, szája cserepes. „Jelentem, lázas vagyok.” A tiszt lehajol, megérinti K. homlokát. „Ki az úristen vizsgálta meg? Ember, maga tényleg lázas! Vissza bír menni egyedül?” K. bólint. Négykézlábra áll, teste egyetlen nagy lüktetés. „Na jó.” Az alhadnagy legyint. „Adok maga mellé két katonát.” Többen sziszegnek, kacsintgatnak, hogy engem, öreg, engem válassz! K. nem választhat. Két testes fiút léptetnek ki a sorból. Fölkapják, viszik. K. a völgyből visszanéz. A század mintha Mozart Requiem-jének Lacrimosa tételére hullámszana.

„Kettőt hatóránként” sziszegi az eü. katona. „Ebből meg háromszor egyet. Ezért még meg-kúszatlak, te szemét!”

K. nagyot izzad a vastag takarók alatt. Félálomban suttog. „Babits” Ezt nyögi folyton, az őrző ránéz, nem érti; mit akar Babitscsal? Persze, lázas szegény. K. belekapaszkodik az őrző egy szem csillaggal díszített gallérjába. „Hozz nekem Babitsot. Jó? Megkérlek... nagyon szépen kérlek... verseket.” Az őrző bólint, és megsimogatja K. lüktető halántékát és pirosan izzó fülét. „Oké fiú! Hozom. Éjfél van eltávoztam.”

K. mélyen alszik, álom nélkül és örökkévalóságnyi. Fölgyulladnak a kinti fények, amikor fölébred. Az ablak mellett fekszik az emeletes ágyon, ha kinyújtja a kezét, megérinthetné a függöny koszos, felső fodrait, de a karnist már nem érné el. Oly nehéz minden lélegzetvétele, mintha gőzfürdőben gubbasztana, immár órák hosszat.

Elbóbiskol. Tompa bökést érez az oldalán. Az őrző bajusza feketélik a függönyszűrte, higanygőzös fényben. K. oldalt fordul, úgy suttogja. „Nem hoztál, mi? Miért nem hoztál?” Az őrző mosolyog, s K. orra alá dugja a vaskos könyvet. K. boldog, kinyújtja a szőrtelen-ségtől még fehérebb kezét az őrző felé, de az törülközőt csavarint a nyaka köré és kisiet a körletből. K. mohón lapozza a könyvet, úgy érzi, nyakához keresztbe ejtett gyertyák tapadnak, kicsit mintha könnyebben lélegezne, szinte tapintja a betűket, mint a vakolvasó; rácsukja mutatoujjára a könyvet, szabad kezével sután tömködi a tablettákat a matracán szabálytalanul rajzolódó szakadásba.

Szorgoskodó ujjából az eü. katona szorítása préseli ki a vért. „Szóval nincs szükségünk a tablettákra? Olvasgatni persze nem vagyunk betegek?” K. tudja, hogy a verseskönyvet csak a leszerelése napján fogja visszakapni, ha egyáltalán meglesz még, a több mint hétszáz nap elmúltával is. „Nincs szükségem semmire!” kiált föl K., de remegő hangja elárulja, hogy fél. „Különben is, lehet egy könyv fontosabb, mint a gyógyszer?”

Éjjeli kihallgatás

- Baj van! - az ügyeletes megérinti a tizedes vállát. - Hív a százados.

- Éjjel?

- Tramontini nem jött vissza még.

- Na és?

- Állítólag motorral karambolozott.

- Motorral?

- Igen. Részegen.

Szótlanul szalad lefelé a lépcsőn a két katona. A századparancsnoki szobából halvány fénycsík mászik a szemközti falra. Vastag cigarettafüst csapódik a tizedes orrába. Kopog. A százados hátratett kézzel sétál. Néha megbillen, megkapaszkodik az asztal szélében. Elnyomja a csikket az agyoncsiszolt üveg hamutálban. Nagy hasa remeg a köhögéstől. A tizedes megáll az ajtóban. - Kérek engedélyt...

- Üljön le! - a százados hangja fenyegetően rekedt. - Gyújtson rá!

- Jelentem, nem dohányzom.

- Rágyújtani!

A tizedes sután szorítja ujjai közé az odalökött cigarettát. A füstöt köhögve köpködi.

- Meddig van ma kimaradás?
 - Jelentem, éjfélig.
 - Fél három - a százados lecsatolja karóráját, és az asztalra hajítja.
 - Értettem.
 - Tramontini honvéd külön parancsot kapott?
 - Jelentem, nem.
 - Akkor hol van? - teljes erőből az asztalra csap. - Hol az úristenben van?
 - Jelentem, nem...
 - Majd én megmondom! Motorozik! Száguld! Tramontini honvéd motorkerékpárt lopott! Részeg. Talán már fölsavarodott...
 - A Kacsa? - a tizedes fölugrik, hátralép.
 - Kuss! Leülni! ...Kacsa?
 - Jelentem, a Tramontini honvéd... - a tizedes torkában gombóc.
 - Kacsa!? Barmok! - a századosból dől a borszag.
 - Kérek engedélyt... a csikket... - a tizedes remegő kézzel a hamutál felé nyúl. A százados, mintha véletlenül tenné, lesodorja az asztalról a súlyos üvegtárgyat. A szétszóródott csikkekre rászáll a hamu.
 - Összeszedni!
 - Szolgálat!
 - Magának mondtam!
 - Jelentem, tizedes vagyok. Szakaszparancsnok-helyettes.
 - Maga tizedes!? Én meg százados vagyok! Álljon vigyázzba, ha velem beszél! - az ügyeletes belép a szobába. Feszesen tiszteleg. Engedélyt kér. Összeszedi a csikkeket. A hamutálat visszateszi az asztalra. Engedélyt kér. Távozik. A tizedes minden erejét összeszedi.
 - Nem hiszem, hogy Tramontini motort lopott.
 - Úgy? Nem hiszi!? Tramontini hat évet ült.
 - Most katona.
 - Kutyából nem lesz szalonna. Ne prédikáljon, tizedes!
 - Értettem!
 - Bűnöző! Érti?
 - Katona!
 - Ne kiabáljon, hé! Mit képzelsz maga?
- A tizedes agyán átvillan a szolgálati szabályzat kitétele az önözést illetőleg. Majdnem kimondja. A százados revolvert húz elő pisztolytáskájából, majd leveszi antant- és derékszíját.
- Ragyogjon a pisztoly, mint a Salamon töke! - a tizedes szétszedi a fegyvert. Tudja, nem szólhat az ügyeletnek. Honvéd nem tisztíthat tiszti revolvert. Műszerolajat csöpögtet egy hófehér vászondarabkára. Az asztalon heverő karórára néz. Mindjárt három óra!
 - Fura fickó maga, tizedes.

- Értettem.
- Embernek lát minden állatot?
- Jelentem...
- Kienged egy bűnözőt?
- Jelentem, a fegyver... megtisztítottam.
- Kérdeztem valamit!
- Értettem!
- Maga katona? Maga egy szar!
- Értettem! Kérek engedélyt távozni.

A százados lerogy egy székre. Lábát kinyújtja. Rágyújt. A tizedes alig észrevehetőleg az ajtófélfának dől. A százados ingujjával megtörli izzadt homlokát.

- Maga ébreszt.
- Értettem.
- Pontban ötkor.
- Értettem!
- Távozzhat.

A tizedes kettesével veszi a lépcsőket. Kifulladásra ér a körletbe. Katonái szuszogása megnyugtatja. Villanyt gyújt a fürdőben. Csótányok százai futnak szét. Fogkeféjén még marad egy. Kényelmesen sétál, csápjait nyújtogatva. A tizedes összerázkódik, beleköp a mosdóba. Vízet ereszt rá. Lefekszik. A százados jár a fejében. Szeme lassan megszokja a sötétséget. Oldalt fordul. Tramontini, a Kacsa nyitott szájjal alszik az ablak alatti ágyban. A tizedes fölkönyökölt. - Kacsa - súgja. - Kacsa! - a katona nem mozdul. - Örület - sóhajt a tizedes, és magára húzza a takarót.

Reggel öt óra.

A tizedes belép a százados hálósobájába. Mutatóujjával megböki a hasát. Horkantás. A tiszt megfordul, tovább alszik. Reccsen az ágydeszka.

- Százados elvtárs... - az alvó fölé hajol - öt óra... - horkantás. A százados nem mozdul. A tizedes újra megböki. - Öt óra! - emeli föl a hangját. A százados hirtelen fölül, szeme máris nyitva, nem ásít.
- Mit akar? Már megint maga?!
- Jelentem, öt óra.
- És?
- Ébresztőt kért.
- Mért nem az ügyeletes ébreszt?
- Jelentem, a százados elvtárs rendelte el, hogy én...
- Tramontini honvéd?
- Alszik.
- Szép kis alak! Bűnöző... Fura fickó maga, tizedes. Távozzhat.

Lenyelt fogak

Szanaszét heverték az öregbítésre szánt öntvények a rámpán.

Volt, amelyik évek óta itt csövezik hajléktalanul, belesüppedve a földbe.

Sokszor fölmásztunk rájuk, még a középiskolás évek alatt, s a hatalmas öntöttvasak fedezékében adtuk kézről kézre a cigarettát. A műhelyablakból, amely mögött dolgoztam, be lehetett látni az egész rámpát. Sokszor elbámészkodtam a satupadra támaszkodva, aztán, ahogy belépett a főnök, gyorsan úgy tettem, mintha dolgoznék, és lázas igyekezettel reszeltem egy darab vasat, melynek semmiféle funkciója nem volt.

Színésznek készültem. Színész akartam lenni. Mindenáron. Szünet nélkül dúdoltam a Seress Rezső-, Fényes Szabolcs- és Zerkovitz-dalokat. Míg a többiek reggeliztek, én táncoltam, konferanszié voltam, verset szavaltam. - Ez munkahely, nem cirkusz! - kaptam meg nem is egyszer. Hát igen. Munkám hagyott némi kívánnivalót maga után. A derékszög nálam nyolcvan fok körül volt, a tizedmilliméteres pontosság nem volt ismeretes munkadarabjaimon. A többiek úgy voltak velem, mint király a bolondjával: ha megunták hülyéskedésemet, elzavartak. Őket is bántotta, hogy nem sokat dolgozom, s ráadásul mindezt nyíltan, ahelyett hogy beülnék a vécébe, s elkussolnék a munkaidő végéig.

Néha kiküldtek külső javításra, s mint az igazi lakatosmester, egy jókora pléhtáskába pakoltam a kulcsokat, hidegvágókat, kalapácsot és egy adag géptörő rongyot. Kiérve, mint egy szakképzett mackós fülemet a gép oldalára tapasztva fejemet ráztam. - Be kell szállítani. Úgy látszik, valami eltörött benne.

A gépkezelő persze nem örült túlságosan, indítványom százalécsökkenést jelentett. De én voltam a szerelő, s nem engedtem egy jottányit sem. Mikor aztán odabent a műhelyben kiderült, hogy csak egy csavart kellett volna meghúzni, már jelezték, melyik emeleten kapom meg a munkakönyvemet.

Szerettek? Irigyelni nem irigyeltek, pénzem is a legkevesebb volt. Jutalomosztáskor annyit kaptam, mint amennyi borralalót egy tisztességes ember ad a pincérnek. Rettenetesen fáj, hogy reggel hatkor már a munkapadnál kellett jelentkeznem, aztán elkezdődött a roham, az óriási gépek elleni csata.

Csupa olaj volt mindegyikünk, bakancsunk csak úgy cuppogott a zsírtól minden lépésnél. Az üzemekben nem volt fűtés, csak a föliztított vas adott némi meleget és fényt. A tüzes vastuskók mindegyikébe henger alakú vastüskét vertek, s elkezdtek nyújtani addig, amíg tíztizenkét méteres vörös csőkígyók nem keletkeztek belőlük. A Pilger- és Mannesmann-sorok ontották magukból a különféle átmérőjű csöveket, melyek csőleszúrógépekbe kerültek, ahol megszabadultak sorjás, idomtalan végeiktől.

Ezeket a roppant gépeket javítottuk, sokszor meg sem várva, míg kihűlnek. Néha ráégett a védőkesztyű a hengerekre. A hajam vállamat súrolta, szóltak is emiatt, hogy legyen már eszem, tegyek föl legalább egy „svájcisapkát”, de én annál hiúbb voltam; meg is fizettem az árát tisztességesen: Jimi Hendrix-i hajamban egyszer tüzet fogott a szikra, szerencsémre időben észrevéve két kézzel ütöttem a fejemet, s távolból szemlélők könnyen azt hitték, hogy megbolondultam. Aztán a Weisz Manfréd-korabeli asztali fűrógép tokmánya kapta el a fejem tetejét, s én szabályosan, ahogyan az a csibészek és vagányok nagykönyvében írva van, lefejeltem. Talán meg is nyúzta volna fejemet a megsértett gép, de sikerült idejében lerúgnom az oldalán lévő kapcsolót, s így megszabadultam a véres indiánbosszútól, a skalpolástól.

Ráadásul rövidlátó voltam, szemüveget szintén hiúsági okokból nem viseltem. Nem állt valami jól a szénám, de kirúgni nem akartak, mert szükség volt elméleti tudásomra, mit e tárgyból jó érettségi bizonyítványom szavatolt.

Meg is nyertem az elméleti vetélkedőket sorban. S már akkor télen elkezdtem készülni titokban a legnagyobb versenyre, a trösztí szintűre, amit nem tudhattam, milyen tragédiát okoz(?) De hát ha az ember tudná előre, mi is vár rá tulajdonképpen, nem valószínű, hogy belevágna abba a bukásveszélyes és mégis gyönyörű üzletbe, amit úgy hívnak: élet.

Sokféle pozícióban el tudtak képzelni akkor. Lehettem volna gyakornok újságíró az üzemi lapnál, de valahogyan nem tudtak egyetérteni - *egyéni* - nézeteimmel. Gondolták, lehetnék művezető „iskolázatlanságom” ellenére, de aztán meggondolták, mondván: hogy tudnék irányítani, mikor jómagam irányíthatatlan vagyok. Aztán mondták, majd a honvédségnél embert faragnak belőlem, ott fogok sírni, ahol senki sem lát...

Egy meglehetősen ehetetlen ebéd utáni „ejtőzés” közben új munkatárs érkezett. - Kovács József - nyújtotta kezét mindegyikünknek, s biccentett fejével. Furcsa fiú volt.

Huszonhárom éves, én vagy három évvel fiatalabb. Fekete, dús, göndörbe kunkorodó haja a fülét takarta. Keskeny vállához képest kissé groteszkül hatott a nagy hajtól kétszeresére nőtt feje.

- Már dolgoztam itt évekkal ezelőtt - fordult felém. Nem volt lóvé.

- Eddig hol melóztál? - kérdeztem olyan hangsúllyal, mint mikor az ember nem tudja, mit beszéljen a számára idegennel.

- A papírgyárban voltam mint lakatos. Rohadt egy meló volt, az biztos. De jobb volt a lóvé. Most már kénytelenek itt is megadni azt a pénzt, amit ott kaptam. Talán még rá is tesznek egy pár fillért...

Összenéztem öreg cimborámmal. Mezőhegyi Jancsival, aki apám lehetett volna, ha „az első randevúja sikerül”. Mezőhegyi volt az egyetlen a brigádban, aki áhítattal hallgatta és nézte végig előadásaimat. Oly jólesett, amikor rendszerint ebéd után megkért, szavaljam el neki József Attila valamelyik versét, s én fölváltva hol a *Kései siratót*, hol az *Ódát* mondtam el latinovitsi hanghordozással. Sosem tűnt föl neki, hogy ugyanazt a két verset mondom minduntalan.

- Hajtós krapeknak néz ki ez a Kovács. Nem gondolod? - kérdezte tőlem Mezőhegyi Jancsi.

- Majd leszoktatjuk róla - válaszoltam, de aztán hirtelen vissza szerettem volna szívni, még a végén az én bűnöm lesz, ha ez a Kovács leszokik a munkáról.

Kovács sztahanovista módon dolgozott, teljes bedobással, még otthonról hozott ebédjét is az egyik óriási üllőn fogyasztotta el, görnyedt háttal egy kis sámlin ülve, egyik falatot a másik után letömve a torkán. Az ebédidőt rendszerint pernyi pontossággal betartotta. Reggelenként elsőnek blokkolt azon az undorító órán, melynek csilingelése rám például hátborzongatóan hatott.

Mégis megbarátkoztunk.

- Te Jóska - kérdeztem Kovácstól -, mi lenne, ha holnapra hagynánk ezt a melót? Holnap úgyis szombat, ketten leszünk az egész műhelyben, elbohóckodunk... csak könnyebb...

- Haver, én meg ma megcsinálom ezt a melót... meg aztán marad itt holnapra is, ha jól körülnézel...

- Normális vagy? - kérdeztem fölháborodva - Te *keresed* a munkát?

- A munka az életem. Nem tudok egy helyben ülni és nézni...

- Olvassál... vagy szedjél össze egy jó csajt... mindenesetre engem hagyjál ki ebből a sztahano-
vista játékból, oké? - ingerült arcot vághattam, mert éreztem: előnt a forróság. Kovács
hajthatatlan volt. Hazafelé menet is a gépekről beszélt, hogyan lehetett volna jobban meg-
csinálni, meg hogy milyen olajat használjak legközelebb a hajtómű összeszerelésekor.

A közeli talponállóknak és büféknek mindennapos vendégei voltunk, később hármasban.
Néha hozzánk csapódott Pisa bácsi, aki szánnivalóan húzta lábát maga után, azt a lábát mit
„az ávosok vertek darabokra”, mert följelentette egy szomszéd, hogy látta nála negyvennégy-
ben a nyilaskeresztes igazolványt.

Pisa bácsi nem haragudott ránk, hogy a „t” betűt rendre kihagytuk nevéből, sőt jót mulatott
ezen.

- Amúgy is húgy vagyok a biliben én már, gyerekek! - és kezdte előlről a sokszor elmondott
történetet az ávosokról.

- Azt se tudtam eszik-e vagy isszák a nyilaspártot? Engem meg behívtak ötvenkettőben az
Andrássy út 60-ba, a seggembe egy zabszemet se lehetett dugni. Két évig voltam munka
nélkül. Svarcoltam.

Korsószámra ittuk a sört.

Kovács és a Mezőhegyi Jancsi mint a szivacs szívták magukba a folyékony kenyeret. Én
megteltem egyetlen korsótól, de szégyenben maradok, ha nem nyelek le még kettőt. Így is
megmosolyogtak. - Egy melós tankoljon be legalább ötlet...

- Színész vagyok - válaszoltam remegő önbizalommal.

- Én meg a római pápa! - vihogott egyetlen fogát villogtatva Pisa bácsi.

Alig egy hét múlva megint együtt ültünk, most Pisa bácsi nélkül és az üzemvezetői irodában,
fegyelmi ülésen. A vádlott Mezőhegyi János, a vád egy zavarosan megfogalmazott beköpes
alapján próbált Jánosra rábizonyítani egy sikertelen szexuális kísérletet a takarítónővel.
Engem, meg Kovácsot tanúként idéztek meg, pedig mi akkor hallottunk az egésztől, s nem is
nagyon tartottuk „bűnösnek” Mezőhegyit. Egy, nem sikerült, kettő, kinek mi köze hozzá?

- Munkaidőben, a szellemi fogyatékos takarítónővel folytatott kéjelgés... - hangzott el újra a
vád. A bizonyítékot egy csoportvezető szolgáltatta, aki látta, s mindjárt föl is tűnt neki, hogy a
női véce ajtaja alól négy láb kandikál ki, egy pár negyvenkettes, zsíros bakancs, s egy pár kis-
mamacipő.

- Megpisíltetett a néni! - vetette oda unottan a „vádlott”.

A többi már nem hallottam. Engem kizavartak, oktalan közbeszólásaim miatt. Kovács fél
órával később jött ki.

- Na mi van? - kérdeztem izgatottan.

- Megvonják a nyereségét, a törzsgárdát se kapja meg. Az órabérét egy forinttal csökkentették.
Egyébként a nő jelentette fel.

- A szemét! Még hogy szellemi fogyatékos! - dühömben olyan mozdulatot tettem, mintha
fojtogatnám.

Nyár lett közben. Kovács és én azon gondolkodtunk, hogyan használjuk ki okosan a legszebb évszakot. Sátorat béreltünk, én, erősebb lévén, vállamon cipeltem a nagy háromszemélyes vásznat és a szerelvényeket, Kovács pedig a táskákat hozta. Úgy festettünk, mint két, egységét elvesztett katona.

A balatoni kisváros állomásán átizzadt inggel rogytunk a csomagokra. Aztán elindultunk a kempingtábor felé. Vesszőfutás volt a javából ez a két kilométer a táborig. A forróság puskavesszői kíméletlenül suhogtak a hátunkon. Miután beértünk a táborba, s elintéztük a szükséges beiratkozási dolgokat, s fölvertük a sátorat, tudtukra adták, hogy rossz helyre vertük föl, mert a fölcsapódó hullámok könnyen lerombolhatják, s mindezt akkor közölték velünk, miután a legutolsó cöveket is levertük. Mondanom sem kell, hogy nem láttam a pipától, de fékezve indulataimat, kijelöltem egy félreesőbb helyet, s ott kezdődhetett az építkezés.

Ez sem volt jobb az előzőnél.

A sátor oldala párhuzamos volt a parttal. Az erős szél már aznap este beszakította a gerincet merevítő rúd mentén a vásznat. Akár egy kalandfilmben, mi is ádáz harcot folytattunk az egyre erősödő széllel. Kovács minden erejét összeszedve feszítette, spanolta a karók és a sátor széle közt kopaszodó zsinórokat. Én pedig varrtam. Hol keresztöltéssel, hol összevissza, nem sokat látva a főbejárat felől szűrődő, halvány neonvilágításban. A szél permetszerű vizet fújt szinte a bőrünk alá, a hajunkba; csuromvizesek voltunk a „mentés” végeztével.

Reggel a bódító hőségben tüsszögve ébredtünk. A nap javában benne járt a délelőttben. Fürdőzőktől pezsgett a víz. A stég behajlott a napozók tucatjaitól. Csak mi voltunk hófehérek. Amerre mentünk, éreztük, hogy mosolyognak. Rövid napozás után korogni kezdett a gyomrom, tüsszögésemet az erős napsütés némiképp „kihúzta”.

Elindultunk a kisváros egyetlen vendéglője felé. Pántlikának becézték az ottaniak. Késő estig cigányzene biztosította, hogy az asztal túloldaláról már ne értsem Kovács szavát. Rántott májat rendeltünk, hozzá habos, csapolt sört, s lopva vetettünk pillantásokat a le-lehajolgtató pincéernőkre.

Ebéd után úszni mentünk. Illetve mentem, mert Kovács pár méter után majdnem segítségért kiáltott a derékig érő vízben.

Áldott pihenéssel teltek a napok. A Pántlikában mindennap ugyanaz a pincéernő szolgálta föl az ételt. Szóba elegyedtünk vele:

- Nehéz ez a meló, ugye? Egész nap ez a rohangálás... - kérdeztem némi zavartsággal a hangomban.

- Meg lehet szokni - válaszolta röviden a nő. Sovány volt, talán az arca keltett szimpatikus benyomást.

Asztalunkhoz három lány kéredzkedett. Németül beszéltek. A Pántlika előtt parkoló kis Renault falán ovális matricán „NL” fölirat foszforeszkált, amiből következtettem, hogy a lányok hollandok.

Megböktem Kovácsot.

- Jó csajok mi? Hollandok.

- Tudsz hollandul? - kérdezte ártatlanul buta arccal Kovács.

- Nem hallottad, hogy németül beszélnek?

- Mért, haver, németül tudsz? - ...erre már nem válaszoltam. Aztán valahogy szóba elegyedtünk a lányokkal, mint az már szokás, leírtuk egymás címét, jobb híján a ceh hátuljára, valamit

beszéltem a futball csillagairól, felsoroltam egy csomó várost, hogy tájékozottságomat bizonyítsam előttük, hátha ettől szimpatikusabbá válok; elismerően nyilatkoztam, hogy a világ legnagyobb kikötője Rotterdam maga, ebben a kis Hollandiában. A híres, tengeröblből gáttal leválasztott tó az Ijssel, a szélmalmok és tulipánok tiszta királyságában. Akár egy Grimm-mesében.

Elkísértük őket a nemzetközi táborig, ahol a portás természetesen nem engedett be bennünket, s mi szitkozódva elindultunk hazafelé. Az úton Kovácsot faggattam földrajzi tájékozottsága felől, de miután állította, hogy az NDK fővárosa nem más, mint New York, elment a kedvem a további érdeklődéstől. Mire a táborba érkeztünk, én magam sem voltam tisztában a földrészek hollétét illetően, belső vetítővásznamon Dél-Amerika ismét Nyugat-Afrikához sodródott, a Balaton tengerré terebélyesedett, s a kisváros egyetlen mólója hamburgi szárazdokknak tűnt.

Másnap születésnapom volt.

Szent István, Alkotmányunk, az Új Kenyér napja.

Gyermekkoromban mindig azt hittem, valahányszor megláttam a meg-meglibbenő zászlókat, hogy miattam vannak a házak orrán, az utak fölött.

Jól berúgtunk az ünnepen. Egymást támogatva, szinte gurulva tettük meg az utat a hegyről a kikötőig.

- Utoljára akkor rúgtam be ilyen alaposan - nagyot csuklottam - amikor... tavaly... szilveszterkor... a gyárban... négykézláb dzsaltam a műhelyig... hihhi... szar lehet a kutyának ilyen közel a földhöz.

Kovács beszélni sem tudott.

Csak bólogatott busa fejével.

A táborba érve kissé kijózanodtunk. A sátrunknál álltunk, mikor Kovács hirtelen nyakamhoz kapott, s letépte az ezüstláncon lógó, corpusos ezüstkeresztet. A térdig érő gaz azonnal elnyelte féltve őrzött kincsemet.

Nem tudtam fékezni indulataimat.

Zsebembe nyúltam. Kinyitva húztam elő zsebkésemet.

Feléje szúrtam.

Kovács félreugrott, s kirúgta kezemből a kést.

- Megöllek, te nyomorult!! - ordítottam vérbe borult szemekkel.

Birkózni kezdtünk. Lassan mindegyik sátorban fény gyúlt, s nyaralók gyűrűje vett körül minket. Hadonászó árnyékunk félelmetesen megnőtt, ahogy fölkenődött a sátrak oldalára.

Arra már nem emlékezett egyikünk sem másnap reggel, hogy miként választottak szét bennünket, de mi tiszta fejjel, harag nélkül ébredtünk. Éhesek voltunk. Elmúlt dél, elindultunk a Pántlikába, hogy a reggelit egybekössük az ebéddel.

Itt a pincérnő búcsúzott tőlünk, lejárt az ideje, elmesélte, hogy joghallgató az egyetemen, harmadéves.

Vörösbort rendeltem, megkértem, üljön le asztalunkhoz, töltöttem neki, és kifakadtam. Talán túljátszott keserűséggel adtam elő, hogy a gyárban kell dolgoznom, mikor érzem, hogy színész vagyok, s nem értem, miért nem lehetek az, mikor arra születtem, hogy másokat fölvidítsak,

vagy depresszióba sodorjak, miért nem adják meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami Istené? Kovács persze megjegyezte, „haver, azért te nem vagy császár”, s a joghallgató főlszolgáló hölgy sem nagyon értette, hogy mit akarok. Csak nézett értetlenül. Úgy látszott, mintha valamely más csillagrendszer idepottyant utasát hallgatná, annyira nem érti, mit beszél. Elmondta, hogy munka mellett nagyszerűen marad idő a tanulásra, s hogy bizony évek hosszú gyötrelme végül is meghozza majd a gyümölcsét, csak dolgozni kell, végtelen szorgalommal, éjt nappallá téve...

De mit csináljon a művész?

A született művész? Kinek génjeiben már a szülőszobában ott lappang a „szent örület”?

Erre a szóra, hogy *művész* értetlenül bámultak rám, mindketten. Hiszen egy művész nem dolgozik gyárban! Egy művész nem beszél eltorzult jassznyelven, s legfőképp nem haverkodik a Kovács-félékkel! Ha tudták volna, hogy mindezeknek az ellenkezője ha nem is tény, de valóság...

Megebédeltünk, s elmentünk a városka szélén levő, a tóra néző teraszra, mert ott mindig jó kávéfőztek, s alátét sem kellett. Rágyújtottunk, kortyolgattuk a kávéfőzést. Észrevettem, hogy az alattunk húzódó úton sétál a gyári sátozókölcsönző főnöke, s „új” menyasszonya, a vasorrú bábára inkább hasonlító özv. Herrerné. Lekiabáltam nekik, hogy legyenek a vendégeink. Rendeltem még két kávéfőzést, egy kólát, sört.

- Na, hogy telnek a napok? - kérdezte álérdeklődéssel a férfi.

- Vidáman. Isteni ez a pihenés. A koszos gyár után - válaszoltam érdektelenül. Özv. Herrerné a férfi felé fordult, s úgy beszélt hozzám, mintha nem tartozna rá, amit mond, pedig nagyon is rá tartozott.

- Borzalmas ez az egész. Így elintézni azt az életerős embert!

- Hát igen... Iszonyú munkát végzett az az asszony.

- Mi történt? Kicsoda... mit csinált? - kérdeztem egészen közel hajolva hozzájuk.

- Ja, te még nem is hallottad? - kezdett hozzám a férfi, mintha viccet mesélne. - Meghalt a Mezőhegyi Jancsi. Biztos ismered, ott dolgozott...

- Haverom volt!! - fölugrottam, s megráztam a férfi gallérját. Aztán bocsánatot kértem.

- Meggyilkolták... - sóhajtott Herrerné. - Az élettársa és a mostohafia.

- Be volt rúgva, akkor este - folytatta az ijedtség után magához tért férfi. - Már aludt, amikor az asszony és a fiú levették a tüzről a lobogó vizet. Leöntötték az alvó Jánost.

- Mi? - kérdeztem sápadtan. Nem jött ki más szó a torkomon.

- Úgy, ahogy mondom! Leöntötték! Aztán az asszony, a biztonság kedvéért, átvágta a torkát a konyhakéssel... borzasztó.

- De miért? Józsi, mit szólsz ehhez? - Kovács maga elé meredt, szótlanul ült. Csak annyit mondott, amolyan népi bölcsességgel, hogy „Isten nem ver bottal”. Tudtuk mindketten, hogy verte az élettársát és a mostohafiát, ha ivott. De ilyen kegyetlenül meggyilkolni...

Két nap múlva megint a gyárban voltunk. Mezőhegyi Jancsi satupadját fekete vászon takarta, rajta pár szál sovány virág emlékezett. Döbbszent néztük. Éreztem, égnek a szemem. Aztán sírtam, ott, a satupad szélén, ahol mindenki látott. De nem szégyelltem magam.

Fájt, hogy Jancsi nincs többé.

És mintha mi sem történt volna.

Újra jártuk a sorokat, javítottunk, persze leginkább Kovács, mert én nem értettem hozzá úgy istenigazából. Ahhoz, hogy a főiskolára kerüljek, szükség lett volna a gyár javaslatára. De hol kell egy csőgyárnak színész. Még a gondolata is nevetséges. Ki kell hát lépni! - mondaná az olvasó. Csakhogy a gyár olyan elektromágnes, amely csak magához szippant, s aztán szinte lehetetlen kikapcsolni a benne folyó áramot, hogy a mágnesesség megszűnjék. Bármilyen nevetséges, a satupadot megszereti az ember, szívéhez nőnek a szerszámai, és csak az üzemben lehet igazán jól falatozni, a gépek zajában, az olaj- és petróleumszagban. Jót harapni az újhagymából, olcsó kolbászt és friss zsemlecipőt utánaküldeni, meginni egy liter hideg tejet... az ám az igazi!

No, de egyszer csak el kell hagyni a gyárat, ha az ember úgy érzi, *igazából* színész... Később ezen nem kellett sokat töprengenem. Magától hozták meg döntésem az események. Nem is lehetett más választásom.

*

Általában azonos időben mostunk kezét.

Hosszú, barna haja a vállán pihent.

Erős testalkatú fickó volt. Hülyeség, de az Ajax akkori sztárjára, a balhátvédre, Krolra hasonlított. Föltétlenül meg akartam ismerni. Az egész úgy kezdődött, s majd a végén látni fogják, úgy is fejeződött be kapcsolatunk, mint egy áldozattani, pszichológiai tanulmány, vagy kísérlet. Az áldozat kiválasztotta a tettest, olyan marhaság által sugallva, hogy valaki hasonlít valakire, akiért az ember rajong és tisztel. Pedig sose beszélt vele. Nem tudott róla szinte semmit. Csak a tévében láthatta olykor.

Ez a fiú ráadásul utálta a focit.

Akkor minek tovább foglalkozni vele? Nem tudtam, s ma sem tudom.

A várt szakmai vetélkedőt végre meghirdették. Elindultam. Megnyertem. Egyenlőtlen volt a küzdelem, hiszen egyedül nekem volt érettségim a versenybírárság tagjainak kivételével. Az első három helyezett indult a *tröshti vetélkedőn*. Ez már komolyabb volt. Mintegy negyvenezer munkás legjobbjai vettek részt ezen a versenyen. Ez sem okozott különösebb gondot; föl kellett rajzolnom a vas-szén ötvözetek állapotábráját, meghatározni a szekunder cementit helyét és hűlési folyamatát. Aztán beszélnem kellett a testek sűrűlódásáról, a száraz-, fél-folyadék-, s végül a tisztafolyadék-sűrűlódásról. Rajzzal támasztottam alá válaszomat, sikerrel. Harmadmagammal szereztük meg az első helyet.

De nem hinném, hogy ez lett volna az *ok*.

A hosszú hajú fiú melleleg a gyár alapszervezeti titkára volt. Két haverja is hozzánk csapódott, s így négyesben sétálgattunk a gyáróriás utcáin, távol a műhelytől, nehogy egyetlen főnök is megláthasson bennünket.

Kezdetben jól ment minden.

Aztán gyűlölni kezdtek.

Többet tudtam náluk. Érezték a különbséget köztük és köztem.

Ősz volt már, október közepe, a rozsdás vasak beleolvadtak a lekonyuló gaz rozsdabarnájába. A gyár leghátsó üzeme mögött húzódtak a tehervonatok vágányai. Itt vertünk tanyát. Leültünk a homokba, s a falhoz támasztottuk a hátunkat. Beszélgettünk. Nevetgettünk. Színészképességeimre terelődött a szó. Valósággal dühbe jöttek, mikor Kosztolányit idéztem.

- „Általában nem kedvelték őt. Ők csak terheket vittek, kifejtették a bányából azokat a márványtömböket, melyeket Silus remekbe faragott. Tudták, hogy különb náluk. Ezért gyűlölték.” Pedig Silus szerette őket. A rabszolgatársait. Az emberek nem szeretnek eltérni maguk között semmi nagyságot. Pedig a *nagyság* nem is közöttünk van, hanem fölöttünk... - mondtam bölcsen, s körülnéztem. Az egyik, magas, göndörhajú, unszimpatikus srác lökdösni kezdett. Nem volt ez komoly. Fiúknál még felnőttkorban is előfordul az efféle gyermekes játék. Ez nem is lenne baj. Csak ha elfajul...

Mondtam neki, hogy hagyjon békén, de ő folytatta. Végül az arcomba vágta fémforgáccsal megtűzdelt, olajtól-zsirtól feketéllő védőkesztyűjét.

Mindketten fölugrottunk.

Minden erőmet összeszedve ellöktem magamtól.

Egy pocsolóba zuhant.

Ekkor állt föl a Krolra hasonlító.

Rám vetette magát. Birkózni kezdtünk. Ledöntött a homokba. Minden végtagjával kegyetlenül szorított. Arcomba csapódott a lihegése. Hirtelen olyan fájdalmat éreztem, mintha nagy tömegű víz nehezedett volna a mellemre, s én egy medence alján fekszem, fuldokolva. Hatalmas rántással kiszabadítottam a karomat, s hajába kapaszkodva vállamhoz csaptam a fejét.

Ökölrel, kétszer arcomba vágott.

Éreztem nyelvemmel a vér sós ízét. Aztán elengedett. Fölálltam, s olyasféle mozdulatot tettem, mintha jelezném, „hagyjuk abba, nincs ennek semmi értelme.” Lehajoltam, hogy lepucoljam a homokot a nadrágomról.

Ekkor lendült a lába. Az ólomnehéz, hasított bőr bakancs. A rúgást nem is éreztem. Csak erősen szédültem. Leestem a földre. Lenyeltem egy jó adag vért, ami nyállal keveredett össze a számban, s valami megkarcolta a torkomat... mint mikor az ember egyben lenyel egy tablettát.

Önkéntelenül előretoltam a nyelvemet.

Úristen! Nem voltak elől fogaim. Csak egy lyuk. Tátongó ür. Utolsó erőmmel fölugrottam, s üvöltöttem:

- Kirúgtad a fogaimat! Te szemét barom! Rohadékok!! - hangosan sírtam, piszkos kezemmel szétmázoltam arcomon a vért, a nyálat, a könnyeket. Éreztem percről perce a megsemmisülést. Gyerek voltam, hőzöngő, visszaütni nem tudó, taknyos gyerek. A srác csak annyit válaszolt, hogy a „kurva anyámnak húzogassam a haját”.

Mikor magamhoz tértem, ugyanott feküdtem, ahol a rúgás leterített. Homokkal volt tele a szám. Ujjammal megpróbáltam kipiszkálni, nehogy megfulladjak. Aztán közel hajoltam a földhöz, hátha megtalálom kirúgott fogaimat, visszaragasztatom, de micsoda marhaság... már... már emlékeztem... igen! Lenyeltem a fogaimat! Akkor éreztem a karcolást a torkomban! Mit csináljak most? Így nem lehet tovább élni... fogak nélkül, húszévesen, hogy mosolygok a lányokra? Hogyan állok a főiskola zsűrije elé? Meg kell halni...! Most nyomban, még mielőtt visszahökölnék a gondolattól... de hogyan... hiszen gyáva vagyok, nem mertem visszaütni; sovány vigasz, de nem is tudnék ÜTNI... az fáj... éreztem, mennyire fáj...

Lassan gurult felém egy tehervonat.

Tolatott.

A sínek felé kúsztam. Aztán győzött bennem a bosszúvágy, láttam magam előtt, ahogy a műhely közepén megállítom a fickót, s az arcába csapok, minden erőmmel.

Miért én haljak meg?

Tovább élek. Lesz esélyem... mire...?

Nem tudtam ott tükörbe nézni. Pedig szerettem volna látni magam, megtudni, milyen vagyok így, tönkretéve, sárosan, mocskosan.

Miután visszaandalogtam a műhelybe, Kovács nézett rám bamba arccal, bólogatva.

- Mi történt veled, haver?

- Elestem - mondtam rövid, meggyőző hangsúllyal. Aztán erőltetetten mosolyogni kezdtem. Kovács észrevehette számban a tátongó lyukat, mert szája szögletében apró fintor rajzolódott.

- Megverték, haver. Így nem lehet elesni... Biztosan megint okosabb voltál valakinél.

- Kuss!! Fogd be a pofád...! - ordítottam, s kezem ökölbe szorult.

Pisa bácsi egyetlen fogát villogtatva vigasztalt. Undorodva néztem végig a mosolygó arcokon. S akkor jött az üzem vezetője. Fölkísért az irodába.

- Mit csinált már megint? - kérdezte, s hellyel kínálta.

- Semmit. Leestem a lépcsőről, orrba vágott a korlát. Ennyi az egész! - válaszoltam ingerülten.

- És az az öt piszkos, vörös ujjnyom a nyakán, az micsoda?

- Megtapogattam magam, hogy élek-e még... - mondtam legyintve, némi szarkazmussal a hangomban.

Írásbeli figyelmeztetést kaptam, verekedésért.

Főleg azért, mert elhallgattam azt a bizonyos másikat. Nem tudtam megtenni, hogy följelentsem. Már nem is haragudtam rá. Ő viszont nem sokáig várt. Elpanaszolta, hogy a haját téptem, és hogy én kezdtem az egészséget, beléjük kötöttem. Az üzem vezetője a brigád előtt olvasta föl a figyelmeztetést. Kovács a végén csak ennyit mondott: - Gondoltam én, haver, hogy nem volt véletlen az egész...

Nagyon nyeltem.

Bezárkóztam a vécébe. Sírtam. És belenéztem a mosdó fölötti tükörbe. Borzasztó! Egy börtönjárt, megkínzott fegyenc nézett rám. Mélyről fölfelé törő fájdalom formált gombócot a torkomban.

Másnap elhelyeztek a műhelyből. Olyan emberek közé kerültem, akik valamennyien megbuktak valahol. Volt itt művezető, Európa-bajnok boksoló, mint segédmunkás, és egy gyár-igazgató, akit húsz év börtön után nagy kegyesen visszavett a gyár. Ő az oxigénpalackokra vert számokat és betűket. Öreg volt, megviselt arcú, de féktelen humorával *tudott élni*.

Rengeteget kellett itt dolgozni. A legalja munkát mi végeztük el. Combomon két nap múlva feketélltek a szőrtüszők.

Meghatározatlan ideig kellett itt dolgoznom. Ha teljesen megjavulok, mondták, akkor fogok „szabadulni”.

A műfogak három hónap múlva készültek el.

Mivel színésznek készültem, eljátszottam a vagányt, a cigarettát alsó fogsorommal a felső ínyemhez szorítottam. Ijesztő lehettem, mert többé nem kérték a személyi igazolványomat a kocsmában.

A „betonon” szédelgő csövesek váltak jó haverokká. Misel, a hippivezér eskü alatt vallotta, hogy kinyírja azt a krapekot, aki kirúgta a fogaimat. Lebeszéltem. Pedig Misel veszélyes ember volt. Azt mesélték róla, hogy vita közben egy hadonászó, meglelt férfi kezéből kiharapott egy darabot, kiköpte, majd nyolc napon túl gyógyuló sérüléseket okozott a fején.

Ezt a szinte legyőzhetetlen csövest egyszer sírni láttam. Sírását pozitív viselkedésem okozta.

- Hol van köztetek ilyen - rám mutatott szipogva, valódi meghatottsággal a csövesek gyűrűjében -, bűdös bunkók, aki éjjel egykor behív a krimóba és fizet egy kólát!? Szeretem ezt a srácot! Aki egy ujjal hozzányúl, velem gyúlik meg a baja...

Ez a züllés csak addig tartott, míg el nem készültek a fogaim.

Továbbra sem tudtam mosolyogni. Hiába voltak a hófehér műfogak, belém idegződött, hogy az a bizonyos lyuk sosem fog eltűnni onnét.

Később a büntetőtáborban is leszoktam a munkáról. Itt is tartottam előadásokat, több figyelemzés volt a jutalom. Ezek a bukott, megfáradt emberek nem nagyon tudták értékelní „művészetemet”. Csoda, de itt többet dolgoztak, mint másutt. Talán vérükké vált a bűnhődés, s valamiféle vezeklésének tűnt ez az egész. Pedig hol voltak ezek a bűnök a BŰNHÖZ? Nekem más fogalmain voltak az igazi bűnről, s az igazi bűnhődésről...

*

Az öltözőben egyre többször fölkeresett egy férfi. Fekete, dús, rövidre nyírt haja volt, szája vastag, s mindig lila, a legnagyobb hőségben is. Kezdetben azt hittem, beteg. Hogy rázza a hideg. De aztán rájöttem: cigány. Rendes fickónak látszott, annyit tudtam róla, hogy középsúlyú másodosztályú ökölvívóbajnok. Mindig hónaljba vágó trikóban járt, talán, hogy látszódjon combvastagságú karja. Gyanússá vált, hogy a zuhanyozóban volt a legtöbb mondanivalója, s ilyenkor arcán zavartság jelei látszottak. A gyár legnagyobb szakszervezetise volt. Újra egy funkcionárius? Megdöbbsentem. Mit akarhat?

Folyton dicsért. Áradozott fölkészültségemről, gratulált nem is egyszer a megnyert versenyekhez. Biztatott, hogy alapítsak egy amatőr szintársulatot, s majd ő finanszírozza az egészet.

Én csak annyit kértem tőle, hogy vegyen ki a büntetésből, de ne a műhelybe helyeztessen, hanem egy íróasztal mellé. Azzal érveltem, hogy a satupad mellett semmi hasznomat nem veszik, mert dolgozni úgysem fogok, s a minőségi munkát is csak anekdotákból ismerem. Azt válaszolta, hogy rendben van, majd utánaéz; mikor újra és újra rákérdeztem, csak annyit mondott: mindennek eljön a maga ideje. Mit akarhatott? Félttem...

Az egyik késő délutánon fáradtan rogytam a vasszekrények elé tett hosszú padra, az öltözőben. Egy szomorú dalt énekeltem, de nem hatott meg, annyira fáradt voltam. Hosszú percekig törülköztem, kínos lassúsággal kezdtem öltözni.

Hirtelen odaült mellém a szakszervezetis.

Rövid ujjú trikóban, lila szájjal.

- Te, gyűlés lesz a légópincében egy fél óra múlva. Eljössz?

- A légópincében? - kérdeztem csodálkozva.

- Igen. Te nem is tudtad? Bizony! Kialakítottunk ott egy klubot, jelentős társadalmi munkával, van tévé....

- Ott leszek - vágtam közbe. - Nem sok kedvem van hozzá, de egye fene...

A fickó bólintott. Pontosan fél óra múlva ott ültem a klubban. Egy kis dohányzóasztal mögé ültem, szemben a kijáratral. Rövid idő múlva megjelent hatalmas alakja a súlyos vasajtótól félig eltakart kijáratban. Nagy robajjal csukódott be mögötte az ajtó. A karhossznyi kallantyúkat ráfordította a vas ajtófélfából kiálló kampókra.

Leült velem szemben.

Cigarettát tett az asztalra.

Rágyújtottunk.

- A többiek? - kérdeztem némi szorongással a hangomban.

- Nincsenek többiek. Vedd úgy, hogy ez egy kétszemélyes gyűlés. Beszéljünk.

- Miről? - nem tudtam mást kérdezni. Néztam a kezét. Ujjai láthatóan idegesen táncoltak a cigaretta végével. A füstöt se fújta ki, csak amikor beszélt, akkor bukott ki szájából egy-két füstfoszlány. Magam elé néztem. A vasúti sínekre gondoltam. A lendülő bakancsra. A homokra a számban. A tolató szerelvényre. Mit akarhat ez a hatalmas, sötét bőrű fickó?

Megtört a csönd.

- Mennyit keresel most? - kérdezte, de a hangsúlyból éreztem, nem ez a lényeg. Elmondtam neki.

- Főelőadó leszel. A duplájáért.

- Hát ez nagyszerű! - ugrottam föl örömben, de ahogy karjára pillantottam, és az ideges ujjaira, visszahuppantam a székre.

- Tudod... - torkát köszörülte - gyermekkorom óta kínoz egy betegség. Egyszóval... tudod, mi az a biszex?

- Fogalmam sincs róla - mondtam jó színészi játékkal, amit abból következtettem ki, hogy elhitte, amit mondtam. Pedig nagyon jól tudtam, mire céloz. Végigfutott hátamon a hideg.

- Az tudod olyan nemi perverzitás, amikor a férfi egyszerre szereti a nőket és a férfiakat... - nem figyeltem rá, gondolataim messzire kalandoztak. (Annyit azért megjegyeztem magamban, hogy nemcsak férfiaknál lehetséges az ilyesmi, nőknél is akad minimális számban.)

A főiskola zsűrije előtt álltam, Adyt szavaltam.

Kongott szavaimtól a hatalmas terem. Majd összeestem a színpadon, s félálomban, tompán éreztem a rúgásokat az egész testemen. Félig lehunyt szemhéjam alól homályosan láttam a lendülő fekete lakkcipőket, a hajtókás nadrágszárazakat.

- ...a feleségem holnap szül. De én már nem bírom ki azt az egy napot sem - fejezte be mondókáját, s térített magamhoz a férfi. Hirtelen jött egy eleve bukásra ítéltetett ötlet. Nem is tudom, hogy juthatott ilyesmi eszembe.

- Hozhatok neked fényképeket a haverjaimról. Meztelenül...

Nem várta meg, míg befejezem.

Fölugrott. Kigombolt slice alól kidomborodott fehér alsónadrágja. Ráncigálni kezdett. Letépte rólam a nadrágot. Jobb kezével saját nadrágjába nyúlt, baljával pedig a lábam között markolászott. Lihegett. Hordónyi mellkasa úgy járt föl-le, mint a kovácsműhelybeli fűjtató.

- Miért zsugorodik össze... mi van veled? - kérdezte vérben forgó szemekkel.

- Undorodom tőled - nevetni kezdtem. Hisztérikusan nevettem. Éreztem, milyen kiszolgáltatott vagyok. Újabb vereség, újabb megsemmisülés.

Szitkozódtam.

Fenyegetőztem, hogy lefekszem a feleségével. De ő csak nevetett. Éreztette velem, hogy bármikor leteríthet egyetlen ütéssel, aztán megerőszkolhat, s még csak tanú sincs, aki mellém állna. Jobbnak láttam, ha elhallgatok. Most már mindkét kezével magával foglalatzkodott. Gyorsan fölhúztam a nadrágomat. Mereven néztem az ajtót.

Átugrottam az asztalon, teljes erőből nekiestem az ajtónak, belekapaszkodtam a kallantyúdba.

Sikerült!

Visszanéztem.

Ott állt letolt nadrággal, háttal nekem. Nem jött utánam.

Ha följelentem, nagyon megbüntetik. Sohasem tudtam *győzni*. Elintéztetni valakit. Főleg egy beteg embert.

Kiléptem.

Átkerültem egy másik gyárba, a trösztön belül. Azt ígérték, ha jól viselkedem, művezető is lehetek. Itt nagyobbak voltak a gépek. Vasat csapoltak, nyolcszáz tonnás kalapácsok dübörögtek az ájulásig fokozott hőségben. Hallani sem akartak a színészetről.

Telefonok a semmibe

Kocsis Zoltánnak

1983 januárjának egyik éjszakáján a cigarettafüst lassan eltakarja mélyen alvó feleségem arcát. Ki tudja már, hányadik cigaretta. Vizes szivacsot teszek egy tálkába. Úgy hallottam, hogy a vizes szivacs magához vonja a füstöt, megtisztítva ezzel a szoba bűzös levegőjét.

Oldalvást nézve látszik a tévé képernyőjén a por, s a porban az ujjbeggyel rajzolt ormótlan figura. Megszámolom a könyveimet. Négyszázhusznál elvétem, de nincs kedvem előről kezdeni.

Az ablak alatti mélyedésből előhúzzom a diavetítőt, s fekete-fehér diákat teszek a gépbe. Kattan a szerkezet, fölrajzolódik a gyöngyvászonra a koszos, múlt századi utca, ahol lakom. Azóta a bombázás aszimmetrikussá igazította. Csak a jobb érzésű lakók festik le a házak homlokzatát évről-évre elképesztő színekkel. Aztán a grund. A húsz év alatt nagyra nőtt, saját ültetésű akácfával a közepén.

Az ijesztő csöndben csak a gép zúgása hallatszik. Megunom a vetítést is. Bámolni kezdem a bútorokat. A két hatalmas kolóniál könyvvállványt, s a velük derékszöget záró ónémet íróasztalt, írói rendetlenséggel a tetején. Remekbe sikerült asztal, de ami a legfontosabb: zárhatók a

fiókjai! Eszembe jut, hogy milyen nehéz volt apámmal fölcipelni ezt a félszobányi bútort a Bizományi Áruház pincéjéből.

A telefonra nézek. Noteszomba lapozok. A H. betűnél a papírra bökök. Hajnal Anna! Tárcsázok. Jellegzetes bűgő hang. Sercegés...

- ...semmi különös... csak unatkozom. Emlékszik? Amikor az első levélja megérkezett, éppen vasárnap volt. Nagyon rám ijesztett az ajánlott levél, ami ott várt a postán! Azt hittem, behívó! De Istennek hála, *csak* kedves sorai vártak, s egy telefonszám... Mindjárt, aznap hívtam ezt a számot... emlékszik, ugye? Fölvettük magnóra az egészet, de sajnos a szalag elkallódott. Több éve, hogy leszereltem! Kiváló Katona lettem, szakaszvezető, ötven embernek... szóval parancsnok voltam. Férfi! Két esztendőn át... Azóta ismét gyerek vagyok, és nagyon félek a haláltól. Halló! Halló! Letette... vagy csak megszakadt a vonal?

Tárcsázom az Uzsoki úti kórházat.

- Igen, itt Hajnal Anna... megszakadt a vonal, és igazán kedves magától! Egyébként régen olvastam a verseit... miket írt mostanában? Mondja, hogy van Zelk Zoli? Tudja, beteg szegény. Nagy költő.

Légüres tér vesz körül. Újra hívom, megint az otthoni számon. Mielőtt bármit mondanék, megelőz. - Mondja, elég inge van magának? - Hát... van, persze... nem sok, de van... - válaszolom bizonytalanul. - Nos, akkor ha legközelebb eljön, adok magának egy-két nagyon szép inget... a férjemé volt... sosem hordta őket. Várjon csak! Van itt egy velúrkabát is... azt is odaadom. Meg zoknik. Cérnazoknik... panaszkodott, hogy gombásodik a lába... és ne törődjön az emberek megjegyzéseivel! - Egy pillanat! - kiáltok a telefonba. Kinyitom a szekrényajtót. Ott van rendben a vállfán K. I. bőrkabátja, meg egy sötétkék ing. - Halló! Itt van a kabát is, meg az ing is! És ugyanúgy kinevetnek, mint azelőtt! Nem tudok más lenni... - úgy teszek, mintha nem hallanám, hogy a telefon teljesen süket.

Vállammal ügyetlenül fülemhez szorítom a kagylót. Nézem azt a versemet, amelybe belejavított, mondván, hogy ha ő írta volna, így oldaná meg. Meg is jelent ez a bizonyos vers az ő nevével. A szerkesztő a költő fiatalkori ujjgyakorlatának vélte a hatása alatt, javításával íródott zsenigét. - Szégyellem, de a temetésre megkésve érkeztem, kilöktek a ravatalozóból. Hiába erősködtem, hogy a mesterem a halott, csak rázták a fejüket. Benéztem abba a nagy terembe. A férfiak fején kalap, sapka, négy sarkán összecsomózott zsebkendő. Furcsálltam. Aztán követtem a zsebkendősök példáját. Akkor beengedtek.

Döbbenetes volt később, amikor az összeillesztett deszkákból álló fekete láda az ásó csapásától szétesett... - elkapom a fülemtől a kagylót, melyben már ideges, morzseszerű hangok pattognak. Aztán megint a vonal bűgő hangja. Leveszek a polcra egy H. A.-kötelet. Fényképek. Fiatalkori arc. A kórházi ágyon, kezében jegyzetfüzettel, ceruzával, többdioptriás szemüveggel a papírra meredve; hosszú ősz hajjal hátradőlve a fölpolcozott párnákon. Ír valamit. Végbélrák.

Istenem!

Fölkapom a fejem. A szemközti zománcfehér falon egy nagyméretű ikon vág tátongó lyukat sötétkék tónusával. Krisztus áll a kereszthez támasztott létrán, félúton a megmérgezett paradicsom és a beteljesülés között. Csontsoványan lépked, izmai megfeszülnek, nem tud még semmi bizonyosat; mégis... a körülállók és jómagam és mindenki tudja, eleve elrendelés. De neki ezt még nem szabad tudnia. Ő most csupán annyit csinál, mint én, aki leütök egy billentyűt az írógépen, vagy akár egy képzeletbeli zongorán.

A notesz lapjai fölugranak, s lapozódni kezdenek. Nevek és telefonszámok pörögnek, mint a gyerekkor „mozgófilm” játékánál, a ceruzára tekert papírcsíkkal. Lecsapok. Lapozok kettőt. Nagyon nehezen sikerült kiolvasnom egy telefonszámot, ahogy megpróbálom kiradírozni a rárajzolt keresztet. Tárcsázok.

Félek.

A fényképe!

Sötétbe burkolózott arc, előtte szigorú vigyázzban, mint egy jelentést adó közkatona a hófehér kéz hosszú, végtelenbe csúcsosodó ujjakkal, a mutatóujj és a középső ujj közé nőtt állandóan füstölgő cigarettavéggel mint egy Greco-kép mered rám, s mintha azt éreztetné velem minduntalan, hogy megközelíthetetlen.

Pilinszky, mintha megérezné, hogy mire készülök, feláll a FOTÓJ-ból, s a telefonhoz sétál. Megvárja, míg hármat csöngetek. A kisméretű szobában a könyvvállvánnyal szemközti falon - mielőtt fölvenné a kagylót - a tőlem kapott, préselt falemezekre kasírozott Rubljov-ikonra néz. Ugyanerre gondolok én is, itt a szobámban, most már fél tizenegy óra tájt, a kislámpa fénykörébe dugva fejemet.

- Bizonyára nem emlékszik rám... - válaszolok a cérnavékony „tessék”-re. - 1977-ben jártam fönt... egy közös barátunk mutatott be... - érzem közben ugyanazt a félelmet és alázatot, amit akkor éreztem, amikor megálltam szobája ajtajában. Be volt kötözve a bal keze, a kötés alatt sín merevedett. Az idegszanatóriumban elaludt egy fotelben, s álmában leesett a padlóra. Elfeküdte a kezét. Olyannyira, hogy mozdítani sem tudta többé. Már fél éve kezelték, s még egyáltalán nem volt biztos, hogy valamikor is használni tudja.

Aztán mint egy öt éves gyermek, beugrott a megvetett ágyba, úgy, hogy az ugráshoz vett lendülettel húzta magára a takarót. És állandóan cigarettázott. Azt mondta, míg jelen vagyok, nem olvassa el a verseimet, de pontosan egy hét múlva szívesen állna rendelkezésemre.

- Igen, igen. Emlékszem... te hoztad ajándékba azt az ikont...

- ...és a verseim? Mi a véleménye a verseimről? - szakítottam félbe fölhevülten és modortalanul.

- Ha jól emlékszem, már akkor is megmondtam, hogy tehetséges versek... lehetne mondani egy-két dolgot, irányt; javíthatnék, de nem teszem, mert legyél csak a magad kritikusa, s ahogy K. Z., a zongorázás csodája mondta: „csak legyen erőd odafigyelni”. - Nem elégít ki a válasz, de érzem, igaza van. - Úgy hallottam, hogy meggyógyult! Miért kellett meghalnia? Miért? Mosollyal az arcán miért kellett hanyatt vetődni ugyanazzal a gyermeki mozdulattal, mint amit fönt láttam ottjártamkor?

Milyen iszonyú forróság volt a temetés délutánján! Ott feküdt arccal az égnek, akik látták a halottat, azt mondják, ott volt még szája szögletében az az utolsó mosoly...

„December hője” volt. „Drótvégre csomózott madarak” voltunk. Sikerült tehát „boldogan” meghalnia? Ja, K. Z. azt mondta, sajnálatos, hogy egyikünknek sem jutott eszébe, halotti maszkot készíttetni! - Finoman engedem a kagylót a helyére. Gyors mozdulatokkal kotorászok a fiókjaimban. Megvan! A nekrológ. Sokan mondták akkoriban, hogy ez az írásom meggon-
dolatlanul Insigne regium alci! Mert P. J. kitűnő költő ugyan, ...de hogy király!?

Hajnali két óra. A szétszórt papírokon az álomban kicsurgó nyál foltja. Mellemen forró iszap-
pakolás az átizzadt szakáll. De hiszen nincs is telefonom! Vécé sincs ebben a nyomorúságos szobában. A bútorok ugyan szépek. De víz sincs.